

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Peternel

**Mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije – organiziranost,
težave in izzivi nevladnih razvojnih organizacij**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Peternel

Mentorica: doc. dr. Maja Garb
Somentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

**Mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije – organiziranost,
težave in izzivi nevladnih razvojnih organizacij**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Zahvala

Najprej se iskreno zahvaljujem mentorici doc. dr. Maji Garb in somentorici izr. prof. dr. Maji

Bučar za strokovne nasvete in pomoč pri nastajanju magistrskega dela.

Hvala Slogi za dovoljenje za uporabo podatkov.

Posebej hvala vama, draga starša, da sta mi omogočila študij in me vsa leta podpirala.

Zahvaljujem se tudi dedku, bratu in vsem ostalim sorodnikom, ki ste me podpirali in verjeli vame.

Dragi Jan, iskrena hvala tebi in tvoji družini za vso potrpežljivost, spodbudo in ljubezen.

Hvala tudi vam, drage prijateljice, da ste mi stale ob strani.

Mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije – organiziranost, težave in izzivi nevladnih razvojnih organizacij

Magistrsko delo obravnava mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije. Ker je mednarodno razvojno sodelovanje širok pojem, se delo osredotoča na organiziranost, težave in izzive, s katerimi se soočajo nevladne razvojne organizacije (NVRO), ki postajajo vedno močnejši akter pri izvajanju razvojne pomoči. Ker se vloga NVRO razlikuje v odnosih z drugimi akterji, delo razdela razmerje med NVRO in državo/vlado, zasebnim sektorjem, množičnimi mediji in finančnimi institucijami ter javnostjo in mednarodnimi organizacijami. Vključevanje NVRO ima svoje prednosti in slabosti ter omejitve.

Tudi Republika Slovenija se je obvezala nameniti delež svojega bruto nacionalnega dohodka za mednarodno razvojno sodelovanje in je za dosledno in uspešno izpolnjevanje sprejela dva krovna dokumenta, ki urejata organiziranost razvojnega sodelovanja. Kljub zastavljenim ciljem se pojavljajo številne težave in izzivi, ki onemogočajo dosledno uresničevanje v praksi. Nezmožnost izpolnitve obvez zaradi pomanjkanja nacionalnih finančnih sredstev vpliva tudi na obstoj NVRO in njihovo aktivnost v razvojnem sodelovanju. V povezavi s financiranjem se posledično pojavljajo težave v sodelovanju med NVRO in vladnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju. Svojevrsten izziv pa predstavljata tudi ozaveščanje o razvojnih problemih in izboljšanje javnega mnenja ter znanja o mednarodni razvojni pomoči.

KLJUČNE BESEDE: mednarodno razvojno sodelovanje, Republika Slovenija, nevladne razvojne organizacije, država

International development cooperation of Slovenia – organization, problems and challenges development non-governmental organizations

Master's thesis deals with International Development Cooperation of Slovenia. International Development Cooperation is a broad concept; therefore thesis focus is on the organization, problems and challenges faced by non-governmental development organizations (NGDOs), which are becoming increasingly powerful actor in the implementation of development assistance. While the role of NGDOs varies with regard to different relationships with other actors, thesis elaborates relationships between NGDOs and state/government, private sector, financial institutions and international organizations, mass media and public. Involvement of NGDOs has its advantages, disadvantages and limitations.

The Republic of Slovenia has obligated itself to dedicate a percentage of their gross national income for International Development Cooperation, and for the purpose of consistent and effective fulfillment of this obligation has adopted two umbrella documents which regulate organization of development cooperation. Despite the set of objectives, there are numerous problems and challenges that are occurring, and which disable the full implementation in practice. The inability to fulfill commitments due to the lack of national funding, affects the existence of NGDOs and consequently their activity in development aid. Consequently, related to financing, there are problems in cooperation between NGDOs and governmental organizations active in this field. Nevertheless, a special challenge also presents raising awareness of development issues and improvement of public opinion and knowledge of International Development Cooperation.

KEYWORDS: International Development Cooperation, Republic of Slovenia, Development Non-governmental Organizations, State

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	7
1 UVOD	9
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	10
2.1 Predmet in cilji proučevanja.....	10
2.2 Hipoteze in raziskovalna vprašanja.....	10
2.3 Metode proučevanja	11
3 RAZVOJNO SODELOVANJE	12
3.1 Opredelitev razvojnega sodelovanja	12
3.1.1 Bilateralna pomoč	14
3.1.2 Multilateralna pomoč	14
3.2 Razlogi za mednarodno razvojno sodelovanje.....	16
3.3 Pomen mednarodnega razvojnega sodelovanja.....	21
3.4 Akterji v mednarodnem razvojnem sodelovanju.....	23
4 VLOGA NVRO V RAZVOJNEM SODELOVANJU.....	25
4.1 Vloga NVRO skozi čas	27
4.2 Vključenost NVRO v različnih državah.....	30
4.3 Razmerja NVRO z drugimi akterji.....	32
4.3.1 Razmerje NVRO – država/vlada.....	33
4.3.2 Razmerje NVRO – poslovni/zasebni sektor.....	37
4.3.3 Razmerje NVRO – množični mediji in javnost	41
4.3.4 Razmerje NVRO – mednarodne organizacije in finančne institucije	44
4.4 Prednosti in slabosti vključevanja NVRO.....	49
4.4.1 Prednosti.....	49
4.4.2 Slabosti in omejitve.....	51
5 RAZVOJNO SODELOVANJE SLOVENIJE	53
5.1 Zgodovinski pregled slovenskega razvojnega sodelovanja.....	53
5.2 Organiziranost slovenskega mednarodnega razvojnega sodelovanja	55
5.2.1 Zakonska podlaga.....	56
5.2.2 Cilji.....	57
5.2.3 Obseg in financiranje	57
5.2.4 Razdelitev MRS	58
5.2.5 Geografska prednostna območja	59
5.2.6 Vsebinsko/tematsko prednostna področja.....	60
5.3 Analiza slovenskih nevladnih razvojnih organizacij v razvojnem sodelovanju.....	62
5.3.1 Nevladne razvojne organizacije kot izvajalci storitev.....	63
5.3.2 Financiranje	64
5.3.3 Razmerje in sodelovanje med Ministrstvom za zunanje zadeve in nevladnimi razvojnimi organizacijami.....	67

5.3.4 Ozaveščanje javnosti, mediji in razvojno izobraževanje	69
5.3.5 Zagovorništvo in vplivanje na politiko	71
6 IDENTIFIKACIJA STANJA, GLAVNIH PROBLEMOV IN IZZIVOV NVRO TER	
PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE	73
6.1 Financiranje	73
6.2 Razmerje NVRO – država.....	75
6.3 Javno mnenje in ozaveščanje	78
6.4 Sklep.....	81
7 ZAKLJUČEK.....	82
8 LITERATURA.....	86
PRILOGA A: Dovoljenje za uporabo podatkov	95
PRILOGA B: Vprašalnik iz raziskave	97

KAZALO TABEL

Tabela 4.1 : Oblike delovanja v razmerju med NVRO in državo	34
Tabela 5.1: Razporejenost razpoložljivih bilateralnih sredstev po geografskih prednostnih območjih v letih 2010–2012	60
Tabela 5.2: Viri in obseg financiranja NVRO v zadnjih petih letih.....	64

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Razmerje financiranja NVRO za zadnjih pet let	65
Graf 5.2: Ocena zagovorniške učinkovitosti	72

KAZALO SLIK

Slika 4.1: Razmerje med sektorji	32
Slika 5.1: Organiziranost mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Slovenije	55
Slika 5.2: Dejansko in pričakovano gibanje ODA	57

SEZNAM KRATIC

BND	Bruto nacionalni dohodek
DAC	Development Assistance Committee (Odbor za razvojno pomoč)
ECHO	European Community Humanitarian Office (Urad evropske skupnosti za humanitarno pomoč)
ECOSOC	Economic and Social Council (Ekonomski in socialni svet)
EK	Evropska komisija
EP	Evropski parlament
EU	Evropska unija
IMF	International Monetary Fund (Mednarodni denarni sklad)
IRD	International Relief & Development (Organizacija za Mednarodno pomoč in razvoj)
ITF	Ustanova za krepitev človekove varnosti
JVE	Jugovzhodna Evropa
MRC	Milenijski razvojni cilji
MRS	Mednarodno razvojno sodelovanje
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NVO	Nevladna organizacija
NVRO	Nevladna razvojna organizacija
ODA	Official Development Assistance (Uradna razvojna pomoč)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
ReMRS15	Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015
RS	Republika Slovenija
SB	Svetovna banka
SLOGA	SLOvenian Global Action (Platforma za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč)
UNDP	United Nations Development Programme (Program Združenih narodov za razvoj)
ZDA	Združene države Amerike
ZMRS	Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije

ZN	Združeni narodi
WHO	World Health Organization (Svetovna zdravstvena organizacija)
WTO	World Trade Organization (Svetovna trgovinska organizacija)

1 UVOD

Mednarodna skupnost se dandanes sooča z raznolikimi izzivi, ki na eni strani vplivajo na krepitev odnosov in sodelovanje, na drugi strani pa povzročajo konflikte in oborožene spopade. Neugodne ekonomske razmere v svetu, korupcija, terorizem, podnebne spremembe, širjenje nalezljivih bolezni, rast prebivalstva ter še posebej svetovna revščina in lakota, so izzivi sodobnega časa, ki predvsem negativno vplivajo na svetovni mir, globalno varnost in varnost človeka kot posameznika. Mednarodna skupnost se prav zaradi tega vsak dan bolj zaveda pomena enakopravnega, uravnoveženega in trajnostnega razvoja celotnega sveta, še posebej držav v razvoju. V ta namen se aktivno vključujejo v mednarodno razvojno sodelovanje (MRS), kar lahko razumemo kot izraz njihove solidarnosti in interesa.

Prav promocija trajnostnega razvoja v državah v razvoju je temeljni cilj uradne razvojne pomoči (ODA – Official Development Assistance). Čeprav je Evropska unija (EU) največji donator ODA, pa ne deluje kot enoten akter razvojne politike, saj ima vsaka država članica še vedno svoje strukture upravljanja pomoči in sodelovanja, svoje specializirano osebje, prioritete ter interese, zaradi česar bilateralne razvojne politike soobstajajo s politikami skupnosti. Da bi povečali učinkovitost pomoči in izvajanje zahtev Pariške deklaracije o učinkovitosti pomoči, pa je potrebno bolje uskladiti politike in ukrepe. Nove države članice se zato ob vstopu v EU zavežejo, da bodo izpolnjevale posebne cilje ODA. Dejstvo je, da nove države članice predvsem težijo k razvojnemu sodelovanju z državami, s katerimi imajo geografske ali zgodovinske vezi, v kombinaciji z omejevanjem sodelovanja po sektorjih (SLOGA 2012).

Slovenija spada med nove države članice, ki so se z vstopom v EU obvezale izvajati politiko razvojnega sodelovanja, torej nameniti delež svojega bruto nacionalnega dohodka manj razvitim državam in državam v razvoju. V primerjavi z večino zahodnih držav, ki se lahko ponašajo z dolgo zgodovino razvojnega sodelovanja, je Slovenija šele začetnica, vzporedno s tem se pri izvajanju bilateralnega in multilateralnega MRS zato še vedno pojavljajo številne težave in izzivi, čeprav je izvajanje MRS urejeno v dveh pravnih dokumentih. S težavami in izzivi se pri svojem delu soočajo predvsem slovenske nevladne razvojne organizacije, ki so s strani države prepoznane kot akterji MRS, saj imajo na tem področju pomembno vlogo.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

Metodološko-hipotetični okvir služi oblikovanju okvira magistrskega dela, v katerem bom izpostavila predmet in cilje proučevanja, ki jih nameravam doseči; opredelila hipoteze in raziskovalna vprašanja, ki me bodo pri pisanju usmerjali; izpostavila pa bom tudi metode, uporabljene pri pisanju.

2.1 Predmet in cilji proučevanja

Glavni predmet proučevanja magistrskega dela je mednarodno razvojno sodelovanje, ki ga bom obravnavala na primeru Republike Slovenije. Ker je MRS zelo širok pojem, se bom na začetku osredotočila predvsem na organiziranost in izvajanje MRS, zanima me torej, kako RS izvaja MRS glede na izhodišča. Drugi del proučevanja bo zajemal analizo težav in izzivov, s katerimi se srečujejo slovenske nevladne razvojne organizacije pri izvajanju MRS. V skladu s predmetom proučevanja sem si zastavila tudi sledeče *cilje*. Prvi cilj je analiza razlogov in motivov, zaradi katerih se različni akterji odločajo za MRS. Naslednji cilj je preučiti vlogo NVRO v MRS in razdelati razmerja med NVRO in posameznimi akterji ter del tega predstaviti tudi na primeru RS (razmerje med slovenskimi NVRO in državo). Tretji zastavljeni cilj je predstaviti organiziranost MRS RS, kot je določeno v zakonu, in preveriti, kako se izvaja MRS v praksi. Zadnji cilj je na podlagi analize podatkov iz raziskave identificirati in analizirati glavne probleme, težave in izzive nevladnih razvojnih organizacij ter podati lastne predloge za izboljšavo.

2.2 Hipoteze in raziskovalna vprašanja

Raziskovalno vprašanje 1: Kako RS izvaja MRS glede na teoretska in programska izhodišča?

Raziskovalno vprašanje 2: Kako razmerje med NVRO in državo na področju razvojnega sodelovanja vpliva na delovanje slovenskih NVRO?

Hipoteza 1: Glavna izziva v razmerju med slovenskimi NVRO in vladnimi organizacijami, ki sofinancirajo razvojne projekte, sta koordinacija sodelovanja ter višina razpoložljivih sredstev za bilateralni MRS in humanitarno pomoč.

2.3 Metode proučevanja

V svojem magistrskem delu bom uporabila različne metode družboslovnega raziskovanja, ki se bodo nekoliko razlikovale v teoretičnem in empiričnem delu magistrskega dela. Pri teoretičnem delu bom najprej uporabila deskriptivno metodo, ko bom definirala pojem mednarodno razvojno sodelovanje oziroma uradna razvojna pomoč. Naslednja metoda bo zbiranje, analiza in interpretacija primarnih virov, med katerimi bom uporabila resolucije, zakone ali dokumente ter poročila OECD. Uporabila bom tudi sekundarne vire kot so članki, publikacije, zborniki in monografije tako tujih kot domačih avtorjev ter tudi spletne strani različnih institucij. Omenjene vire bom najprej zbrala ter jih nato analizirala in interpretirala. Poleg primarnih in sekundarnih virov bo uporabljena tudi zgodovinska analiza pri obravnavanju vloge nevladnih organizacij v MRS skozi čas.

Pri empiričnem delu se bom lotila študije primera, in sicer bom obravnavala NVRO v MRS RS z osredotočanjem na organiziranost, težave in izzive NVRO. Pri tem delu bo prva uporabljena metoda zbiranje (ter kasneje analiziranje in interpretiranje) primarnih in sekundarnih virov. Primarni viri bodo Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije (ZMRS 2006), Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 (ReMRS15 2008), predlog Smernic o sodelovanju Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, nevladnih organizacij in mreže nevladnih organizacij na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči ter različna poročila Ministrstva za zunanje zadeve, poročilo Računskega sodišča ter poročila Eurobarometra. Tudi tu bom uporabila relevantne monografije, članke, zbornike, publikacije in spletne strani institucij, povezanih z razvojnim sodelovanjem, vendar se bom osredotočila predvsem na slovenske avtorje in vire. V tem delu se bom poslužila zgodovinske analize, saj bom analizirala pretekle dogodke v slovenskem razvojnem sodelovanju, ki so ga pomembno izoblikovali. Pri pisanju bom analizirala tudi podatke, ki sem jih v okviru prostovoljnega dela pridobila na SLOGI pri izvajanju empirične raziskave »Posodobitev trenutnega stanja izvajanja mednarodnih/bilateralnih trgovinskih režimov s

prejemniki ODA in trenutna vloga civilne družbe ter zasebnega sektorja kot akterjev razvoja v novih državah članicah EU« («Update of the current status of implementation of international/bilateral trade regimes with ODA recipients and the current role of civil society and private sectors as development actors in the new EU Member states»)¹. V sklopu raziskave sem izvedla ankete z dvajsetimi nevladnimi organizacijami, z nekaterimi izmed njih pa še poglobljene intervjuje ter fokusno skupino. Na podlagi poglobljenega intervjuja, ki je bil opravljen s predstavniki Direktorata za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, bom z metodama sklepanja in povezovanja identificirala in analizirala stanje, težave in izzive ter podala lastne predloge za izboljšavo. Pri ugotavljanju javnega mnenja državljanov Republike Slovenije o razvojnem sodelovanju pa bom uporabila tudi poročila Evropske komisije, ki se nanašajo na merjenje javnega mnenja – Eurobarometer (European Commission 2013).

3 RAZVOJNO SODELOVANJE

3.1 Opredelitev razvojnega sodelovanja

Različni akterji uporabljajo termin razvojno sodelovanje na različne načine, enotna definicija ne obstaja. Običajno definicija vključuje, kar posamezni partnerji definirajo kot »tuja pomoč« in/ali dejavnosti pomoči ter tudi veliko drugih tokov uradnih sredstev in odnosov. Sem spadajo različne oblike skupnih vlaganj, podpora za neposredne tuje naložbe, nekoncesijska posojila in izvozna posojila (drugi uradni tokovi). Razvojno sodelovanje je pogosto opisano tudi kot širši odnos, ki je zgrajen diskurzivno v smislu načel vzajemne koristi in solidarnosti (Mawdsley 2012, 81).

Koncept uradne razvojne pomoči (Official Development Assistance – ODA) je leta 1969 sprejel OECD DAC² in ga definiral kot tiste uradne transakcije, ki imajo glavni cilj pospeševati ekonomski in socialni razvoj držav v razvoju in so danes v skladu s finančnimi pogoji, ki so koncesivnega značaja (Führer 1996, 21).

¹ Specifični cilji projekta so: analiza stopnje napredka 8. razvojnega cilja tisočletja, preverjanje stanja izvajanja 13., 16. in 20. člena »Accra Agenda for Action«, povečanje ozaveščenosti in zaupanja do zmogljivosti politično usmerjenih organizacij civilne družbe, da lahko prispevajo k učinkovitosti razvoja (SLOGA 2012).

² Kratica DAC označuje »Development Assistance Committee«, ki je bil ustanovljen znotraj OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development).

Leta 1972 so definicijo redefinirali, tako da je ODA po OECD DAC (Führer 1996, 24; OECD 2008) od tistega leta naprej definirana kot tokovi javnih sredstev državam in teritorijem, ki so kot prejemniki označeni na seznamu DAC, in tokovi namenjeni multilateralnim razvojnim institucijam, ki jih zagotovijo uradne agencije, katere vključujejo državne in lokalne oblasti ali njihove izvajalske agencije. Sem spadajo transakcije, katerih glavni cilj je pospeševanje gospodarskega razvoja in splošne dobrobiti držav v razvoju ter so koncesivne narave (prinaša stopnjo subvencije oziroma nepovratnih sredstev v višini vsaj 25 %).

Pretok sredstev državam v razvoju zajema naslednje transakcije z državami in ozemlji na seznamu DAC prejemnikov ODA in mednarodnimi institucijami:

- nepovratna sredstva, dolgoročne (več kot eno leto) transakcije kapitala in notranje transakcije, povezane z razvojem, ki jih dajejo vlade ali uradni sektor držav DAC;
- zasebne dolgoročne kapitalske transakcije, ki jih dajejo prebivalci držav DAC;
- nepovratna sredstva s strani NVO in drugih zasebnih virov, ki izvirajo iz držav DAC (DAC 2010, 5).

ODA poleg že omenjenih nepovratnih sredstev iz prve alineje prejšnjega odstavka vključuje več vrst pomoči, ki jo delimo na:

- a) humanitarna pomoč v času izrednih razmer,
- b) odpis dolga,
- c) tehnična pomoč,
- d) donacije za različne vrste projektov – od velikih mednarodnih projektov do donacij manjšega obsega (Arnold in Regan 2006, 92).

ODA ali mednarodno razvojno sodelovanje (MRS) torej zajema mednarodni (pre)tok kapitala, s katerim določena država donatorica pomaga izbrani državi prejemnici pri gospodarskem razvoju in pripomore k večji blaginji. Kapital v tem primeru lahko predstavljajo finance, človeški viri ali intelektualni (finančna sredstva, odpis dolgov, tehnična pomoč, prenos znanja itd.). Mednarodno razvojno sodelovanje je lahko bilateralno (poteka neposredno med dvema državama) ali multilateralno (preko različnih mednarodnih organizacij) (Pleško 2009, 7).

3.1.1 Bilateralna pomoč

DAC (2010, 5) bilateralno ODA definira kot transakcijo oziroma pomoč, ki jo država donatorica nudi neposredno državi prejemnici. Vključuje tudi transakcije nacionalnim in mednarodnim NVRO, aktivnim na področju razvoja, in transakcije, povezane z razvojem, kot so subvencije za obresti, izdatki za spodbujanje zavesti o razvoju, reorganizacija javnega dolga in upravni stroški.

Vsaka vrsta pomoči ima svojevrstne prednosti in slabosti. Prednosti bilateralne pomoči so:

- država donatorica lahko bolje prepozna konkretne potrebe in pomanjkljivosti države prejemnice ter temu ustrezno deluje;
- med državo prejemnico in državo donatorico se lahko vzpostavi tesnejši odnos, ki temelji na večjem zaupanju;
- boljši nadzor nad porabo finančnih in drugih sredstev (Pleško 2009, 12).

Med slabosti bilateralne pomoči pa v največji meri spada vezava pomoči, to pomeni, da država donatorica postavi pogoj za nudenje pomoči – vztraja pri uporabi storitev in virov, ki izvirajo iz države donatorice. Takšna vezava lahko povzroči predvsem odvisnost države prejemnice. Drug problem predstavlja izkoriščanje pomoči za zadovoljevanje političnih, ekonomskih in drugih ciljev (Pleško 2009, 12).

3.1.2 Multilateralna pomoč

Multilateralna ODA se razlikuje med (a) multilateralno ODA, ki je merjena kot sredstva za multilateralne organizacije (tj. prilivi) in (b) odtoki iz teh organizacij v države partnerice (OECD 2011, 23).

a) Multilateralna ODA torej obsega uradne koncesijske prilive multilateralnim organizacijam, vendar, da se prispevki oziroma prilivi klasificirajo kot multilateralni, morajo biti posredovani ustanovi, ki:

- opravlja vse ali del svojih dejavnosti v korist razvoju;

- je mednarodna agencija, institucija ali organizacija, katere člani so vlade ali skladi, ki so neodvisno upravljani s strani teh organizacij;
- vlaga prispevke v skupen fond, tako da izgubijo svojo identiteto in postanejo sestavni del finančnega premoženja.

Multilateralna ODA obsega odmerjene prispevke (kot zahteva članstvo) in nenamenske prostovoljne ali neobvezne prispevke ali kakršnokoli kombinacijo teh (DAC 2010, 5).

b) Trideset multilateralnih agencij poroča DAC o svojih odtokih³ v partnerske države (OECD 2012, 11).

Prispevki multilateralnim organizacijam, ki so določeni na katerikoli ravni, za določeno državo, regijo, sektor ali temo, so prikazani kot del dvostranske ODA donatorjev in so identificirani po kanalu dobave. Ta pomoč se imenuje »multilateralna ODA brez osnove« ali »multilateralna dvostranska ODA« (OECD 2011, 23).

Med multilateralne agencije oziroma organizacije, ki dajejo ODA, sodijo:

- evropske institucije (npr. Evropska komisija, EDF – Evropski razvojni sklad, EIB – Evropska investicijska banka);
- Svetovna banka in institucije v njenem okviru (skrbniški skladi FIF, IFC, IBRD/IDA/MIGA);
- OZN (Organizacija združenih narodov);
- skladi in programi OZN (UNDP – Program ZN za razvoj, UNICEF – Sklad ZN za otroke, UNFPA – Sklad ZN za prebivalstvo, UNRWA – Agencija ZN za pomoč in zaposlovanje, UNHCR – Agencija ZN za begunce, WFP – Svetovni program ZN za hrano itd.);
- druge organizacije znotraj ZN (ILO – Mednarodna organizacija dela, IFAD – Mednarodni sklad za razvoj kmetijstva, FAO – Organizacija za prehrano in kmetijstvo, OHCHR – Urad visokega komisarja za človekove pravice, UNDPKO – Oddelek ZN za mirovne operacije, UNECE – Ekonomska komisija ZN za Evropo, UNESCO – Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo, UNOCHA – Urad

³ V DAC slovarju ključnih pojmov in konceptov so »multilateralni odtoki« opisani kot »dejavnosti pomoči, ki se financirajo iz rednih proračunov multilateralnih organizacij«. Potrebno jih je razlikovati od projektov, ki jih izvajajo multilateralne organizacije v imenu držav donatoric in so klasificirani kot bilateralni tokovi (DAC 2012, 11).

ZN za usklajevanje humanitarnih zadev, WHO – Svetovna zdravstvena organizacija itd.);

- regionalne razvojne banke (Afriška razvojna banka, Azijska razvojna banka, Medameriška razvojna banka);
- druge (OECD 2010, 28, 51–52; OECD 2011, 26, 58).

3.2 Razlogi za mednarodno razvojno sodelovanje

Razlogi oziroma motivi za dajanje in sprejemanje razvojne pomoči se razlikujejo od države do države ter od akterja do akterja (Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen 2003, 7). Matthew Fielden je razvil štiri modele razlogov, zakaj se države odločajo za MRS – model politike in moči, model politične stabilnosti in demokracije, model razvoja in uspešnosti ter strateško obrambni model ali model hladne vojne. Pri tem je zavrnil humanitarne razloge, saj meni, da na delež pomoči bolj kot humanitarni motivi vplivajo geostrateški interesi, pri analizi pa ni omenil sicer pomembnih ekonomsko-poslovnih razlogov (Fielden v Panasevič 2013, 41–47).

Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen (2003, 7–8) sta kot glavne razloge za MRS navajala interese držav, ki so temeljili na nacionalni varnosti in gospodarstvu, poleg tega pa sta omenila še razloge, kot so izboljšanje življenjskega standarda, dolžnost pomagati revnim oziroma ekonomsko šibkejšim, torej moralne in humanitarne razloge (Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen 2003, 7–8). Tudi Bučar in Udovič (2007, 847) sta mnenja, da so najbolj pomembni razlogi za MRS povezani z moralnimi in humanitarnimi motivi, političnimi, strateškimi in nacionalno-varnostnimi motivi ter ekonomskimi motivi (Bučar in Udovič 2007, 847). Mrak (2002, 456) pa je mnenja, da je razlog za MRS večine institucij podpora ekonomskega in socialnega razvoja držav v razvoju, držav v tranziciji in manj razvitih držav (Mrak 2002, 456).

Todaro in Smith (2006, 731) menita, da vlade držav donatorik primarno sodelujejo v MRS zaradi svojih političnih, strateških ali ekonomskih interesov. MRS je lahko motivirano tudi zaradi moralnih in humanitarnih razlogov, torej pomoč manj srečnim oziroma zadovoljnim (nujna pomoč v hrani in medicinski programi). Nekateri avtorji še menijo, da donatorske

države načeloma pomagajo drugim, brez da bi v zameno pričakovale določene prednosti (politične, ekonomske, vojaške, protiteroristične itd.) (Todaro in Smith 2006, 731).

Razlogi za MRS so se spreminjali tudi skozi zadnjih šestdeset let, z začetkom v letu 1947, ko je ameriški zunanji minister George C. Marshall podal idejo o množični pomoči evropskim državam z namenom ekonomske obnove po drugi svetovni vojni (povojna obnova). Tako je leta 1948 nastal Maršalov plan. Politika zadrževanja⁴, ki je bila vsebovana v načrtu, je ZDA narekovala premik v smeri proti politični, ekonomski in vojaški podpori »prijateljsko« manj razvitim narodom, še posebej tistim, ki jih ZDA smatra kot geografsko-strateške. Večina programov pomoči je bila zato bolj orientirana k zagotavljanju njihove varnosti in podpori nestabilnih režimov kot k promoviranju dolgoročnega socialnega in ekonomskega razvoja (Todaro 2006, 732). Uradni razlogi za začetek dajanja pomoči oziroma za vzpostavitev Maršalovega načrta so bili osnovani na nacionalni varnosti in gospodarstvu. Razlog, da je ZDA začela s programom pomoči, je, da je imela nacionalne interese v Zahodni Evropi – prednosti rekonstrukcije svobodne Evrope, ki bo odprta za ameriško poslovanje (Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen 2003, 8). Tudi druge države so podobno kot ZDA uporabljale MRS kot politični vzvod za podporo prijaznih političnih režimov, režimov, katerih nadaljni obstoj so dojemale kot nacionalni varnostni interes (Todaro in Smith 2006, 732). Na primer Francija in Velika Britanija sta od začetka prisegali na moralne razloge, ampak sta prav tako začenjali s pomočjo v dobrobit svojih nekdanjih kolonij, pri čemer so bile prioritete ekonomski in gospodarski interesi, v kar je vključen dostop do naravnih virov, surovin in trga v nekdanjih kolonijah (Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen 2003, 9). Zahodne države so izvajale MRS z namenom pridobitve vpliva v manj razvitih državah, ki so bile pod pritiskom zunanjih in notranjih komunističnih groženj. Z dajanjem sredstev je država donatorica povečala svojo varnost, širila moč in vpliv ter upravljala svoje preživetje (Panasevič 2013, 45–46). Države so se za MRS odločale na podlagi dveh nasprotujočih si glavnih ciljev. Prvi (neposredni) cilj je bil spodbujati dolgoročno rast in zmanjševanje revščine v državah v razvoju, v ozadju pa je bil posreden razlog, ki je bil kombinacija altruizma in skrbi zase, da bo rast v državah v razvoju dolgoročno vplivala na njihovo ekonomsko in politično varnost. Drugi cilj je bil spodbujanje kratkoročnih političnih in strateških interesov donatorjev, saj je MRS izgubljal pomen, kot rezultat pa se je pojavilo

⁴ Politika zadrževanja ali politika »containment« je del Maršalovega plana in pomeni obvladovanje nasprotnika – obvladovanje/zadrževanje komunizma oziroma Sovjetske zveze s strani ZDA. Temelji na ideji, da pomoč državam pomaga obvladovati grožnjo, ki jo predstavlja komunizem (Todaro 2006, 732).

tveganje, da bo padla širša podpora MRS med vladaми držav donatoric (The World Bank 1998c, 7).

Fielden med drugim domneva, da je tuja pomoč državam v razvoju dana z namenom, da bi pridobili podporo teh držav, in se uporablja kot orodje diplomacije ter omogoča državam, da razširijo svojo »mehko« moč⁵. Z MRS donatorska država poveča svojo mehko moč ne samo v državi prejemnici ampak tudi v mednarodni skupnosti. Dajanje pomoči pomeni biti med najmočnejšimi (najbolj razvitimi) državami na svetu⁶. Prav tako lahko dodelitev pomoči določeni državi pokaže, da bo vlada zagotavljala pomoč in podporo državi prejemnici v primeru pritiskov in groženj sovražnih držav, kar bi lahko pomenilo, da donator podpira posebne ukrepe in politike vlade prejemnice (npr. demokratične reforme). Tako se lahko posredno ohranja tudi mir (Fielden v Panasevič 2013, 43).

Zaradi političnih sprememb, ki so se dogajale v svetu, so institucije in države, ki so financirale povojno obnovo, svoje donacije usmerile predvsem v financiranje ekonomskega razvoja in izboljšanje življenjskega standarda (Mrak 2002, 458; Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen 2003, 8). V širšem kontekstu političnih in strateških prioritiet so imele in imajo države za MRS močne ekonomske razloge (Todaro in Smith 2006, 732), saj sta prav ekonomska neodvisnost in realizacija materialnih interesov glavna dejavnika, ki spodbujata sodelovanje, tesne partnerske odnose in mir med državami. MRS torej določajo predvsem ekonomsko-poslovni interesi donatorjev. Države donatorice predpostavljajo, da bo MRS z državami v razvoju izboljšal trgovino in bo povečal varnost naložbenih priložnosti v državi prejemnici. To pomeni, da se donatorji odločijo za partnersko državo MRS po »ekonomski vrednosti« (Panasevič 2013, 47).

Obstaja več načinov, preko katerih lahko MRS vpliva na poslovne interese države donatorice. Država donatorica lahko spodbuja posebne politične in ekonomske spremembe v državi prejemnici, ki so v interesu donatorice. Naslednja metoda je uvedba posebnih pravil, ki zahtevajo, da morajo biti sredstva in posojila, uporabljena za nakup blaga in storitev, iz države

⁵ Koncept mehke moči je predstavil Jr. Joseph S. Nye. Po njegovem mnenju lahko država pridobi rezultate, ki jih želi, brez uporabe »trde moči« (vojaška orodja, ekonomske sankcije), vendar tako, da postane privlačna za druge države preko svojih vrednot, kulture, ravni blaginje in odprtosti – kar je »mehka« moč. MRS je tako eden od virov mehke moči (ni moč sama po sebi, ampak njen potencial), ki spodbuja glavne skupne vrednote kot so demokracija in človekove pravice (Nye v Panasevič 2013, 42).

⁶ Ta aspekt je še posebej pomemben za mlade države članice (kot je tudi Slovenija), saj je na začetku državne razvojne politike bolj pomembno predvsem dejstvo dajanja same pomoči, kot pa kakovost in količina pomoči (Panasevič 2013, 42–43).

donatorice (pozitivna posledica tega je povečanje prodaje in boljši ter lažji dostop do trgov države prejemnice). MRS vpliva na zaupanje med državljani obeh držav, na izboljšanje okolja za naložbe ter na boljše razumevanje trga v drugi državi, kar pripomore k boljšim poslovnim odnosom in spodbuja trgovino (Panasevič 2013, 47).

Drugi razlogi za MRS so še moralni in humanitarni (Degnbol Martinussen in Engberg Pedersen 2003, 8), ki temeljijo na ideji, da je oseba, ki je dobro situirana in preskrbljena, dolžna pomagati ljudem, ki so revni in imajo slab dostop do virov. Isto velja za odnos med revnimi in bogatimi državami. Razširjenost revščine v državah v razvoju je bistveno prispevala h globalni degradaciji okolja, velika rast prebivalstva pa povečuje pritisk na omejene vire, zato naj bi bogate države usmerjale svoj MRS državam v razvoju, da bi bilo omogočeno izvajanje njihovih okoljskih politik (Panasevič 2013, 44–45).

Večje količine MRS so v zadnjih letih usmerjene predvsem k razširitvi mednarodnega nadzora globalnih groženj (in boj proti le-tem), kot so širjenje nalezljivih boleznih (črne koze, ošpice, HIV/AIDS, malarija, tuberkuloza itd.), degradacija okolja (globalno segrevanje, izguba ozonske plasti, onesnaženje zraka, vode in tal itd.), rast prebivalstva, svetovna revščina, lakota in tako naprej. Pomembno vlogo igrajo tudi Milenijski razvojni cilji (MRC) (United Nations 2010, 20; Panasevič 2013, 45), ki zajemajo že zgoraj omenjene aspekte, poleg teh pa še sledeče: doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo, zagotoviti enakost med spoloma in dati več moči ženskam (opolnomočenje žensk), zmanjšati smrtnost otrok, izboljšati zdravje mater ter razvoj globalnega partnerstva za razvoj (Razvojni cilji tisočletja). K temu bi lahko dodali še izboljšanje splošne globalne varnosti in zmanjšanje korupcije (Arnold in Regan 2006, 19).

Ko se države iz določenih razlogov že odločijo za MRS, pa obstajajo tudi razlogi za odločitve, v katere države se naj usmeri pomoč. Prvi takšen razlog je stanje v državi – veliko držav v razvoju se namreč sooča s šibkimi institucijami, slabim vladanjem in pomanjkanjem razvojnih zmogljivosti, zato donatorji raje namenijo večji delež MRS bolje vodenim državam, ki dajo donatorjem veliko prostora in svobode, da delijo pomoč za prebivalstvo bodisi neposredno bodisi preko lokalnih NVRO. Rezultat so bolj priljubljene države (t. i. »ljubljeni donatorjev«), kjer veliko donatorjev tekmuje za pozornost in projekte ter t. čeyx i. »donatorske sirote«, v katere skoraj nihče ni pripravljen vlagati (Develtere in drugi 2012, 93). Države prejemnice naj bi ustrezale tudi določenim standardom demokracije in človekovim

pravicam, ki so posledica skupno prepoznanih norm. To ustvarja predvidljivost političnega okolja in splošno varnost⁷ (Panasevič 2013, 43–44). Naslednji razlog je tudi govorjenje in znanje določenega jezika v posamezni državi. Tako npr. angleško govoreče države dobijo več pomoči kot druge – več je donatorjev in strokovnjakov, ki govorijo angleščino kot kateri koli drug tuj jezik. Poleg tega jim je pomembna tudi ideologija, ki prevladuje v določeni državi. Posledica in kritika tega je, da najrevnejše države niso osrednjega pomena za razvojno sodelovanje, čeprav si javnost tako predstavlja (Develtere in drugi 2012, 94). Najpogosteje se sredstva MRS dodelijo državam, ki imajo najboljše možnosti za razvoj. Tukaj gre za koncept globalnega upravljanja, ki temelji na obstoju skupnih globalnih interesov vseh držav in narodov ter na njihovi medsebojni odvisnosti. Glavni argument je, da so okoljske in druge težave v zadnjih letih postale tako pomembne, da mora celotna svetovna skupnost združiti moči in oblikovati skupno strategijo za rast in razvoj, ki temelji na trajnosti (Panasevič 2013, 44).

Kljub javnim izjavam o nasprotnem, pa politične, gospodarske in strateške odločitve, kot tudi zgodovinske vezi, še vedno pomembno vplivajo na odločitve o MRS (Deutscher in Fyson 2009, 9). Znana so opozorila in kritike, da nekatere države še vedno nadaljujejo z MRS, ki temelji na njihovih lastnih prioritetah, namesto na prioritetah revnih. V zadnjih letih je izbruhnulo nekaj konfliktov, zato so nekatere države v tujini razporedile večje število vojakov, kar so pri stroških smatrale kot ODA, vendar uradna definicija DAC ne dovoli vojaške pomoči beležiti kot ODA (DAC 2010, 5; Develtere in drugi 2012, 93). V nekaterih primerih res vojaki izvajajo nujno pomoč, vendar kritiki opozarjajo, da lahko zaradi pomanjkanja natančnih smernic pride do prevelikega manevrskega prostora za nadaljne napihovanje številke za ODA in MRS. Prav tako se kaže povezava med razvojno in vojaško pomočjo na ta način (Develtere in drugi 2012, 93), da Irak in Afganistan v zadnjih letih ne prejemata le vojaške, ampak tudi druge oblike pomoči⁸ (obe državi spadata med deset glavnih prejemnikov ODA)

⁷ Trditev temelji na konstruktivistični teoriji, ki trdi, da so nacionalni interesi in sodelovanje med državami socialni konstrukti. Kultura in norme so najpomembnejši faktorji, ki vplivajo na oblikovanje strateških interesov države, zato je potrebno, da države spoštujejo norme, saj se interesi in želje spreminjajo (Panasevič 2013, 43–44).

⁸ Tudi Slovenija namenja Afganistanu tako vojaško kot tudi razvojno pomoč. Pripadniki Slovenske vojske so se prvič udeležili operacije ISAF leta 2004, katere cilj je skupen pristop k razmeram v državi ter prizadevanja za vzpostavitev trajnega miru in stabilnosti. Konec septembra 2013 bo naloge v Afganistanu prevzel že 20. slovenski kontingent, ki bo pod okriljem ISAF-a deloval šest mesecev (Slovenska vojska 2013). V Afganistanu z razvojnimi projekti sodelujejo tudi slovenski NVRO. Takšen projekt sta izvedla slovenska NVRO Povod in Krog, v sodelovanju s SLOGO, ki je imela koordinacijsko vlogo, in nemško HELP (2011–2012). Cilj projekta je bil izboljšati in okrepiti slovensko podporo afganistanski civilni družbi v provinci Herat (usposabljanje lokalnih mentorjev in pedagogov) (Zavod Krog 2012; SLOGA 2013). Drugi takšen projekt je »Ženske v navzkrižju z

(OECD 2013). Države donatorice se poleg neposrednega rezultata v razvoju odločajo za MRS v teh državah iz varnostnih razlogov, saj želijo posredno vzpostaviti mir in se tako učinkovito boriti v vojni proti terorizmu (Develtere in drugi 2012, 93). Druge analize kažejo, da je veliko političnih misij nastalo iz političnih razlogov in ne iz razlogov zmanjšanja revščine. Kritiki menijo, da mešanje političnih in varnostnih razlogov s cilji, kot je zmanjšanje revščine ter omogočanje ljudem, da zahtevajo svoje pravice, ustvarja možnost ogrožitve celotnega argumenta pomoči. Vladam mora biti popolnoma jasno, da je uporaba MRS kot političnega orodja nesprejemljiva. Za MRS so sprejemljivi razlogi, kot so zmanjšanje revščine in omogočanje pravic, ne diplomatski odnosi in interesi bogatih vlad v revnih državah (CONCORD 2009, 17). Kritiki še opozarjajo, da pomoči ne prejemaajo najmanj razvite države, ampak tudi države, kot je Indija, ki je sama donator (prejme več pomoči, kot jo da drugim). Razlog za to je možno iskati v interesih donatorjev, da bi tudi sami imeli koristi pri t. i. ekonomskem čudežu, ki se dogaja v tej državi (Develtere in drugi 2012, 91).

Kritike so obravnavale nekatere institucije, ki kot glavni cilj in razlog za MRS navajajo »zmanjšanje revščine« (kar je danes politično korektnije ime za »rast«) ter smatrajo za takojšnji rezultat izplačan denar za pomoč. Včasih bolj poudarjajo rezultat (dana sredstva za MRS) kot doseženo zmanjšanje revščine ali povečanje rasti, saj občutek poslanstva donatorja ni nujno povezan z ekonomskim razvojem, ampak z obvezanostjo dajati sredstva in premikati denar. Različni cilji pogosto delujejo drug proti drugemu in se slabijo, kar lahko pripelje do njihove neuresničitve, s čimer učinkovitost MRS pada in izgublja pomen (Easterly 2005, 315).

3.3 Pomen mednarodnega razvojnega sodelovanja

Pomen MRS sovpada z doseganjem MRC, saj akterji v MRS lahko na različne načine aktivno vplivajo na njihovo izpolnjevanje. Ker MRC obsegajo osnove pravice, ki bi morale biti zagotovljene vsakemu Zemljanu, je še toliko pomembneje, da se jih aktivno uresničuje. Čeprav zastavljene MRC akterji ne dosegajo v obsegu, kot si jih zadajajo v določenih časovnih obdobjih, pa so kljub vsemu pripomogli k napredku (Razvojni cilji tisočletja).

zakonom«, ki ga izvaja IRD v sodelovanju z afganistansko NVO Aschiana in se je pričel maja 2013. Cilj projekta je izboljšati družbeni in psihosocialni položaj mladoletnih prestopnikov ter izboljšati delovanje afganistanskega pravosodnega sistema za mladoletnike (IRD 2013).

Pomen MRS se torej razlikuje glede na vrsto zagotovljene pomoči, v zmogljivosti držav, ki jo prejemajo, in v politikah držav donatoric in mednarodnih institucij. Izkazalo se je, da humanitarna pomoč, ki poteka v času izrednih razmer, ni v korelaciji z ekonomsko rastjo, saj nesreče zmanjšajo rast in povečajo pomoč. MRS vpliva na izboljšanje institucionalnega in političnega delovanja, kot so reforme javnega sektorja, izobraževanja, zdravstva in varstva okolja, vpliva na pomoč v infrastrukturi, proizvodnji ter tudi v proračunski podpori, kjer ima predčasen vpliv na pozitivno rast. Prav tako štejejo politike in zmogljivosti držav prejemnic – MRS ima večji vpliv v tistih državah, ki imajo zmogljivosti in voljo, da jih uporabijo (Sagasti 2005, 4).

ODA je postala najbolj učinkovita metoda za promocijo razvoja manj razvitih držav (The World Bank 2013). Z njeno pomočjo se postopoma povečujejo investicije v socialni razvoj držav, zdravstvo, rešujejo se stanovanjski problemi in problematika revnih mestnih četrti, oskrba s pitno vodo, sanitarije ter zanesljiva preskrba s hrano (The World Bank 2013). Poseben pomen ima zaradi razvoja izobraževanja, saj s tem odpravlja nepismenost, prav tako pa pospešuje ekonomsko rast v državi ter nenazadnje prispeva k splošnemu tehnološkemu, znanstvenemu in družbenemu napredku. In kar je najpomembnejše – ODA odpravlja revščino v državi ter skrbi za spoštovanje človekovih pravic (Sengupta 2002, 1424–1432).

MRS vpliva tudi na varnost, saj odpravlja razvojne probleme in posledično s tem povezane varnostne grožnje. Prav države v razvoju, ki se soočajo z revščino, šibkimi institucijami in slabim vodenjem, naj bi bile namreč eden izmed razlogov za povečanje števila problemov, kot so terorizem, bolezni, droge, migracije, nestabilnosti in konflikti. Te grožnje vojaško in ekonomsko ogrožajo tudi druge države, saj niso omejene le na teritorij države v razvoju, s tem vplivajo na regionalno in celo mednarodno varnost (Mawdsley 2007, 490–491). MRS naj bi najprej izpolnila potrebe najrevnejših na svetu, oziroma se osredotočila na najbolj ranljivi del prebivalstva, saj je delo z njim ključnega pomena pri podpiranju razvoja stabilnejših, prilagodljivih družb, ki lahko bolje upravljajo svoje konflikte brez zatekanja k nasilju ter tako prispevajo k stabilnejši svetovni ureditvi (Safeworld 2011, 5).

Na prvem mestu je človekova varnost, torej varnost ranljivega posameznika (tudi varnost skupnosti države prejemnice MRS), ki se vsaj delno opira na storitve delujoče in odzivne države, ki tudi sama potrebuje varnost. Prav zato so pomembni odnosi med donatorji, nacionalnimi vladami in posameznimi skupnostmi, medtem ko so t. i. trde varnostne

intervencije (tehnični vidiki nadzora nad osebnim orožjem in profesionalizacija oboroženih sil neke države) pogosto nujen ukrep, a daleč od izpolnjevanja varnostnih potreb revnih ljudi (Safeworld 2011, 4). Potreben je pristop, ki prepoznava potrebe obeh držav (donatorice in prejemnice) ter vseh skupnosti, ki živijo v dveh državah, pri čemer se mora MRS odzivati na številne dejavnike, ki predstavljajo trajnostno varnost, ter dodati demokratično odgovornost in preglednost (Safeworld 2011, 4–5).

V zadnjih letih se pojavlja spoznanje, da MRS prispeva k preprečevanju konfliktov (Trachsler 2008, 1) in k ustvarjanju okolja, ki bo razpredmetilo za terorizem ugodne razmere. MRS se kaže kot ključni instrument pri stabilizaciji krhkih držav. Vidna je povezava med MRS in varnostjo, kjer se cilji obeh področij križajo in prinašajo tako pozitivne učinke kot tudi napetosti. Stabilizacija geografsko oddaljenih kriznih žarišč je na eni strani osnovna naloga varnostne politike (predvsem zaradi transnacionalnega značaja številnih groženj), na drugi strani pa je stabilizacija domena razvojne politike in MRS, saj izbruhi nasilja prekinejo razvoj in postane uresničevanje MRC nemogoče (Trachsler 2008, 2).

Akterji na področju razvojne politike so spoznali, da je varnost temeljni pogoj za trajnostni razvoj, zato je povezava med tema dvema področjema nujno potrebna, čeprav so verjeli, da lahko MRS pridobi na učinkovitosti v bolj umirjenem in manj ideološkem okolju (Trachsler 2008, 1).

3.4 Akterji v mednarodnem razvojnem sodelovanju

MRS zajema množico stvari, med drugim tudi organizacije, strukture in aktivnosti, torej različne akterje (NVO/NVRO⁹, prostovoljne organizacije, skupnosti, mednarodne organizacije, politične stranke, sindikati, cerkve, posamezniki, ...) Če želimo akterje

⁹ Nevladne razvojne organizacije (Non-Governmental Development Organizations) so organizacije, ki si prizadevajo izboljšati socialne, ekonomske in proizvodne razmere v državah v razvoju. Lahko so kot majhne organizacije v skupnosti v vaseh in v okrožju ali kot velike profesionalne razvojne organizacije na državnem ali nacionalnem nivoju (Ulleberg 2009, 12). Delujejo v okvirju MRS s cilji, kot so zmanjšanje revščine, socialna pravičnost, zagotavljanje človekovih pravic, ukvarjajo pa se tudi s problemi marginalizacije v družbi, zlasti žensk (Caruana 2003, 6).

UNDP definira NVRO kot neprofitne, prostovoljne skupine državljanov, organizirane na lokalnem, nacionalnem ali mednarodnem nivoju (Todaro in Smith 2006, 546). Predstavljajo specifične lokalne in mednarodne interesne skupine, ki v državah v razvoju zagotavljajo nujno pomoč, varujejo zdravje otrok, spodbujajo pravice žensk, zmanjšujejo revščino, varujejo okolje, povečujejo proizvodnjo hrane, gradijo ceste, bolnišnice, šole itd. (Todaro in Smith 2006, 737).

opredeliti natančneje, jih v začetku lahko razdelimo na državne in nedržavne akterje (Arnold in Regan 2006, 92).

Med državne akterje spadajo kot prve države članice OECD-DAC in EU članice. Grimm in drugi (2009, 10–11) so za razliko od Kragelunda¹⁰ razdelili druge državne akterje v MRS na podlagi vpliva na globalni razvoj v pet kategorij:

1. donatorji, ki so izven OECD-DAC, vendar imajo z organizacijo tesne odnose (Poljska, Češka in druge nove članice EU; Islandija, Koreja, Mehika, Čile);
2. »tradicionalni donatorji« izven OECD (predvsem arabske države in arabske institucije);
3. nastajajoče svetovne sile (Kitajska, Indija);
4. regionalne sile z močnimi zunanje-političnimi dejavnostmi (npr. Južna Afrika);
5. drugi donatorji, ki uporabljajo pomoč kot orodje v zunanji ali ekonomski politiki in si ne prizadevajo za doseg OECD-standardov (Tajska, Singapur, Izrael, Venezuela, Libija, Iran, ...).

Za državnimi akterji se kaže nujnost in pomembnost nedržavnih akterjev v MRS. Med te lahko štejemo celotno civilno družbo, NVRO, korporacije, fundacije, posameznike itd. (Grimm 2009, 26; Bučar 2012a, 11). Izraz civilna družba se nanaša na neuradne, nekomercialne in bolj ali manj formalno organizirane skupine, ki skušajo okrepiti ali spremeniti obstoječa pravila, norme in globlje družbene strukture. V ta kontekst sodijo NVRO, sindikati, poslovna združenja (ne podjetja), skupine kmetov, verske organizacije, akademske institucije, študentske organizacije, družbene skupine, strokovna združenja, politične stranke, etnični lobiji itd. (Aart 1998, 42–43).

V MRS so vstopali in še vedno vstopajo raznoliki akterji, ki odpirajo nova vprašanja in predstavljajo nove izzive. Zaradi veliko različnih akterjev predstavlja v MRS izziv njihova koordinacija, še posebej na področju delitve dela, tako da bodo sredstva kar najbolj porabljenjena in bo dosežena učinkovitost razvojne pomoči (Bučar 2012a, 11). Vse bolj pomembno vlogo v MRS imajo NVRO, kar bom predstavila v nadaljevanju.

¹⁰ Kragelund je kategorije razdelil formalneje in naredil jasen rez v razlikovanju po institucionalni pripadnosti: nečlanice DAC, nečlanice EU in kombinacije obojih (Grimm 2009, 10).

4 VLOGA NVRO V RAZVOJNEM SODELOVANJU

Ker svet postaja globalna vas, postaja tudi vloga NVRO pomembnejša na lokalnem, regionalnem in mednarodnem nivoju (Abu Ghazala 1995, 5). V zadnjih dveh desetletjih so se NVRO zaradi procesov demokratizacije, ekonomske liberalizacije in tehnološke transformacije začeli pospešeno razvijati (Nelson 2007, 2), večali so se število, velikost in profil NVRO, aktivnih v MRS (Arnold in Regan 2006, 106). Fenomen je tesno povezan s postopnim večanjem finančne podpore NVRO na bilateralni in multilateralni ravni, kar je posledica vedno močnejše vloge NVRO v MRS. Vloga se kaže v povečanem vplivu pri oblikovanju politik, v pritisku na vlade, v prispevkih k pripravi načrtov za srečanja ZN v zvezi s socialnimi, kulturnimi, političnimi ali ekonomskimi vprašanji (Abu Ghazala 1995, 5). NVRO so doživeli globalni porast, ki se lahko meri v velikosti in pomembnosti celotnega nevladnega sektorja (Lewis 2001, 62), kar je manifestacija spreminjajočih se vlog in odnosov, ki potekajo med državo in družbo (Woods 2000, 9). Povečana podpora NVRO s strani uradnih razvojnih agencij je bila identificirana kot značilnost nove medagencijske politične agende, ki temelji na prevladujoči veri v krepitev vzajemnih načel politike liberalne demokracije in ekonomije prostega trga. Zanj je značilno naraščajoče razočaranje državljanov nad zmožnostmi države glede pospeševanja razvoja, spoštovanja prostega trga in zasebnega sektorja ter zaveze k širjenju in poglobitvi civilne družbe. Kljub temu, da NVRO niso motivirani z dobičkom, so trdno zakoreninjeni v zasebnem sektorju. Njihov ugled stroškovno učinkovite, prilagodljive in inovativne organizacije predstavlja zanimivo alternativo neprilagodljivim, neučinkovitim in preveč birokratskim značilnostim države (Werker in Ahmed 2007, 4). NVRO so zato aktivni sodelavci pri širitvi in poglobljanju civilne družbe kot celote, ki v zameno predvideva krepitev demokracije in tako tudi razvoja (Nelson 2007, 2; Woods 2000, 9).

Glede na vlogo in delo, ki ga opravljajo NVRO, Lewis (2001, 68) predlaga povzetje na tri glavne sklope: izvajalci, pobudniki in partnerji.

1. Izvajalci

Vloga izvajalca je definirana kot mobilizacija virov za zagotovitev dobrin in storitev, lahko v sklopu lastnega projekta NVRO ali kot program vlade ali donatorske agencije. Izvajalec pokriva najbolj znane naloge, ki jih NVRO izvajajo, in vključuje programe

in projekte, ki jih NVRO ustanavljajo za zagotavljanje storitev ljudem (zdravstvo, krediti, kmetijstvo, pravno svetovanje, nujna pomoč). K temu sodi rast naročil za izvajanje specifičnih nalog in projektov v zameno za plačilo, pri čemer so NVRO aktivirani s strani vlade ali donatorjev (Lewis 2001, 69–71).

2. *Pobudniki*

Vloga pobudnika je definirana kot sposobnost NVRO za inspiracijo ali prispevanje k razvoju na organizacijskem ali individualnem nivoju. To vključuje množično organiziranje, oblikovanje skupin (gradnjo socialnega kapitala), opolnomočenje pristopa k razvoju, lobiranje in zagovorništvo, inovacije, s katerimi NVRO poskušajo vplivati na širše politične procese ter splošno promocijsko delo (Lewis 2001, 71–74).

3. *Partnerji*

Vloga partnerjev zajema rastoči trend dela NVRO z vlado, donatorji in zasebnim sektorjem pri skupnih dejavnostih ter zapletene odnose, ki se pojavljajo med večimi NVRO (npr. krepitev zmogljivosti). Nova retorika partnerstev sedaj predstavlja izziv NVRO za zgraditev smiselnih partnerskih odnosov in izogibanje odvisnosti (Lewis 2001, 74–76).

David Korten v Arnold in Regan (2006, 87) je identificiral štiri ključne vloge NVRO, ki jih je, za razliko od Lewisa, razdelil na: spodbujanje sistemskih sprememb, nadzor sistema, omogočanje usklajevanja s pravosodjem in izvajanje storitev (Korten v Arnold in Regan 2006, 87).

1. *Spodbujanje sistemskih sprememb*

Spreminjanje načina, kako ljudje vidijo svet, kako uporabljajo vire in kako so povezani kot posamezniki ter kot narod. Medtem ko ima vlada vodstveno vlogo, pa NVRO igrajo ključno vlogo v identifikaciji in definiranju problemov, ustvarjanju novega globalnega zavedanja, zagovorništvu, krepitvi izmenjave osebja, krepitvi politične volje in lotevanju novih ali poskusnih pobud (Arnold in Regan 2006, 87).

2. *Nadzor sistema*

Demokracija je odvisna od nadzora in usklajenosti, vključno z neodvisnim sodstvom, svobodo tiska, informiranimi, organiziranimi in aktivnimi državljani. NVRO igrajo

ključno vlogo pri odkrivanju zlorab, nadzorovanju odločitev in zagotavljanju ključnih informacij (Arnold in Regan 2006, 87).

3. *Omogočanje usklajevanja s pravosodjem*

NVRO in prostovoljne organizacije imajo posebno nalogo pri usklajevanju nujnih potreb ljudi v stiski in pri izzivih zagotavljanja, da je pravičnost v središču ne le naših odzivov ampak tudi v središču našega razumevanja in akcije glede izpostavljenih vprašanj (Arnold in Regan 2006, 87).

4. *Izvajanje storitev*

Ena izmed temeljnih nalog vlade je učinkovito nudenje storitev na nacionalni in mednarodni ravni. Veliko vlad nima moči in volje politike, kapacitet ali učinkovitega sistema, da bi dosegle to nalogo same. NVRO so bili tradicionalno vedno aktivni v zagotavljanju storitev, včasih v zelo velikem obsegu. Takšne organizacije so bile zelo pomembne pri zagotavljanju storitev posebej ranljivim ali marginaliziranim skupinam in regijam ter tudi v razvijanju novih in inovativnih storitvenih mehanizmov. V več primerih je vlada ustanovila svoje NVRO, da bi zagotavljali storitve kot izziv drugim NVRO in da bi dosegli mednarodno financiranje (Arnold in Regan 2006, 87).

Zgoraj omenjene vloge niso vse, ki jih pripisujejo NVRO. Poleg omenjenih imajo NVRO tudi vloge zagovornika, vzgojitelja, mediatorja, svetovalca (Arnold in Regan 2006, 87), spreminjajo pa se tudi skozi čas.

4.1 Vloga NVRO skozi čas

Vloga NVRO se je skozi čas spreminjala. Tako so bili do leta 1970 NVRO slabo prepoznani pri izvajanju razvojnih projektov ali pri vplivanju na politiko. Nekaj obstoječih je bilo sprejetih kot akterji v zagotavljanju storitev, kratkoročni pomoči in pri nujni pomoči. Izredna sprememba se je zgodila v poznih sedemdesetih letih, ko so NVRO postali ključni akterji v razvojnem sektorju (Agg 2006, 9). Ideološka prevlada neoliberalizma v tistem času se je pojavila skupaj z vzponom strukturne prilagoditve v politiki pomoči, znižanjem javnih izdatkov in umikom javno zagotovljenih storitev. V okviru te radikalne reforme je trg nadomestil državo v središču razvojnih strategij, revščina pa je izgubila mesto nedvoumne

skrbi. S tem, ko je država ustvarila zanimanje za NVRO kot dobrodošle alternative, se je nadaljevalo nezaupanje in nezadovoljstvo donatorjev. Država jih je videla kot ugodne akterje za zastopanje prejemnikov, inovatorje novih tehnologij in načinov ter kot primeren način dela z revnimi (Banks in Hulme 2012, 5).

Neoliberalistični pristop¹¹ in spremljajoči programi strukturnega prilagajanja so izgubljali moč do sredine devetdesetih let, ko se je razvojni diskurz ponovno pojavil. Skupaj s ponovnim prevzemom glavne vloge s strani države se je pojavilo priznavanje izrecne potrebe po ciljnem zmanjševanju revščine z bolj interventnim, v blaginjo usmerjenim, državno orientiranim in razširjenim pristopom, ki je šel v dve smeri. Na eni strani je ponoven vzpon države povečal državno financiranje z namenom vplivati na vlade prejemnice s preusmerjanjem pozornosti stran od NVRO (Lewis in Kanji 2009, 26–27), istočasno je na drugi strani agenda dobrega upravljanja zaobjela demokracijo, človekove pravice in sodelovanje javnosti. S tem se je utrdila osrednja vloga NVRO v razvojnem sektorju (Thomas 2007, 91–92; Lewis in Kanji 2009, 26–27; Banks in Hulme 2012, 5).

Skozi devetdeseta leta so bili NVRO videni kot "herojske organizacije", ki so iskale dobro v težkih okoliščinah. Rožnato obarvan pogled se je kmalu razblinil, ko so ugotovili, da NVRO ne izpolnjujejo vseh njihovih pričakovanj (Lewis in Kanji 2009). Na spodkopavanje legitimnosti NVRO so vplivale številne kritike na račun predstavnikov, omejenost učinkovitosti in opolnomočenja itd. (Banks in Hulme 2012, 10–11).

V začetku so donatorji NVRO spodbujali, da naj sprejmejo močno zagovorniško vlogo skupaj z vlogo ponudnika storitev in da naj oblikujejo zavezništva s širšimi družbenimi gibanji z namenom zagotoviti si legitimnost. Z močno povezavo z državljani in s prizadevanji, da bi našli inovativne in na ljudi usmerjene razvojne alternative, so se NVRO pojavili kot akterji družbenih gibanj, ki si prizadevajo spremeniti agende vlade. Mnogi so zato bili priznane kot močne politične organizacije, katerih primarni cilj je aktivirati skupnosti in/ali prikrajšane skupine ter spodbujati njihov razvoj skozi zagovorništvo in opolnomočenje (Banks in Hulme 2012, 21–22).

¹¹ Neoliberalistični pristop, ki je bil prisoten v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, je znan tudi kot »Washingtonski konsenz«. Filozofija gospodarskega razvoja »opredeljuje politično demokracijo, vladavino trga in dominacijo privatnega sektorja ter liberalizacijo trgovinskih in finančnih tokov«. Vsi ti elementi so ključni pri zagotavljanju ekonomske rasti in blagostanja (Mrak 2002, 460).

V letu 2000 se je razvil nov način pomoči, ki je obljubljal premik od neoliberalizma do večjega posvetovanja med donatorji in prejemniki ter večji poudarek na boj proti revščini in odgovornosti nacionalne države. Zaradi novega poudarka, ki je temeljil na povečanju vloge civilne družbe, so NVRO doživeli večjo prepoznavnost in povečano vlogo v MRS (Lewis in Kanji 2009; Banks in Hulme 2012, 5–6).

McGann in Johnstone (2005) sta identificirala šest faktorjev, ki so vplivali na povečanje števila in moči NVRO:

1. *Demokratizacija in ideal civilne družbe*

Nastanek civilne družbe in večja odprtost družbe sta vodila k ugodnemu okolju za širjenje NVRO.

2. *Naraščajoče zahteve po informacijah, analizah in ukrepih*

Javnost je vsakodnevno "bombardirana" z nesistematičnimi in nezanesljivimi informacijami. NVRO lahko zbirajo podatke za zbiranje odločitev, kar je vloga, ki je neprecenljiva v državah v razvoju, kjer takšne informacije težko obstajajo.

3. *Rast državnih, nedržavnih in meddržavnih akterjev*

Po drugi svetovni vojni se je pojavil globalni trend povečane demokratizacije in decentralizacije, ki je vodila k povečanemu številu narodov in držav. Ustanovljenih je bilo veliko medvladnih organizacij (ZN, WTO, SB), katerim je bila dodeljena določena moč in funkcije. Posledica je bila rast števila NVO/NVRO in nacionalnih držav.

4. *Izboljšane komunikacijske tehnologije*

Rast interneta je vodila do poceni, takojšnjega in zakonsko neurejenega toka informacij. V času informacijske dobe je težko omejiti pritek informacij.

5. *Globalizacija financiranja NVRO*

Problem financiranja je pomemben, odkar veliko organizacij upravlja z minimalnim proračunom in osebjem. V veliko državah (Afrike, Azije in Latinske Amerike) ni davčnih olajšav za financiranje NVRO. Večina finančnih tokov poteka med razvitimi državami in državami v razvoju ali tranzicijskimi državami. Tuje financiranje sproža vprašanje o kredibilnosti organizacije – vprašanje financiranja, transparentnosti in odgovornosti postane bolj zapleteno, ko NVRO prečkajo državne meje.

6. *Ohromelost in slabo delovanje javnega sektorja*

V zadnjem času se pojavlja zmanjšanje zaupanja v državne voditelje in institucije. Škandali, ki vključujejo javne uradnike, v kombinaciji s slabim delovanjem političnih

odločevalcev, vodijo državljane v dvomljenje o legitimnosti države in vlade. Ko so institucije obravnavane kot neučinkovite in nacionalna država ni vredna zaupanja, lahko pomanjkljivosti odpravijo NVRO, ki delujejo na lokalnem nivoju (McGann in Johnstone 2005).

NVRO predstavlja moč njihova zmožnost, da tvorijo tesne povezave z lokalnimi skupnostmi in da vzpodbudijo skupnostno lastništvo ter sodelovanje pri razvojnih prizadevanjih. NVRO se ponavadi hitro odzivajo na nove okoliščine in lahko eksperimentirajo z inovativnimi pristopi. Prav tako lahko identificirajo na novo pojavljajoče se vprašanja, preko svojih posvetovalnih in spodbujevalnih pristopov lahko identificirajo in izrazijo stališča prejemnikov, ki prej niso bili upoštevani (Uwhejevwe-Togbolo 2005).

V današnjem času NVRO igrajo pomembno vlogo v MRS, ker so lahko pri zagotavljanju pomoči revnim in drugim potrebnim pomoči v državah prejemnicah bolj učinkoviti od uradnih agencij (Nunnenkamp in drugi 2011, 3). Za večjo učinkovitost MRS so potrebna uspešna in dobro stoječa razmerja z drugimi akterji, ki delujejo v MRS, kar pa se razlikuje od države do države.

4.2 Vključenost NVRO v različnih državah

Vključenost NVRO v razmerja sodelovanja z državo se razlikuje med državami, zato je za lažjo primerjavo in orientacijo potrebno prikazati stanje vključenosti NVRO v drugih državah, ki so prav tako kot Slovenija, vključene v MRS. Države se razlikujejo po letih, ko so prvič vključile NVRO, po vrstah financiranja, po legalnem okolju za NVRO, po vlogi NVRO v državi itd. (Agg 2006, 15).

Švedska vlada je prvič uradno financirala NVRO že leta 1952. Nudi jim različne vrste programov financiranja, ki zajemajo projektno financiranje, sporazumno blokirano financiranje, sklade, prostovoljske programe in razvojno izobraževanje. V državi je urejeno, da se lahko organizacije registrirajo na pošti, na voljo pa so tudi davčne olajšave, vendar brez odbitkov za prispevke (Agg 2006, 15). Za Švedsko velja, da so NVRO večinoma kooperativne in komercialne organizacije, njihovo število pa se počasi povečuje (Leskovšek

in Hrženjak 2002, 13). Rezultat sodelovanja med državo in NVRO je viden v velikem številu prostovoljcev (CNVOS 2005, 29).

ZDA izvajajo široko paleto programov od leta 1961. Najpogostejši programi, ki jih vlada nudi NVRO, so različni skladi, pomoč v hrani, financiranje preživetja otrok, pomoč kmeta kmetu, financiranje razvojnega izobraževanja, financiranje nujne pomoči, financiranje ozaveščanja javnosti, prevozni stroški, V ZDA je neprofitni status lahko dobiti in je zato kar pogost (enostaven sistem registracije), vendar so NVRO z dobrodelnim statusom deležne še posebnih ugodnosti – možne davčne olajšave in odbitki (Agg 2006, 15).

Tudi *Nemčija* ima na razpolago raznolike programe, ki v tej državi obsegajo sofinanciranje, projektno financiranje, financiranje pokrovnega NVRO, nujne pomoči in pomoč v hrani. Podobno kot ZDA ima tudi Nemčija preproste registracijske postopke za NVRO, vendar so ti zapletenejši za fundacije. Možni so odbitki za skupine z dobrodelnimi nameni (Agg 2006, 15), za izvajanje storitev pa morajo biti NVRO neprofitne (Leskovšek in Hrženjak 2002, 12).

Velika Britanija vključuje NVRO v skupne programe financiranja, prostovoljske programe, nujno pomoč in pomoč beguncem ter pomoč v hrani. Ugodnosti (nekatere davčne oprostitve in odbitke) lahko koristijo NVRO, katerih pravni status je registriran kot dobrodelni (Agg 2006, 15). Država financira NVRO samo v primeru, če so neprofitni ali komercialni. Za NVRO v Veliki Britaniji velja, da so dobro organizirani in imajo sposobnost opravljanja različnih vlog v razmerju do države (Leskovšek in Hrženjak 2002, 13). Veliko vlogo pri odnosu med državo igra »Compact« (sporazum med vlado in NVRO, sprejet leta 1998), ki pravno ni obvezujoč, vendar je pozitivno vplival na sodelovanje, razumevanje in spoštovanje s strani obeh akterjev. Po njegovem sprejetju se je v državi dvignil ugled NVRO (CNVOS 2005, 19–22).

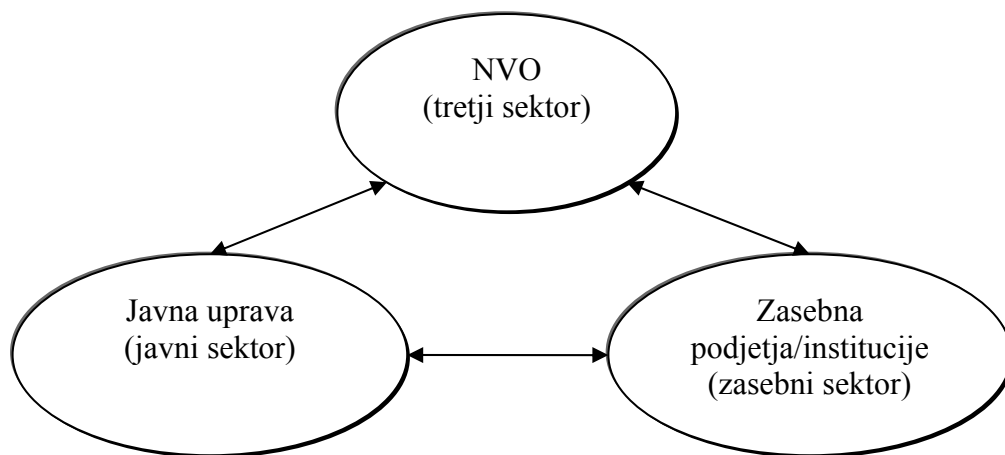
Tudi *Češka* je naredila korak naprej, tako da je izvajanje razvojnih programov in projektov skoraj v 30 % prepustila NVRO ter v ta namen vzpostavila mehanizem (so)financiranja določenih aktivnosti (Pliberšek 2012, 5–6).

Na *Irskem* je sodelovanje med NVRO in vlado dobro razvito, saj gre več kot 20 % irske pomoči skozi NVRO. Trenutno je nevladni sektor na Irskem močan, aktiven in viden v družbi ter podprt s strani uradnih programov pomoči (Bučar 2012b).

4.3 Razmerja NVRO z drugimi akterji

V današnjem času je mednarodni prostor poln razmerij med različnimi akterji, ki bolj ali manj sodelujejo. V mojem primeru gre za sodelovanje razvojnih NVO z drugimi akterji, ki delujejo v mednarodnem razvojnem sodelovanju. Ker NVRO dobivajo vedno večjo moč v mednarodni skupnosti, jih imenujejo s skupnim imenom »tretji sektor«. Slika 4.1 prikazuje razmerje med sektorji: javni sektor, zasebni sektor in tretji sektor (Leskovšek in Hrženjak 2002, 11–12; Vernis in drugi 2006, 19–20).

Slika 4.1: Razmerje med sektorji

Vir: Leskovšek in Hrženjak (2002, 11–12); Vernis in drugi (2006, 20–21).

Povečanje sodelovanja ni naključje, saj so se akterji naučili sprejemati drug drugega, potem ko se je začelo zmanjševati nasprotje med njimi. Prav nenehne spremembe, ki vplivajo na današnji svet, so naredile sodelovanje za nepogrešljivo strategijo, čeprav ni nujno, da sodelovanje izniči potencialne nevarnosti in tveganja. Institucionalna krepitev tretjega sektorja, torej NVRO, je v veliki meri odvisna od medsektorskega sodelovanja, sodelovanja med različnimi akterji, zato je pomembno, da se preuči razmerja med NVRO in ostalimi akterji (Vernis in drugi 2006, 20–21; Yaziji in Doh 2009, 178).

4.3.1 Razmerje NVRO – država/vlada

Razmerje med NVRO in državo je pomembno razmerje za vsak NVRO, česar se oboji zavedajo. Kljub temu se v nekaterih primerih NVRO izogibajo kakršnih koli odnosov z državo, jih zmanjšujejo ali pa raje sodelujejo s skupnostmi iz oddaljenih krajev. NVRO lahko nasprotujejo, dopolnjujejo ali preoblikujejo državo, vendar je ne morejo ignorirati (Lewis 2001, 149). Mnogi NVRO imajo do države celo ambivalenten odnos (protisloven). Organizacije, ki so bile oblikovane pod pogoji politične represije, imajo težavo z zaupanjem ali delom z vlado, čeprav so se pogoji spremenili. Na drugi strani so organizacije, ki imajo korenine v bojih proti represivni državi (npr. v Južni Afriki in Palestini). Te imajo občutek, da so njihove vloge manj jasne, ko je na čelu države odgovorna, demokratična vlada. Če pogledamo iz državne perspektive, so lahko NVRO zaznani s strani države kot grožnja ali konkurent. Čeprav je vzpostavljena demokracija, je lahko ta šibka in so vlade lahko še vedno birokratske ter neučinkovite, kar vpliva na uradne stike z NVRO, ki so v tem primeru za NVRO nevarni. Če se NVRO odločijo aktivno delati skupaj z vlado, tvegajo, da postanejo manj učinkoviti, saj vstopijo v bolj birokratske vezi in dogovore (Rathgeb in Gronbjerg, 2006, 221).

V odnosu med državo in NVRO se lahko NVRO držijo več usmeritev – odvisno od interesov in situacije. Lahko si prizadevajo ohraniti nizek profil z delom v mejah, ki ostajajo v vladnih določbah, včasih s tihim priznanjem vlade ali s puščanjem, da vlada prevzame zasluge NVRO. Ta vloga lahko prinese kratkoročne koristi (ko so viri omejeni), na dolgi rok pa lahko nastane problem trajnosti in odgovornosti. NVRO se lahko vključijo v selektivno sodelovanje z nekaterimi vladnimi agencijami, ki so omejene na določen sektor (razvojno sodelovanje) ali lahko temeljijo na posameznih odnosih med osebno in lokalno ravni, ki morda nimajo podpore formalne vlade (Rathgeb in Gronbjerg, 2006, 221–222). Omenjena možnost zna voditi do nenačrtovanih nedoslednosti v razvojni politiki in njenem izvajanju. Zadnja usmeritev, po kateri se ravna NVRO, je politika zagovorništva, pri čemer se organizacija vede kot skupina pritiska v podporo interesov določene skupine ali demonstrira alternative k vladnim pristopom (Lewis 2001, 149–150).

Wing Adler (1988, 9.2) je zato v razmerju med vlado in NVRO določila štiri tradicionalne osnovne vloge NVRO: pionirstvo, promocija prostovoljstva, zagovorništvo in zagotavljanje

storitev. NVRO štejejo za *pionirje* v razvojnih storitvah in v pomoči težko dosegljivim državam. *Promocija prostovoljstva* je bila bistvenega pomena pri pridobivanju sredstev preko posameznikov, podjetij in drugih virov ter pri pridobivanju delovne sile za pomoč pri zagotavljanju storitev. Odkar so bili NVRO med prvimi, ki so prepoznali nove potrebe in identificirali spremembe, so vse pogosteje zavzeto izvajali *zagovorništvo* – tako pred javnostjo kot pred vladnimi agencijami. NVRO so si prav tako pridobili strokovno znanje in strukturo, da lahko zadostijo družbenim zahtevam in *zagotavljajo storitve*.

Wing Adler (1988, 9.3) je na podlagi omenjenih štirih tradicionalnih vlog identificirala še pet glavnih kategorij v razmerju med vlado in NVRO. Prva kategorija je *regulativa*, ker vlada direktno ureja delovanje NVRO v smislu fiskalne odgovornosti z nagovarjanjem k dobrodelnosti. Sledi *zagovorništvo*, saj je tradicionalna vloga NVRO odvetnik ali lobist za določen namen ali interes. Vlada pogosto deluje kot *podpornik* NVRO na način, da jih oprosti plačila davka ali jim dodeli posebne t. i. poštno cene, prav tako pa odbije davek za dobrodelne namene organizacijam in posameznikom, s čimer spodbuja zasebne donacije NVRO. Četrta kategorija je *financiranje*, saj je v razmerju med NVRO in državo najpomembnejša direktna finančna podpora. Zadnja kategorija je *zagotavljanje storitev*, ker gre večina vladnega financiranja NVRO za financiranje zagotavljanja storitev ljudem. Navedenih pet kategorij se med seboj ne izključuje, ampak je del sodelovalne odvisnosti. V nasprotju z državno birokracijo imajo NVRO večinoma bolj prilagodljive strukture, ki jim omogočajo hiter odziv na vprašanja posameznikov in skupin, prav tako se hitro prilagajajo na spremembe in zahteve. Tradicionalne vloge, združene z razvojem strokovnega znanja na področju zagotavljanja storitev, vodijo do odvisnosti vlade od nevladnega sektorja (Wing Adler 1988, 9.3–9.4).

Medtem ko je Wing Adler razmerje med državo in NVRO obravnavala bolj tradicionalno, so Vernis in drugi (2006, 54) ugotovili, da je v odnosu med državo in NVRO zunanje izvajanje dejavnosti postalo najbolj razširjena oblika javno-zasebne interakcije v javnih storitvah in ima več različnih oblik. V tabeli 4.1 lahko vidimo glavne oblike omenjenega delovanja.

Tabela 4.1 : Oblike delovanja v razmerju med NVRO in državo

Lastništvo	Upravljanje	Financiranje	Človeški viri	Opis
Javno	Zasebno	Javno	Javno	Pogodba o upravljanju

Javno	Zasebno	Javno	Zasebno	Pogodba o upravljanju in delovna pogodba
Javno	Javno	Javno	Zasebno in javno	Delovna pogodba
Zasebno	Javno	Zasebno in javno	Zasebno	Najem javne opreme in prostorov
Zasebno	Zasebno	Zasebno in javno	Zasebno in javno	Javni delavci, dodeljeni zasebni organizaciji
Zasebno	Zasebno	Zasebno in javno	Zasebno	Subvencija ali sporazum

Vir: Vernis in drugi 2006 (54).

Katero izmed teh oblik delovanja izbereta NVRO in država, je odvisno od primera do primera, saj se interesi ter potrebe spreminjajo tako na strani države oziroma javne uprave kot na strani NVRO (Vernis in drugi 2006, 54).

Tudi Leskovšek in Hrženjak (2002, 12) sta se ukvarjali s sodelovanjem med NVRO in državo, le da sta sodelovanje med državo in NVRO razdelili v tri modele. Pri model je »vladno-dominantni«, kjer prevladujejo javne službe financirane iz državnega proračuna, nekatere storitve pa je potrebno plačati. Model je prisoten v nordijskih državah. Drugi model je »dualni«, saj storitve izvajajo tako javni zavodi kot NVRO. Storitve so financirane iz javnega proračuna, sodelovanja tretjega sektorja in plačila s strani uporabnikov storitev (Velika Britanija). Zadnji »sodelovalni« model vključuje le NVRO, ki so financirani iz proračuna in iz plačila uporabnikov storitev. Takšen model je značilen za Avstrijo, Nemčijo in Nizozemsko (Leskovšek in Hrženjak 2002, 12).

Tako kot vsako razmerje in sodelovanje ima tudi razmerje med državo in NVRO določene prednosti in slabosti. Za vlado je prednosti veliko, saj ji odnos z NVRO omogoča uporabo že obstoječe mreže storitev, kar je bolj ekonomično kot novo vzpostavljanje paralelnih storitev.

Država lahko prenaša nezaželene naloge na NVRO in obenem pridobi volilno podporo. Vendar so določene prednosti tudi za NVRO, saj lahko z državno podporo razširijo svoje dejavnosti in število držav, v katerih delujejo, njihov status in vidnost v skupnosti pa sta bolj izrazita. Razmerje ne temelji samo na naštetih prednosti, ampak je treba omeniti še slabosti in omejitve. Državna odvisnost od NVRO lahko vodi do razdrobljenih storitev in posledično do manj usklajene socialne politike. Slabost za NVRO je povečana odvisnost od državnih sredstev in povečana odgovornost za storitve ter vedno večja tendenca k birokratizaciji, kar je posledica predpisov, potrebnih za zaprositev in uporabo državnih sredstev (Salamon 1987, 114–115).

Eden izmed glavnih razlogov, da NVRO prejemajo toliko pozornosti, je, da so sposobne delati, česar nacionalne vlade ne morejo ali ne bodo, vendar se razmerje med NVRO in vladami vseeno razlikuje od regije do regije in od države do države. Na primer NVRO v Indiji so deležni velike podpore in spodbude s strani njihove vlade, tudi razmerje med obema akterjema je pozitivno in temelji na tesnem sodelovanju. Drugače je v Latinski Ameriki, kjer so NVRO na nasprotni strani kot vlada in ne sodelujejo. V državah tretjega sveta obstajajo primeri, ko so se vlade zaradi težke ekonomske situacije podredile pritiskom multilateralne agencij in na podlagi tega dale denar za NVRO. V omenjenih primerih delujejo vlade kot finančni kanal, v nekaterih drugih primerih pa poskušajo ohraniti nadzor nad NVRO zaradi dostopa do sredstev. Obstaja možnost, da lahko skozi multilateralne agencije sodelovanje in solidarnost NVRO vplivata na politike na nacionalnem nivoju. Multilateralni donatorji lahko služijo kot varovalke med vlado in NVRO z namenom izogniti se nepotrebni trenutni napetosti in spodbuditi usklajene nacionalne razvojne strategije (Uwhejevwe-Togbolo 2005).

Razmerje med državo in NVRO se zaradi konceptualnih premikov stalno spreminja, zato lahko sedanjo povečano vlogo NVRO razumemo na dva načina. Prvi je, da se je večja vloga NVRO pojavila zaradi pritiska določenih gibanj, ki imajo sposobnost ustvarjanja lastnih storitvenih organizacij. Drugi način so konzervativne politike, ki na podlagi razdržavljenih storitvenih servisov zmanjšujejo državni proračun na področju socialnega varstva in posledično zmanjšujejo tudi socialne pravice (Leskovšek in Hrzenjak 2002, 12–13).

4.3.2 Razmerje NVRO – poslovni/zasebni sektor

Sodelovanje med zasebnim sektorjem in NVRO se razvija v smeri proaktivnejših družbenih akcij, kar pomeni, da podjetja pogosteje sodelovanja sprejemajo na lastno pobudo in ne toliko kot odziv na družbene zahteve. Razvoj v smeri proaktivnejših družbenih akcij je v skladu s spremembami, ki jih podjetja izkušajo v njihovih povezavah z družbo. Podobno je pri NVRO, ki se premikajo v smeri proaktivnejših odnosov z zasebnim sektorjem namesto odzivanja na posamezne situacije (Vernis in drugi 2006, 25–26). V tem kontekstu se opaža porast števila NVRO, ki imajo razvite kodekse ravnanja, da bi izboljšale svojo upravljanje odnosov s podjetji. Lahko vidimo, da oba akterja opuščata prejšnji reakcijski relacijski model (provokativen odnos) in sprejemata proaktivnejši (sodelovalni odnos) medsebojni pristop (Steinberg Richard 1987, 118–119).

Na eni strani imamo torej spremenjen odnos do zasebnega sektorja, ki temelji na tem, da so podjetja vedno bolj videna kot nujen partner v izboljšanju družbe, na drugi strani pa je spremenjen odnos do NVRO, katerih pomembnost za družbeni dobrobit je bil končno priznan. Spremembe v distribuciji moči so pomenile še več ključnih faktorjev v sodelovanju med akterji. NVRO so namreč spoznali, da bodo trajni razvoj težko dosegli brez zasebnega sektorja in ga tako vključili v iskanje mogoče rešitve. Zasebni sektor se je v sodelovanju s tretjim sektorjem začel odzivati na družbene zahteve ter tudi drugače izkoristil to priložnost (Galaskiewicz in Sinclar 2006, 180–181).

V odnosu med obema akterjema poznamo več razlogov, zakaj NVRO sodelujejo z zasebnim sektorjem in obratno. NVRO sodelujejo z zasebnim sektorjem zaradi pridobivanja sredstev in virov, saj so ti primarna korist, ki jo imajo NVRO pri medsektorskem sodelovanju (*finančna korist*). Kljub temu, da je večina NVRO odvisna od javnih virov, pa nekatere NVO iščejo tudi druge finančne vire. Drugi pomembni faktor sodelovanja z zasebnim sektorjem je potreba po raznolikosti finančnih sredstev (Steinberg Richard 1987, 122–123). Javna uprava se odziva na spreminjajoče agende, kar pomeni, da so finančni viri nestabilni, zato se NVRO zanašajo na zasebni sektor, vendar ni nujno, da ta reši neprijetnosti. Prav tako veliko javnih uprav ni pripravljenih financirati NVRO vnaprej, nasprotno imajo podjetja pri donacijah manj toga pravila, so fleksibilna in lažja za izvajati. NVRO lahko skozi podjetja, s katerimi sodelujejo, najdejo *nove komunikacijske kanale*, preko katerih dosežejo družbene sektorje, ki so se jim

prej izmikali. Za NVRO je to pomembno bodisi za zagotavljanje družbene podpore bodisi za posredovanje zagovorniških sporočil. V ta segment sodi tudi *večja izpostavljenost v zasebnih (podjetniških) krogih*, ki jo NVRO dosežejo s sodelovanjem v tem sektorju. Večja izpostavljenost lahko odpre možnosti za sodelovanje z novimi partnerji (t. i. »verižni učinek«). Možno je, da vedno spreminjajoča se razmerja v okolju in novi izzivi, s katerimi se soočajo NVRO, naredijo podjetja za *pomemben vir znanja* in novih metodologij, ki lahko koristijo NVRO. Nenazadnje sodelovanje med NVRO in zasebnim sektorjem ne pomeni samo *izmenjave tehničnih pogojev* poslovanja, povezane z znanjem in posredovanjem metodologij, ampak tudi upoštevanja vrednot in načel (Vernis in drugi 2006, 28–29).

Med razloge za sodelovanje z NVRO s strani zasebnega sektorja lahko štejemo predvsem marketing, človeške vire in ekonomičnost. Podjetja se lahko odločajo za sodelovanje, ker se s tem lotijo institucionalnega trženja ali da okrepijo svoj odnos z javnostmi (večanje ugleda). Izboljšanje javne podobe (ugleda) ima pozitiven učinek na odnos podjetja s kritičnimi družbenimi sektorji, katerih moč je ključna pri škodovanju njihovi blagovni znamki. Iz tega razloga je pomembno sodelovanje z NVRO, saj poveča legitimnost samega podjetja in gradi mostove med civilno družbo in podjetji. Posledica je večja javna podpora določenemu podjetju s strani civilne družbe. Institucionalni marketing se lahko obravnava tudi kot izboljšava v odnosih z javnostmi (Galaskiewicz in Sinclar 2006, 185–188). Namen sodelovanja je v tem primeru zaščita pred vladnimi intervencijami ali izboljšanje okoljskih razmer. Namen sodelovanja je lahko razvijati trženje proizvodov, ki so primarno osredotočeni na ustvarjanje vrednosti določenega proizvoda oziroma izdelka. NVRO pri tem delujejo kot poverilnica ali garant za socialne zaveze podjetja. Nenazadnje podjetja sodelujejo, da služijo strategiji širitve trga tako, da dosežajo nedotaknjene segmente prebivalstva, ki so bili do zdaj zanje neznani. Približajo se jim preko znanja in javne podobe družbene organizacije. Sodelovanje podjetju omogoča promoviranje svojih izdelkov ali znamk med potencialnimi potrošniki, ki bi drugače bili izven njihovega dosega (Vernis in drugi 2006, 30–31). Sodelovanje med obema akterjema lahko pripelje tudi do osredotočanja na človeške vire in postopoma do njihovega razvoja. Začetni pozitivni rezultat je viden v motivaciji zaposlenih, ki je rezultat občutka koristnosti v ljudeh, zaposlenih v določenem podjetju (posledica česar je obnovljena lojalnost podjetju). Občasno je sodelovanje namenjeno usposabljanju zaposlenih v podjetju. Sodelovanje z NVRO je pogosto prizadevanje za razvoj novih znanj in spretnosti zaposlenih, kar ti dobijo s sodelovanjem z NVRO v drugem okolju, kjer se srečujejo z novimi metodologijami in pristopi (Galaskiewicz in Sinclar 2006, 188; Vernis in

drugi 2006, 31). Podjetja so z uporabo inovativnosti našla vir ekonomičnosti tudi v NVRO, saj nakup blaga in storitev od NVRO lahko poveča učinkovitost podjetja. Do odločitve je prišlo zaradi treh razlogov. Prvi razlog je, da zasebna podjetja kupujejo blago in storitve od NVRO, ker so njihove ponudbe najboljše na trgu. Drugi razlog za nakup je sorodnost med obema organizacijama, kljub temu da ponudba ni med najboljšimi na trgu. Tretji razlog je, da podjetje z nakupom želi pomagati določeni NVRO (Vernis in drugi 2006, 31–32).

Sodelovanje je definirano glede na sprejeti strukturo in obliko. Nekatere izmed najpogostejših oblik sodelovanja med NVO in zasebnim sektorjem so fundacije, trženje, sponzorstvo in donatorstvo, zaposleni prostovoljci, nakupi storitev, akreditacije, dovoljenja in mikrokrediti za NVRO (Vernis in drugi 2006, 38).

Fundacije so ustanovljene z namenom centralizacije prispevkov in optimiziranja donosnosti. Prispevki, ki gredo preko fundacij, niso samo vidnejši, ampak jih lahko izpeljejo iz davkov. Fundacije delujejo kot varnostni element med družbeno pomočjo in podjetji, zaradi česar so prispevki zanesljivejši neodvisnejši. Ta razdalja omogoča fundacijam razvoj dolgoročnih zavez (Steinberg Richard 1987, 125; Vernis in drugi 2006, 38).

Trženje je vrsta sodelovanja, kjer podjetje promovira svoj izdelek preko podobe določenega družbenega vprašanja tako, da ji donira del svojih prihodkov. Pri podjetjih takšna vrsta sodelovanja okrepi ugled izdelkov ali podjetja kot celote, pri NVRO pa se kaže v večji podpori za eno izmed njihovih kampanj, večji ozaveščenosti o problemu in novi možni vir prihodkov (Vernis in drugi 2006, 39).

Sponzorstvo in donatorstvo obsegata vse vrste podpore, ki jo podjetja nudijo NVRO. Podpora podjetja je lahko v različnih oblikah – lahko so prispevki v blagu (novi ali rabljeni materiali), denarne donacije ali donacije preko prakse ustreznih sredstev, ki jih prispevajo zaposleni. Podjetja lahko posodijo svoje prostore ali neposredno ali preko svojih fundacij zagotovijo NVRO logistično podporo (Steinberg Richard 1987, 122; Vernis in drugi 2006, 40).

Zaposleni prostovoljci – pri tem tipu sodelovanja podjetja posodijo svojo delovno silo NVRO, saj ti lahko zahtevajo nasvet specializiranih zaposlenih v podjetju, da bi izboljšali svoje delovanje in usposobili svoje osebje. Podjetja lahko ponudijo nekaj zaposlenih, da izvedejo potrebne naloge za NVRO (Vernis in drugi 2006, 40–41).

Nakup storitev je razširjena praksa sodelovanja med NVRO in zasebnim sektorjem. Podjetje običajno pri tem nima nobenih dodatnih stroškov, saj NVRO opravi delo, ki bi v vsakem primeru moralo biti opravljeno s strani organizacije ali posameznika, ki ni zaposlen v tem podjetju. Oskrba s storitvami in izdelki omogoča NVRO izjemno priložnost, da razvije nove vire financiranja (Steinberg Richard 1987, 122; Vernis in drugi 2006, 41).

Akreditacije – NVRO lahko opravlja overitve podjetju ali pomaga vzpostaviti akreditacijske standarde za druga podjetja ali organizacije. Podjetja uporabljajo in plačajo za akreditacijo, da bi dokazala in oglaševala svojo družbeno odgovornost (npr. okolju prijazna organizacija). Obstajajo štiri tipi akreditacij: tiste, ki so jih podjetja izdala sama; akreditacije drugih oseb, ki so jih izdali industrija in sektorska združenja; akreditacije tretjih oseb, ki so jih izdali zunanji viri (NVRO) in akreditacije, ki so jih izdale mednarodne organizacije (Vernis in drugi 2006, 41–42).

Dovoljenja – NVRO lahko izdajajo dovoljenja za proizvode, ki izpolnjujejo določene posebne standarde, npr. izdelki, primerni za diabetike (Vernis in drugi 2006, 42).

Mikrokrediti za NVRO – skladi ponujajo posojila pod posebnimi tečaji (tržne vrednosti). Nekatere banke so posebej namenjene za odzivanje na finančne probleme, tipične za NVRO, zlasti za tiste, ki izvajajo javno financirane projekte, pri katerih dobijo vnaprej le minimalno plačilo (Lewis 2001, 152; Vernis in drugi 2006, 42).

Razmerje med NVRO in poslovnim sektorjem torej temelji predvsem na odnosu med NVRO in trgov. Novejše vrste odnosov, ki se pojavljajo, so partnerstva družbenih akcij (v katerih zasebna podjetja sodelujejo z NVRO na družbenih ali okoljskih vprašanjih) ali zavezništvo, ki temelji na določenem problemu (v katerem se partnerstvo razvija tako, da določen posel zahteva NVRO s specializiranimi veščinami, kot je začetek ekoturizma na območju, ki je dobro poznan NVRO) (Green 2008, 168–169). Število t. i. »storitvenih vezi« med poslovnim sektorjem in NVRO raste, kjer podjetja sodelujejo z NVRO, da ti izvedejo določeno družbeno funkcijo (v Nigeriji so naftna podjetja uporabila NVRO, da so ti zagotovili vodo in zdravstveno oskrbo skupnostim, živečim na območju naftnih polj). Trg je postal potencialni vir prihodkov za NVRO, ki želijo zmanjšati ali povsem odpraviti odvisnost od tuje pomoči ali od vlade. NVRO so tako razvili odnos z lokalnimi poslovneži ne samo zato, da bi dobili finančne vire v obliki donacij ali sponzorstev, ampak da bi dobili tudi informacije in nasvete

ter donacije v dobrinah, kot so uporaba uradniškega pohištva ali opreme. Nekateri NVRO so oblikovali celo svoje lastne posle (Lewis 2001, 152).

4.3.3 Razmerje NVRO – množični mediji in javnost

V razmerju med množičnimi mediji in NVRO so interakcije pomemben del njihovega vsakdanjika in se pojavljajo v različnih, bolj ali manj pogostih oblikah. Mednje sodijo telefonski klici, sporočila za javnost, novinarske konference, kampanje, medijski predlogi za zgodbe, medijsko poročanje, medijski dogodki, intervjuji na radiu, televiziji v časopisu ali reviji, pogovorne oddaje na radiu, nastopi v radijskih in televizijskih pogovornih oddajah, razvoj lastnega radijskega ali televizijskega programa, srečanje z urednikom, dajanje mnenj v lokalne časopise, pisma uredniku lokalnega časopisa, javna objava, interna publikacija ali glasilo, elektronska komunikacija, transparenti, spletne strani, ... (Silver 2003, 25; Cohin in White 2007, 29).

NVRO si prizadevajo za medijsko publiciteto za oblikovanje javne razprave in vprašanj z namenom predstaviti se v javni sferi in dobiti potrditev različnih ciljnih skupin. Tako kot vse oblike civilnega združevanja in sodelovanja so NVRO odvisni od medijev, da pridobijo na svoji prepoznavnosti in vplivu na javno mnenje. NVRO si prizadevajo tudi za medijsko publiciteto za doseg svojih organizacijskih ciljev – lasten razvoj in rast ugleda v okolju, kjer je velika konkurenca za sredstva. Pokritost v novicah zato povečuje verjetnost, da bodo NVRO dosegle priznanje med člani, donatorji in drugimi ključnimi posamezniki v javnosti. Pojavljanje v medijih gradi »blagovno znamko«, ohranja notranjo moralo, povečuje članstvo, informira podpornike o njihovem delu in predstavi dosežke donatorjem (Coalition for the International Criminal Court 2003; Waisbord 2011, 143).

Za novinarje imajo lahko NVRO različne prednosti, kot npr. določeno strokovno področje ali položaj s ključnimi političnimi akterji v določeni državi. T. i. ljudske NVRO, ki delujejo v soseskah in skupnostih, lahko nudijo informacije iz prve roke o težavah in skupnosti; t. i. tehnične NVRO pa imajo običajno znanje in podatke o določenih specifičnih temah (Waisbord 2011, 152). Prav tako so NVRO bolj dostopen, zanesljiv in učinkovit vir informacij kot državne agencije, ki imajo počasne administrativne postopke, kar novinarjem

onemogoča pridobiti informacije v kratkem roku, NVRO pa lahko zagotovijo in posredujejo celovite informacije v doglednem času (Waisbord 2011, 153).

Da bi NVRO pridobile dostop do najpomembnejšega izvora informacij – množičnih medijev – morajo razumeti potrebe množičnih medijev, poznati veččine in tehnike, ki so potrebne za učinkovito predstavitev informacij medijem, in razviti strategije za mobilizacijo svojih medijskih zagovorniških virov (Silver 2003, 11).

NVRO se v razmerju z mediji poslužujejo strateške komunikacije (Cohin in White 2007, 13), ki jo lahko v grobem razdelimo na tri področja – medijsko zagovorništvo, mreženje ter ustvarjanje in distribucija lastnih medijev. *Medijsko zagovorništvo* je strateška uporaba množičnih medijev kot vira za pospeševanje družbenih ali javnih političnih pobud. V sklopu tega se NVRO poslužujejo nabora tehnik, sestavljenih iz odnosa z javnostmi, oglaševanja, preiskovalnega novinarstva ter množičnega lobiranja. Preko medijskega zagovorništva lahko NVRO oblikujejo vprašanja javnih politik in aktivno vstopajo v javno razpravo. Drugo področje je *mreženje*, kjer NVRO sodelujejo s člani lastne organizacije in s člani druge skupine podobnih ciljev. Mreženje lahko razširi člansko bazo v organizaciji in tako informira večjo število ljudi o svojih aktivnostih, kar pospešuje nastanek koalicij in ponuja kanale za skupno delo in načrtovanje. Telefon in internetna omrežja služijo NVRO kot sredstvo za sodelovanje pri oblikovanju sporočil, za deljenje virov informacij in za povezovanje zagovornikov za množične medije. Tretje področje je področje *ustvarjanja in distribucije lastnih medijev*, kot so glasila ali televizijski programi. To služi v primeru, ko se NVRO želijo izogniti množičnim medijem, ko ti niso naklonjeni sporočilom, ki jih želi posredovati NVRO, ali v primeru nekooperativnosti. Kreativna medijska produkcija lahko dopolnjuje dostop do množičnih medijev in rešitev za omejitve pokrivanja novic (Silver 2003, 11–12).

Trenutno vsi NVRO niso še enako učinkoviti pri vplivanju in pokrivanju novic. Zelo verjetno je, da so bolj pokriti tisti NVRO, ki se ukvarjajo z nekontroverznimi vprašanji, »delajo dobro z dobrim« in posredujejo le komentarje. Prav tako je bolj verjetno, da bodo več medijske pozornosti deležni tisti, ki delujejo solidarno in se ukvarjajo z nepolitičnimi vprašanji. Dejstvo, da morajo NVRO prilagoditi svoje taktike pričakovanjem novic medijev, kaže tudi na določeno šibkost NVRO pri določanju dnevnih novic (Waisbord 2011, 144).

Vsaka organizacija mora nenehno komunicirati s svojim okoljem, saj to neposredno ohranja njen obstoj. NVRO, ki imajo dobro razvito medijsko strategijo in jasne, pričakovane in dejanske rezultate, se lahko ohranijo dalj časa. Vendar pa spodbujanje dobrega upravljanja in razvoja zahtevata izboljšanje medijske zmogljivosti za poročanje o socialno-ekonomskih in razvojnih vprašanjih, kot sta javno zdravstvo in izobraževanje. Glede na pomembno vlogo, ki jo imajo mediji pri oblikovanju javnega mnenja in ozaveščanja (Cohin in White 2007, 4), se morajo predstavniki NVRO zanesti na medije, da bodo razširili njihova sporočila. Zato je nujno, da mediji in NVRO najdejo načine sodelovanja, ki bodo pripeljali do boljšega splošnega razumevanja in zavedanja (Sharma 2010, 84).

Mediji so še posebej pomembni glede poročanja o MRS, saj ima to velik vpliv na mnenje javnosti o MRS in posledično tudi na odločitve države glede količine sredstev, ki se jih nameni za MRS. Torej, kjer mediji obsežno poročajo o MRS in na splošno o razvojnih temah, je podpora javnosti večja (Bučar in Milosavljević 2011, 83). Večja, kot je podpora javnosti, več sredstev naj bi dobile NVRO s strani države. Javna podpora se lahko manifestira na različne načine. Ljudje v državah donatoricah prispevajo k MRS s plačevanjem davkov. Ne glede odnosa do MRS, ki ga imajo državljani, država nameni del državnega proračuna za financiranje programov pomoči. Običajna praksa je, da se podpora državljanov glede vladne podpore MRS oceni z merjenjem javnega mnenja, kar se lahko izvede na nacionalnem nivoju (država sama) ali na evropskem (EU) in mednarodnem nivoju (OECD). Volja državljanov bi se lahko izvajala preko volitev, saj bi volivci izvolili tistega, ki bi se bolj posvečal tej tematiki, oziroma bi imel glede tega ustrezno politiko. Dejstvo je, da ta segment zasenčijo domača politična vprašanja, ki najbolj vplivajo na rezultat volitev. Javnost prispeva k MRS preko svojih stališč ter posameznih odločitev in izbir v zasebni sferi življenja. Donacije NVRO so lahko razumljene kot pozitiven odnos javnosti do MRS, prav tako so možni nefinančni prispevki k delu NVRO preko prostovoljstva. S prispevkom denarja ali prostega časa za NVRO je jasno izražena volja glede MRS in vloge NVRO v MRS. Kot aktivno sodelovanje in vključevanje se lahko šteje prispevek v ideji in kritiki, s sodelovanjem v javni razpravi. V spekter podpore MRS in razvojnih vprašanj se lahko vključi etično vedenje potrošnikov, kot je nakup izdelkov pravične trgovine (Czaplinska 2007, 5–6).

4.3.4 Razmerje NVRO – mednarodne organizacije in finančne institucije

NVRO se pri svojem delovanju v MRS srečujejo s številnimi mednarodnimi organizacijami in finančnimi institucijami. Z njimi sodelujejo na več ravneh, povečini gre za sodelovanje, ki temelji na finančnih vzrokih – financiranje NVRO s strani katere izmed organizacij ali s strani finančne institucije (naštete so že pri multilateralnem sodelovanju, v magistrskem delu pa bom opisala razmerje le z nekaterimi izmed pomembnejših).

Združeni narodi (ZN)

Postopek odločanja in sodelovanja znotraj ZN je stalno odprt za druge nedržavne akterje (npr. NVRO). Danes na tisoče NVRO in drugih organizacij civilne družbe sodeluje pri pomembnih konferencah ZN in sploh v celotnem sistemu kot aktivni akterji in ne le kot opazovalci. NVRO so postali vir znanja in izkušenj ter potencialni partner v procesu sprejemanja odločitev. Zgodovina razmerja med NVRO in ZN je pokazala, da so NVRO uspešno zagovarjali večje premike politik na številnih področjih. NVRO znotraj sistema ZN sodelujejo z različnimi agencijami, programi in skladi (United Nations; Ritchie 2002, 3). Sodelovanje je lahko formalno ali neformalno, operativno, orientirano na določeno področje ali osredotočeno na oblikovanje politike. (CoNGO 2006, 2).

ECOSOC (Economic and Social Council)

Glavna vstopna točka za NVRO je Resolucija ECOSOC 1996/31, ki zadeva formalne dogovore za izvajanje določb 71. člena Ustanovne listine ZN. Omenjena listina formalno opredeli posvetovalni odnos med NVRO in ECOSOC ter njegovih pomožnih teles – vsebinskih komisij ZN (Komisija za človekove pravice, Komisija za trajnosti razvoj itd.). Resolucija določa okvir za pridobivanje posvetovalnega statusa, ki omogoča NVRO sodelovanje z ZN. Odobri ga ECOSOC na priporočilo Odbora za NVO (ECOSOC 1996).

UNDP (United Nations Development Programme)

UNDP ima v razmerju civilne družbe in NVRO kot delom civilne družbe dolgo zgodovino, saj sodeluje z njimi že slabih štirideset let. Da bi okrepil svojo politiko in postopkovne metode v sodelovanju s civilno družbo, je zato ustvaril Oddelek za organizacije civilne družbe, ki zagotavlja programsko podporo in smernice za državne urade, da te okrepijo svoje zmogljivosti za delo in sodelovanje z NVRO in drugimi organizacijami civilne družbe, prav tako pa podpira strateške procese vključevanja državljanov na lokalnem, regionalnem in

globalnem nivoju. Sestavljen je iz Svetovalnega odbora (zagotavlja nasvete in strateška navodila), Regionalnih in nacionalnih mehanizmov (zagotavlja politične nasvete, usposabljanja, podporo pri raziskovanju in izmenjavo najboljših praks) ter Svetovalne skupine (služi kot forum za dialog in svetovanje o krepitvi strateškega sodelovanja med NVRO/civilno družbo in UNDP) (United Nations Development Programme; CoNGO 2006, 5).

WHO (The World Health Organizations)

WHO ima dve obliki odnosov z NVRO – formalne in neformalne. Formalni odnosi med WHO in NVRO (znani tudi kot uradni odnosi) so na voljo samo za NVRO, ki izpolnjujejo merila v načelih, ki urejajo odnose z NVRO – »Principles Governing Relations with Nongovernmental organizations«, medtem ko vsi drugi odnosi štejejo kot neuradni (vključno z delovnimi odnosi). Status uradnih odnosov z WHO se začne počasi skozi obojestransko koristijo akterjev in na podlagi dolgoročnega in tesnega odnosa. Ko je enkrat uradni odnos dodeljen, ima NVRO številne privilegije. Prvi privilegij je pravica imenovati svojega predstavnika (brez pravice do glasovanja) v odbore in konference WHO. Nadalje imajo NVRO dovoljenje za dostop do nezaupnih dokumentov in druge dokumentacije, ki jih odobri generalni direktor. Nazadnje imajo pravico, da predložijo generalnemu direktorju memorandum. Podobni privilegiji so običajno podeljeni nacionalnim/regionalnim NVRO, ki imajo delovne odnose z regionalnimi uradi WHO (World Health Organization).

WTO (World Trade Organization)

WTO je pripravila formalne smernice WT/L/162 (1996), ki urejajo odnose s civilno družbo in NVRO tako, da NVRO ne morejo biti neposredno vpleteni v uradno delo organizacije. Medtem ko je zavrnila formalno sodelovanje z NVRO, vseeno posvetovanje in sodelovanje z NVRO poteka z ustreznimi postopki na nacionalnem nivoju. Na mednarodnem nivoju sodelovanje spodbujajo določeni dokumenti in različne oblike neformalne izmenjave na *ad hoc* ravni. Na tej podlagi so glavne priložnosti za NVRO, da sodelujejo z WTO sledeče:

- udeležba na simpozijih – priložnost, da razpravljajo s predstavniki držav članic WTO;
- NVRO lahko predložijo analizo dokumentov na sekretariat WTO, dokumenti nato krožijo med državami članicami;
- NVRO lahko sodelujejo na ministrskih konferencah WTO (registracija in udeležba na plenarnih zasedanjih) (World Trade Organization).

Svetovna banka (SB)

Banke so prvič sprejele operativno politiko v zvezi z NVRO leta 1981. Ob upoštevanju politik vlade gostiteljice je bilo od takrat izdanih veliko navodil glede operativnega sodelovanja in drugih oblik interakcij med NVRO in bankami. Pristop bank v povezavi z razmerjem z NVRO je bil vključen v številne politike in operativne smernice, vključno s tistimi, ki so usmerjeni v revščino, spol, domorodce, selitve, vplive na okolje, akcijske načrte za okolje, gozdarstvo, razkrivanje informacij, ... Razmerje je bilo vključeno v številne ključne govore s strani predstavnikov vodstva (Paul 1996; The World Bank 1998b, 4). Tudi SB si je prizadeval poglobiti sodelovanje z NVRO in celotno civilno družbo tako, da je vsako leto povečeval vključevanje NVRO v svoje projekte in jim namenil finančna sredstva. NVRO sodelujejo v različnih fazah razvojnega projektne cikla in upravičujejo svojo prednost, da so sposobni predstaviti potrebe, prednostne naloge in pomisleke prejemnikov pomoči (The World Bank).

Politični dialog med NVRO in SB poteka preko Odbora SB, ustanovljenega leta 1982. Odbor zagotavlja smernice o vprašanjih, ki so povezana z razmerjem med SB in NVRO, in je sestavljen iz predstavnikov NVRO in bančnega osebja (The World Bank). Na letnih srečanjih so glavna področja razprave udeležba na misijah in operacijah, odnosi SB–NVRO, deljenje izkušenj itd. (The World Bank 1998a, 10).

SB si prizadeva za razvoj partnerstev z učinkovitimi in neodvisnimi lokalnimi NVRO zaradi njihovega prispevka k ekonomskemu in socialnemu razvoju ter zaradi njihovega spodbujanja enakosti in socialne vključenosti. Politično okolje NVRO se močno razlikuje od države do države in je močan dejavnik, ki vpliva na rast nevladnega razvojnega sektorja. Še posebej je opazna razlika v zakonih držav, ki se nanašajo na NVRO in ki jih mora SB upoštevati (The World Bank; World Bank 1998a, 13). SB spodbuja NVRO, da sodelujejo pri izvajanju projektov in podprojektov, v celoti ali delno financiranih s strani SB, na podlagi sporazuma z državo, ki je upravičena posojila ali subvencije (MDTF–SS 2006).

SB je torej razvil svoje sodelovanje z NVRO na podlagi posojil in na podlagi splošnega političnega dialoga tako, da je povabil NVRO k svetovanju, pripravi, izvajanju naknadne ocene podprojektov, ki jih financira (v povezavi z dejavnostmi, ki jih podpira). SB se poteguje za njihovo pomoč pri zagotavljanju večje vključenosti s strani prejemnikov. NVRO se najpogosteje odločajo za sodelovanje z SB zaradi finančnih razlogov in zaradi večje prepoznavnosti v svetu, še posebej na področju MRS (Bartoli 2000, 107).

Evropska unija (EU)

NVRO so v interakciji z različnimi evropskimi institucijami in agencijami na različnih nivojih. Prvo izhodišče o soodvisnosti in sodelovanju med NVRO in EU je mogoče najti v Beli knjigi Evropske Unije o evropskem upravljanju (Laag 2008, 33–34), kjer piše, da »NVRO igrajo pomembno vlogo v razvojni politiki«. Ta razdelek se posebej osredotoča na odnos med NVRO in EU (European Commission 2001). Evropska Komisija (EK) je v ta namen uredila razmerje med Direktoratom za razvoj (znotraj EU) in med posameznim NVRO oziroma med Konfederacijo za koordinacijo humanitarnih in razvojnih NVO, ki obravnava velika vprašanja razvojnega sodelovanja EU (zaveza k razvojnim ciljem tisočletja) na mikro ravni, razvojne izzive posameznih področjih ali regij ali konkretne projektne predloge, ki so zelo verjetno povezani s sofinanciranjem EU na mikro ravni (Laag 2008, 33).

NVRO, ki so aktivni na področju nujne pomoči in pomoči v stiski, se vključujejo v dolgoročna sodelovanja z ECHO (European Community Humanitarian Office) v smislu okvirnih sporazumov o partnerstvu, ki temeljijo na poglobljeni analizi njihovega mandata in njihovi nepristranskosti pri dodeljevanju pomoči, njihovi operativnih, administrativnih in finančnih zmogljivostih, kot tudi na njihovi specializaciji in izkušnjah na področju humanitarnih kriz (European Commission 2002).

Evropski parlament (EP) je postal predmet zanimanja NVRO zaradi svojih rastočih kompetenc, kot je uvedba postopka soodločanja v razvojni politiki skupnosti. NVRO menijo, da se poslanci EP kar precej odzivajo na probleme civilne družbe, intenziven dialog med poslanci in predstavniki NVRO pa običajno poteka v Parlamentarnem odboru za razvoj. Poleg tega se NVRO poslužujejo lobiranja v Odboru stalnih predstavnikov (Comité des Représentants Permanents), kljub temu da to delo ni preveč obetavno, saj je večina odločitev vnaprej določenih s strani oblasti. Namesto tega se NVRO bolj osredotočajo na nacionalni nivo ali še pogosteje na Predsedstvo Sveta EU, tako da pripravijo kampanje z namenom vplivanja na dnevni red posameznega predsedovanja (Laag 2008, 33–34).

Sofinanciranje NVRO prispeva k zavezanosti EU k boju proti revščini in k spodbujanju vladavine prava, kot tudi spoštovanju temeljnih svoboščin, ki so zapisane v 177. členu Pogodbe EK (European Commission 2006, 6). Poleg tega je EK opredelil svoj odnos z NVRO v različnih dokumentih, primer je v dokumentu »The Commission and Non-Governmental Organizations: Building a stronger partnership«. Namen tega dokumenta je preučiti ukrepe, ki

so potrebni za izboljšanje in krepitev obstoječih odnosov med EK in NVRO. V njem je poudarjeno, da imajo NVRO sposobnost za spodbujanje participativne demokracije v EU in zunaj nje. Poleg tega dokument NVRO dojema kot dragoceno podporo demokratičnemu sistemu vlade in priznava njihovo posebnost, znanje ter tehnično sposobnost, da prispevajo k izvajanju politik EK preko dejavnosti, pod vodstvom NVRO, ki so financirane s strani EU (Prodi in Kinnock 2000, 3–7).

Povzamemo lahko, da EU-sofinanciranje NVRO temelji na štirih vodilnih načelih:

- neodvisnost zadev NVRO je priznana s strani EU;
- NVRO v celoti uživajo pravico do pobud;
- EU sprejema pluralnost in heterogenost evropskih NVRO;
- prednost NVRO je boljši dostop do lokalnih upravičencev pomoči, spodbujanje človekovih pravic in demokracije, enakost med moškimi in ženskami ter opolnomočenje marginaliziranih skupin (European Commission 2000, 3).

Mednarodni denarni sklad (International Monetary Fund – IMF)

Sodelovanje NVRO z IMF se bolj razvija šele v zadnjih dveh desetletjih, saj so se pred tem srečevali s številnimi omejitvami in težavami. Še vedno obstaja nekaj ovir, ki vključujejo pomanjkanje ustreznih kadrov in preobremenjenost zaposlenega osebja, pomanjkanje finančnih sredstev, informacijskih baz, pomanjkanje podrobnejšega poznavanja NVO in civilne družbe določenih držav. (International Monetary Fund; Art 1998, 44).

IMF se za sodelovanje z NVRO odloča iz različnih razlogov, prav tako je obratno. Kot prvi razlog, IMF navaja, da NVRO zagotavlja IMF informacije, ki so uporabne pri oblikovanju, izvajanju in pregledovanju politik. NVRO lahko spodbujajo razpravo o politiki, zlasti s ponujanjem alternativnih možnosti, metodologij in predlogov. Takšna razprava lahko izzove IMF, da pojasni, razloži, utemelji in premisli svoja stališča, NVRO pa preko tega dosežejo željeno spremembo. Nadalje lahko NVRO zagotovijo kanale, preko katerih zainteresirane strani izrazijo svoja stališča o IMF ter jim mnenje posredujejo, kar lahko pomaga oceniti politično izvedljivost predlaganih ukrepov ali programov. Četrty razlog za sodelovanje je, da imajo NVRO pomembno vlogo pri legitimnosti aktivnosti IMF in obratno. Tako oba vplivata na uspeh ali neuspeh projektov in na dodeljena sredstva. NVRO služijo kot akterji, ki zagotavljajo državljansko vzgojo in povečanje javnega razumevanje tako MRS kot IMF in

njegove politike (Larsen 2000; Pereira 2001). V ta namen mnoge NVRO pripravljajo priročnike, organizirajo delavnice, razpošiljajo novice, pišejo članke, vzdržujejo spletne strani, razvijajo učno gradivo za šole itn. IMF s tem doseže boljšo prepoznavnost in širše razumevanje, NVRO pa si preko projektov za to delo pridobijo sredstva (finančna in materialna) ter izkušnje. Nenazadnje lahko razmerje med IMF in NVRO povzroči spremembo v družbi, saj ima demokratični učinek na političnem prizorišču, ker NVRO, ki sodelujejo z IMF, včasih zahtevajo večjo odprtost in razpravo o temah, kot so državni proračun in drugi nacionalni ter lokalni proračuni. NVRO na ta način pridobijo na prepoznavnosti in postanejo pooblaščenice za zastopanje določene skupine (Aart 1998, 43; Pereira 2001). IMF in NVRO si želijo nadaljevati dialog ter sodelovanje, saj menijo, da bodo le tako našli najboljše pristope k doseganju skupnih ciljev (Larsen 2000).

4.4 Prednosti in slabosti vključevanja NVRO

Vsako vključevanje ima svoje prednosti in slabosti ter omejitve, do teh prihaja tudi v primeru vključevanja NVRO v razvojni sektor in MRS.

4.4.1 Prednosti

Prednosti vključenosti NVRO v MRS zaradi lažjega razumevanja in boljše preglednosti razdelimo v več kategorij: socialne, ekonomske, politične in kulturne prednosti.

a) Socialne prednosti

- NVRO neposredno dosežejo revne ter jih spodbudijo in jim olajšajo sodelovanje (Agg 2006, 13), dosežejo sloje prebivalstva, ki so doslej ostali izpuščeni iz izvajanja sistema javnih služb (Green 2008, 373),¹² ker vladni sektor trpi zaradi pomanjkanja virov in se sooča s socialnimi in kulturnimi problemi, na vladno sprejemanje odločitev pa imajo preveč vpliva interesi elit. Možno je tudi, da administrativni organi na oddaljenih območjih sploh ne obstajajo ali so neučinkoviti (Lewis 2001, 76–77).
- Večji fokus na spol in revščino kot pri vladi (Lewis 2001, 78).

¹² Primer Bangladeša: kljub skupnemu delovanju vseh NVO, ki so v tem delu sveta med bolj vplivnimi, dosežejo s svojimi storitvami le 18 % prebivalstva. Dolgoročni cilj bi moral v tem primeru biti okrepitev državnih sistemov, in bi zagotavljal revnim ljudem dostop do nujnih storitev (Green 2008, 373).

- NVRO igrajo glavno vlogo pri ozaveščanju javnosti, zagovorništvu, sprejemanju odločitev, izvajanju, v operacijah in pri vzdrževanju infrastrukturnih zmogljivosti (Uwhejevwe-Togbolo 2005).
- Nekatere NVRO delujejo na podlagi vrednot (solidarnost in altruizem), preko katerih dejansko pomagajo pomoči najbolj potrebnim (Kolarič in drugi 2002, 137).

b) Ekonomske prednosti

- Učinkovitost in prilagodljivost: NVRO zagotavljajo storitve bolj stroškovno učinkovito kot vladne agencije, zmožne so ustvariti samozadostno, neodvisno in trajnostno posredovanje, bolj so učinkovite kot vladni projekti, saj imajo nižje stroške dela in nepopolne cene (zanašanje na prostovoljne lokalne vložke, izvzetje transakcijskih stroškov, kot je izbira lokacije, iskanje sredstev, zbiranje podatkov in izključitev dolgega dometa tekočih stroškov). Imajo prostovoljno naravo, njihove aktivnosti pa nižje tehnološke stroške (Lewis 2001, 76–77; Vernis in drugi 2006, 37).
- Lahko služijo kot elementi, ki omogočajo partnerstva z določitvijo okvirov sodelovanja. Preko izobraževanja skupnosti prebudijo skrite lokalne zagovornike, ki delujejo kot predstavniki skupnosti, prevzemajo vodstveno vlogo in zagotovijo partnerstvo. Prav tako lahko zagotovijo, da so cilji glavnih interesnih skupin med seboj združljivi in jih razumeta obe strani (Uwhejevwe-Togbolo 2005).
- Zagotavljajo kvalitetne storitve (Uwhejevwe-Togbolo 2005).
- Po naravi so zelo fleksibilne, kar je izjemno pomembno dolgoročno – kapitalno intenzivni projekti, spremembe investicijskih načrtov, izbira tehnologije in prednostni ukrepi (Uwhejevwe-Togbolo 2005).
- Partnerstvo z NVRO lahko zniža gradbene stroške, poveča povračilo stroškov, spodbuja trajnost in je odzivnejše na potrebe uporabnikov (Uwhejevwe-Togbolo 2005).
- NVRO izvajajo in povezujejo skupne cilje s pomočjo prostovoljnih dejavnosti, neodvisno od vlade in brez pričakovanja dobička (Samuel in Thanikachalam 2003, 437).
- Zaradi prostovoljcev, ki aktivno izvajajo dejavnosti, lahko hitreje in učinkoviteje opravljajo storitve in izvajajo projekte (Kolarič in drugi 2002, 152).

c) Politične prednosti

- NVRO so manj ranljive ob nenadnih in nepričakovanih političnih prevratih in spremembah. Vladne agencije imajo lahko skrite politične namene, s katerimi poskušajo pridobiti glasove ali graditi odnos zaščitnik–varovanec, zato so NVRO videne kot bolj iskrene, ker je manj verjetno, da bodo pri svojem delu vodene s političnimi interesi; so neodvisne od političnih agend (Lewis 2001, 76–77).
- Delujejo na območjih, kjer zaradi mednarodnih političnih ali lokalnih konfliktov države ne morejo (Arnold in Regan 2006, 105).
- Lahko delajo za politično spremembo v državah v razvoju, saj pogosto izzovejo krivico in neenakost – temeljni vzrok revščine (Arnold in Regan 2006, 105).
- Manj so omejene zaradi političnih zahtev, zato je večina NVRO sposobna delati veliko učinkoviteje na lokalnem nivoju z ljudmi, ki jim želijo pomagati, kot to lahko množični bilateralni in multilateralni programi (Todaro in Smith 2009, 737).
- Z delom neposredno z lokalnimi organizacijami se NVRO lahko izognejo sumničenju in cinizmu, da je njihova pomoč neiskrena ali kratkotrajna (Todaro in Smith 2009, 737).

d) Kulturne prednosti

- Bolj so integrirane v lokalno kulturo in so zato posledično bolj občutljive za vrednotenje lokalnih razmer in izpolnjevanje lokalnih potreb. NVRO zaradi neposrednega stika lažje podprejo lokalne organizacije v njihovem izvirnem kontekstu, kot pa ustanovijo nove izvenlokalne skupnosti ter tako spodbujajo njihov razvoj (Arnold in Regan 2006, 105; Lewis 2001, 76–77).
- Običajno so NVRO tisti, ki lokalno prebivalstvo seznanijo z novo tehnologijo (Samuel in Thanikachalam 2003, 437).
- Spodbujajo lokalno sodelovanje z delom s skupinami v skupnosti kot partnerji, poudarjajo pobude za samopomoč in lokalni nadzor programov (Lewis 2001, 76–77).

4.4.2 Slabosti in omejitve

Vključevanje NVRO ima določene slabosti in omejitve, zato jih bom razdelala po teh dveh kategorijah.

a) Slabosti:

- Čeprav so NVRO bolj učinkovite kot vlade pri doseganju revnih, ponavadi ne dosežejo najbolj revnih delov populacije (Lewis 2001, 80).
- Ocene stroškovne učinkovitosti so včasih neustrezne, ker so fiksni stroški običajno prezrti (Lewis 2001, 80).
- Obseg njihovega dela je majhen v primerjavi z izzivi, s katerimi se soočajo (Arnold in Regan 2006, 105).
- Pogosto so NVRO bolj vodene s strani potreb in pogledov ljudi v razvitem svetu kot s strani potreb ljudi iz nerazvitega sveta (Arnold in Regan 2006, 105).
- Zbiranje sredstev: Nekateri NVRO so še vedno prepričani, da je slika »sestradanega otroka tretjega sveta« najbolj učinkovita metoda za zbiranje sredstev, čeprav je to izkrivljanje realnosti in vodi do izkrivljenega razumevanja realnosti. Tudi druge metode zbiranja sredstev so objekt kontroverznosti (vprašanje sponzorstva otrok) (Arnold in Regan 2006, 105).
- Težave s koordinacijo med seboj (NVRO do NVRO) ali z vlado (Agg 2006, 13).
- Oglaševanje: Včasih so NVRO tako uspešni v oglaševanju svoje organizacije, da lahko ustvarijo vtis, da lahko rešijo problem globalne revščine in neenakosti, medtem ko njihova velikost in vpliv ostajata strogo omejena (Arnold in Regan 2006, 105).

b) Omejitve:

- Trajnost je težko oceniti, ker le nekaj NVRO zbira podatke po zaključku projekta (Lewis 2001, 80).
- Lahko so bolj spolno fokusirane (Lewis 2001, 80).
- Veliko jih je financiranih s strani vlade, kar predstavlja omejitev, kaj lahko oziroma so pripravljene narediti/povedati, saj se bojijo izgubiti podporo (Arnold in Regan 2006, 105). Poleg tega vodita prevelika odvisnost od vladnega financiranja in strah pred izgubo dovoljenja za delovanje do samocenzure in do zoženja meja dovoljene razprave (Green 2008, 374).
- Odkar sta vprašanji razvoja in pravice postali kompleksnejši in medsebojno povezani, se NVRO težko učinkovito odzivajo na probleme, kot so revščina, lakota itd., ki jih vključujejo multinacionalne organizacije in močne interesne skupine ter države (Arnold in Regan 2006, 105).

- Imajo omejeno trajnost, omejene vodstvene in tehnične zmogljivosti ter ozek okvir za programiranje in politizacijo (Samuel in Thanikachalam 2003, 438).
- Razdvojenost med posameznimi NVRO iz različnih razlogov (Samuel in Thanikachalam 2003, 438).
- NVRO kot izvajalci storitev ne morejo zagotoviti širšega okvirja za ukrepanje, saj lahko samo vlada razvije jasne politike in predpise na področjih kot sta zdravje in izobraževanje (Agg 2006, 13).
- Pojavlja se vprašanje, ali lahko mednarodne organizacije trajnostno prenesejo svoje znanje in zmogljivosti na lokalne NVRO (Todaro in Smith 2009, 737).

5 RAZVOJNO SODELOVANJE SLOVENIJE

RS se kot akter v mednarodni skupnosti aktivno vključuje v delo EU in drugih mednarodnih organizacij tako na področju MRS kot na drugih področjih (Šetinc 2005, 7). MRS RS se zato sektorsko uvršča med zunanjepolitične prednostne usmeritve in je sestavni del zunanje politike. Kot takšen je tudi pomemben instrument v odnosu z drugimi državami v razvoju in razvitimi državami na političnem in gospodarskem področju (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a).

5.1 Zgodovinski pregled slovenskega razvojnega sodelovanja

Slovenija je MRS nudila že, ko je bila še v sklopu Jugoslavije, vendar se je poglobljeno del razvoja začel z njeno osamosvojitvijo leta 1991. Razvoj MRS od leta 1991 naprej lahko razdelimo na več obdobj. Prvo obdobje zajema čas od leta 1991 do leta 1996, za katerega je značilno, da veliko večino bilateralnega MRS zajema humanitarna pomoč, ki kaže odziv RS na reševanje problemov, ki so posledica vojaških spopadov na ozemlju Jugoslavije. Spopadi so se končali s podpisom Daytonskega sporazuma leta 1995, RS pa je do leta 1996 poplačala tudi svoje dolgove v tujini in se tako finančno osamosvojila (Bučar 2011, 744).

Drugo obdobje se umešča med leti 1997 in 2004, ko se je RS preoblikoval iz t. i. »prisilne« donatorice v »normalno donatorico«, postal član EU (2004) in v Svetovni banki (SB) končal proces graduacije (Mrak in drugi 2007, 53). Sledilo je še nekaj pomembnih mejnikov v

razvoju MRS. Prvi takšen mejnik so bile nove oblike razvojnih NVO (ki prej niso obstajale) in možnost njihovega financiranja. Leta 2001 je 27 NVRO ustanovilo Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj NVRO (CNVOS), ki je zagotavljal tehnično-administrativno podporo NVRO (osrednja struktura NVRO v dialogu med vlado in NVRO) in je bil vključen v pripravo strateških dokumentov. Njegova naloga je bila povezovanje NVRO ter spodbujanje sodelovanja z vlado (CNVOS 2005, 10). V letu 2001 se je s strani NVRO začel tudi poskus oblikovanja nacionalne platforme, vendar jim je to uspelo šele leta 2005, ko je bila ustanovljena SLOGA (SLOvenian Global Action). Ustanovilo jo je 19 slovenskih NVRO (SLOGA).

V istem obdobju je bil ustanovljen Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo, ki je predstavljal glavni mehanizem slovenskega bilateralnega razvojnega sodelovanja (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013b). Pakt je prva celovita strategija preprečevanja konfliktov v mednarodni skupnosti, katere cilj je krepitev prizadevanj držav Jugovzhodne Evrope (JVE) pri spodbujanju miru, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in ekonomske blaginje. Pakt je organiziran v tri delovna omizja, ki so vsaka zase odgovorna za drugo področje. Prvo delovno omizje se osredotoča na demokratizacijo in človekove pravice¹³, drugo na gospodarsko obnovo in razvoj¹⁴, tretje pa se ukvarja z varnostnimi in obrambnimi vprašanji¹⁵ (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013b; Stability Pact for South Eastern Europe 2013).

Tretje obdobje je obdobje med letoma 2005 in 2006 (Mrak in drugi 2007, 53). Leta 2006 je bil sprejet Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije – ZMRS (2006), ki je zadeve uredil formalno. Dejstvo, da lahko NVRO igrajo pomembno vlogo na različnih področjih (tudi v MRS), je vlada javno oznanila v prvi polovici leta 2008, kar je pomenilo velik korak naprej v slovenskem MRS in tudi novo obdobje. Istega leta je bila sprejeta še Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju RS za obdobje do leta 2015 – ReMRS15 (2008), leta 2008 je Slovenija predsedovala EU (Bučar 2012b, 88). Leta 2009 sta bili združeni

¹³ RS je na področju demokracije in človekovih pravic sodelovala (ali še sodeluje) pri različnih projektih: Informacijsko povezovanje knjižnic COBISS, Izobraževanje za demokratično državljanstvo, Mreža za sodelovanje v izobraževanju v JVE, Program usposabljanja za akterje na področju mladine iz držav JVE, različni programi delovne skupine za enakost spolov (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013b).

¹⁴ Pri delovnem omizju za gospodarsko obnovo in razvoj je RS sodelovala z naslednjimi aktivnostmi: oblikovanje informacijskega portala Povezovanje borz v JVE, projekt Razvoj malega in srednjega gospodarstva, usposabljanja Centra za razvoj financ (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013b).

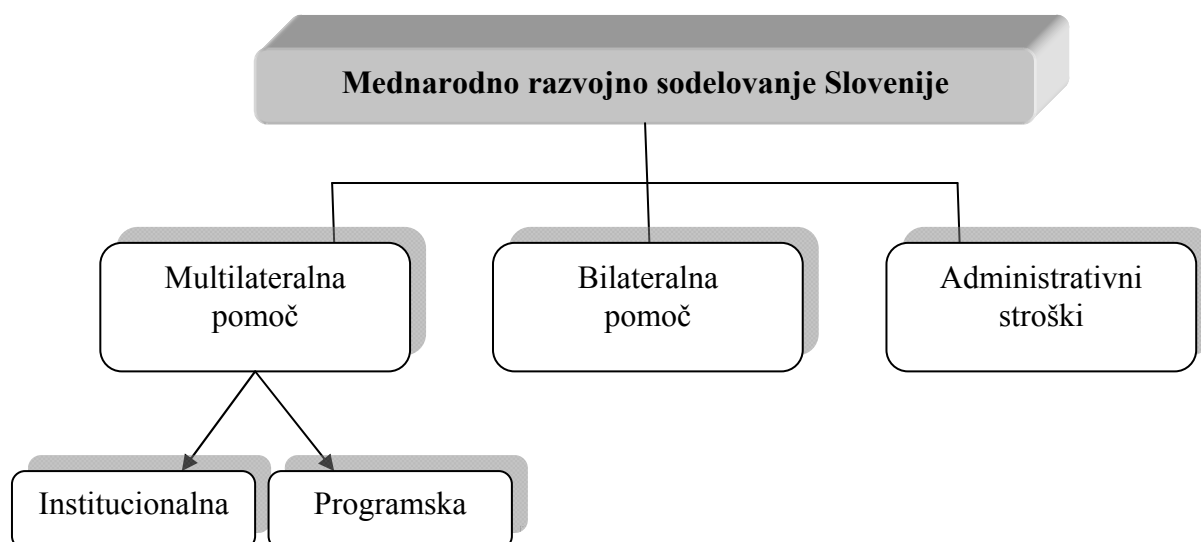
¹⁵ RS je bila aktivna tudi na področju varnostno-obrambnih vprašanj: boj proti organiziranemu kriminalu in korupciji, varstvo pred nesrečami v JVE, ilegalna trgovina z ukradenimi vozili, odstranjevanje min in pomoč žrtvam - ITF (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013b).

obe polovici bilateralnih razvojnih sredstev MZZ, kar omogoča letno načrtovanje programov MRS in povečano usklajevanje, preglednost ter učinkovitost MRS (Okorn 2010). Istega leta so bili izpeljani tudi prvi razvojni dnevi, ki od takrat potekajo vsako leto v sodelovanju med MZZ in NVRO (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a).

5.2 Organiziranost slovenskega mednarodnega razvojnega sodelovanja

MRS RS se deli na multilateralno in bilateralno, multilateralno se deli naprej na institucionalno in programsko. K celotni sliki je treba prišteti še administrativne stroške (Računsko sodišče Republike Slovenije 2011, 11). Organiziranost oziroma delitev MRS RS najbolje prikaže slika 5.1.

Slika 5.1: Organiziranost mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Slovenije

Vir: Računsko sodišče Republike Slovenije (2011, 11).

Projekte in programe slovenskega bilateralnega MRS izvaja več akterjev. To so:

- gospodarske družbe;
- ministrstva in drugi organi v sestavi ministrstev (MZZ, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za gospodarstvo)¹⁶;

¹⁶ Za vsako ministrstvo je posebej določeno katere vrste pomoči bo izvajala. Tako npr. Ministrstvo za obrambo izvaja bilateralno razvojno pomoč, tehnično pomoč, humanitarno in nujno pomoč, financiranje ustanov ter

- nevladne razvojne in humanitarne organizacije;
- negospodarske javne službe;
- mednarodne organizacije (WTO, UNDP, ECOSOC itd.);
- institucije in ustanove, soustanovljene s strani vlade (Ustanova za krepitev človekove varnosti – ITF, Center za evropsko prihodnost, Center za razvoj financ, Center za podporo razvoju e-upravljanja za JVE, Center za mednarodno sodelovanje in razvoj) (Računsko sodišče Republike Slovenije 2011, 15–16; Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a).

Omenjeni akterji lahko izvajajo slovensko MRS le na podlagi vnaprej določenega obsega in razdelitve financiranja, v skladu s cilji in v skladu z vsebinsko prednostnimi področji ter geografsko prednostnimi območji, ki so določena s pravnimi dokumenti (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a).

5.2.1 Zakonska podlaga

Slovenski MRS je organiziran in urejen v sklopu več zakonov, resolucij in drugih dokumentov¹⁷ (tako na nacionalnem kot na evropskem in mednarodnem nivoju), vendar sta kot krovna dokumenta, ki urejata področje MRS v RS, razumljena le dva (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a).

Prvi je Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju (ZMRS), ki ga je Državni zbor RS sprejel leta 2006. ZMRS določa cilje MRS, načine dolgoročnega financiranja ter izvajanje MRS. Drugi takšen dokument je Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 (ReMRS15), ki je bila s strani Državnega zbora sprejeta leta 2008. Resolucija ureja geografske in področnostne prioritete MRS RS ter mehanizme za izvajanje MRS za obdobje do leta 2015 (ZMRS 2006; ReMRS15 2008).

Centra za mednarodno sodelovanje in razvoj. Financiranje NVRO izvajajo MZZ, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Ministrstvo za javno upravo (Računsko sodišče Republike Slovenije 2011, 19).

¹⁷ Na nacionalnem nivoju oziroma na nivoju RS, MRS ureja še Uredba o izvajanju projektov tesnega medinstitucionalnega sodelovanja in programov bilateralne pomoči; Sklep o pogojih za dodelitev sredstev izvajalcem negospodarskih javnih služb za projekte s področja MRS; Sklep o pogojih za dodelitev sredstev pravnim osebam javnega ali zasebnega prava, ki na podlagi javnega pooblastila izvajajo tehnično-operativni del MRS; Smernice o sodelovanju MZZ RS, NVO in mreže NVO na področju MRS in humanitarne pomoči – predlog (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013).

5.2.2 Cilji

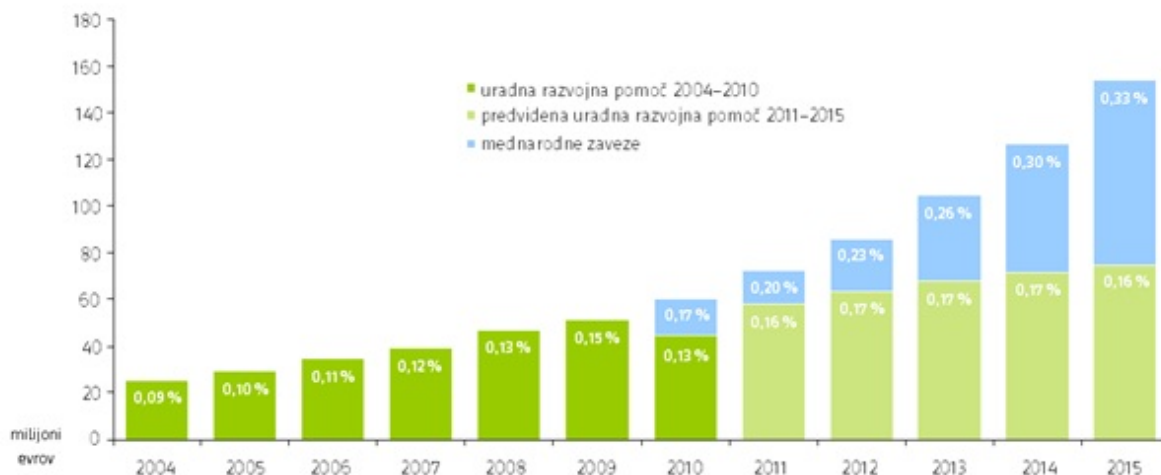
MRS je pomoč Slovenije državam v razvoju na področju družbeno-ekonomskega razvoja in za splošen dobrobit držav v razvoju, ki so s strani OECD določene kot upravičenke MRS. Zato si je Slovenija zadala sklop ciljev, ki so zapisani v 3. členu ZMRS (ZMRS 2006) in so usklajeni z Razvojnimi cilji tisočletja (ReMRS15 2008, 3. čl.). Ti cilji so:

- boj proti revščini in njeno zmanjševanje v državah v razvoju s spodbujanjem in podpiranjem njihovega gospodarskega in družbenega razvoja;
- zagotavljanje miru in varnosti v svetu, še posebej s krepitvijo in spodbujanjem demokracije, načel pravne države, človekovih pravic in svoboščin ter dobro upravljanje v državah v razvoju;
- boj proti boleznim, kot so AIDS, malarija in druge, zmanjšanje umrljivosti dojenčkov ter izboljšanje zdravja mater;
- zagotavljanje splošne ali osnovne ravni izobrazbe vsem ne glede na spol, raso ali vero (univerzalna osnovnošolska izobrazba);
- zagotavljanje trajnostnega razvoja in v sklopu tega ohranjanje okolja, varstvo naravnih virov (preprečevanje izgube gozdov, izgube biotske raznovrstnosti, zmanjševanje ozonske luknje, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, ...), ekonomska rast in vzdržnost, skrb za socialno vključenost in pravičnost (Razvojni cilji tisočletja);
- zagotavljanje osnovnih storitev in dobrega upravljanja (z upoštevanjem osebne varnosti in varnosti celotne družbe);
- krepitev dvostranskega in večstranskega sodelovanja s prednostnimi državami;
- drugi specifični cilji (ZMRS 2006, 3. čl.; ReMRS15 2008).

5.2.3 Obseg in financiranje

RS se je na podlagi sprejetih zavez v okviru EU zavezal, da bo do leta 2015 ODA dosegel 0,33 % bruto nacionalnega dohodka BND (ReMRS15), kar pomeni, da bi moral leta 2012 doseči že 0,23 % BND (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a; Ministrstvo za zunanje zadeve 2013b, 10).

Slika 5.2: Dejansko in pričakovano gibanje ODA

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2013a),

Slika 5.2 prikazuje, kako se je ODA gibala med leti 2004 in 2010, pričakovane vrednosti med leti 2011 in 2015 ter sprejete zaveze ODA. Leta 2012 je RS namenil 0,13 % BND, kar je manj od pričakovanega. To pomeni, da RS ni le pod pričakovanji zavez v okviru EU, ampak tudi pod predvideno ODA RS iz leta 2011. Statistike kažejo, da se ODA do leta 2015 ne bo bistveno zvišala, kar pomeni, da zaveze ne bodo izpolnjene (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a).

Financiranje MRS je določeno v letnem državnem proračunu RS, ki je tudi glavni vir sredstev financiranja pomoči v RS (ReMRS15). Skupna sredstva za izvajanje MRS obsegajo del članarine RS v mednarodnih organizacijah, del prispevka RS v proračunu EU, prispevek RS v Evropskem razvojnem skladu, sredstva za programe MRS (ki jih izvajajo posamezna ministrstva) in druge javnofinančne odhodke ali stroške, ki sodijo v MRS (ZMRS).

5.2.4 Razdelitev MRS

ReMRS15 predvideva, da se razvojna pomoč razdeli po geografskih in vsebinsko-tematskih prednostnih področjih. Predvideno je torej, da se okrog 80 % razpoložljivih bilateralnih sredstev nameni za programe ali projekte, ki zajemajo ali prednostno geografsko ali prednostno vsebinsko-tematsko področje, najmanj 50 % pa v primeru, če bo projekt ali program hkrati izpolnjeval obe merili. Znotraj tega naj bi RS 10 % namenila programom in projektom humanitarne pomoči in postkonfliktne pomoči – od tega do 75 % za redno

humanitarno in postkonfliktno pomoč, preostali delež pa humanitarni pomoči v izrednih razmerah (ReMRS15).

V letu 2011 je bilo za programe oziroma projekte, ki zajemajo ali prednostno geografsko ali prednostno vsebinsko-tematsko področje, namenjenih 86 % sredstev, za izpolnjevanje meril po obeh kriterijih pa 50 %, kar se ujema z usmeritvami resolucije. Za programe in projekte humanitarne in postkonfliktne pomoči je RS namenila 14 %, od česar je bilo 87 % razpoložljivih sredstev za prednostne dejavnosti po resoluciji (49 % za protiminsko delovanje, 26 % za zmanjšanje revščine in lakote ter 11 % za pomoč otrokom v pokonfliktnih razmerah) in 13 % za neprednostne (pomoč beguncem in dejavnosti Uprave za zaščito in reševanje) (Ministrstvo za zunanje zadeve 2012, 10–11).

V letu 2012 je RS za razvojno pomoč, ki zajema ali prednostno geografsko ali prednostno vsebinsko-tematsko področje, namenil 94 % razpoložljivih sredstev, za izpolnjevanje meril po obeh kriterijih pa kar 70 % (Ministrstvo za zunanje zadeve 3013b, 9). V sklopu programov in projektov humanitarne in postkonfliktne pomoči je bilo v letu 2012 67 % sredstev namenjenih za prednostne dejavnosti iz resolucije (64 % za protiminsko delovanje, 22 % za zmanjšanje revščine in lakote ter 14 % za pomoč otrokom v pokonfliktnih razmerah) ter 33 % za izredne razmere¹⁸ (Ministrstvo za zunanje zadeve 3013c, 14).

5.2.5 Geografska prednostna območja

Geografska prednostna področja RS določa ReMRS15 (v tretjem delu), oblikovana so na podlagi ciljev in načel ter še nekaterih drugih pomembnih dejavnikov. Ti dejavniki so: stopnja družbenega in gospodarskega razvoja v določeni državi (prednost imajo manj razvite in zato pomoči potrebnejše države), raven njene institucionalne urejenosti (če je dosežena ustrezna raven, ima RS določeno zagotovilo, da bo pomoč učinkovito uporabljena), raven političnih, diplomatskih in gospodarskih interesov z RS (upoštevajoč zgodovinske, kulturne, gospodarske vezi), prisotnost drugih donatorjev pomoči in možnost usklajenega delovanja z njimi (prednost imajo države z manj donatorji, saj bo tako prišla do izraza dodana vrednost pomoči RS) in dvostranski sporazumi o MRS, ki jih je podpisal RS (ReMRS15 2008).

¹⁸ Večina pomoči je bila namenjena kot pomoč ob požarih v Albaniji ter kot pomoč ob snežnih padavinah v Črni Gori. V sklopu slovenske MRS je to izvedla Uprava za zaščito in reševanje (Ministrstvo za zunanje zadeve 3013b, 9).

RS izvajanje MRS izpolnjuje na dva načina – s programskim in projektnim izvajanjem MRS. Programsko izvajanje temelji na sodelovanju RS pri oblikovanju programov MRS v določeni državi, vendar takšno izvajanje zahteva največ tri države, za vsako posebej se pripravi strateški programski dokument. Drugo, projektno izvajanje, temelji na izvajanju projektov v državah, izbranih na podlagi geografsko-prednostnih področij, je usklajeno z vsebinskimi prednostnimi območji ter je prednostnega pomena za partnersko državo (ReMRS15 2008).

Zaradi strateške lege na robu Zahodnega Balkana je prva geografska prioriteta prav to območje. Ciljne države so Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Kosovo, Makedonija in Srbija. Drugo prioriteto območje so države Vzhodne Evrope, Kavkaza in Srednje Azije, še posebej Moldavija in Ukrajina. V zadnje, tretje prednostno geografsko območje sodijo države v razvoju – Afrika oziroma afriške države (ReMRS15 2008).

Iz tabele 5.1 je razvidno, kako je RS v skladu z geografskimi prednostnimi območji razporedil razpoložljiva bilateralna sredstva. Številke so prikazane za leta 2010, 2011 in 2012.

Tabela 5.1: Razporejenost razpoložljivih bilateralnih sredstev po geografskih prednostnih območjih v letih 2010–2012

	2010	2011	2012
Zahodni Balkan	74 %	68 %	72 %
Vzhodna Evropa, Kavkaz in Srednja Azija	2 %	2 %	3 %
Afrika	4 %	4 %	8 %

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2011, 10–11; 2012, 8–9; 2013c, 12).

5.2.6 Vsebinsko/tematsko prednostna področja

Vsebinsko/tematsko prednostna območja so bila oblikovana na podlagi ciljev iz ZMRS, poleg tega pa so pri oblikovanju upoštevali še druge dejavnike. To so usmeritve, ki so bile sprejete v EU, ZN ter finančnih ustanovah (uresničevanje natančno določenih ciljev), pozitivne izkušnje iz preteklosti, dvostranski sporazumi o MRS, ki jih je RS podpisal z državami Jugovzhodne in

Vzhodne Evrope. Določena so tudi na podlagi prednosti, ki jo ima RS pred drugimi donatorji (ReMRS15 2008).

V četrtem delu ReMRS15 so tematska prednostna področja razdeljena na več segmentov: humanitarna pomoč in postkonfliktna pomoč, družbene storitve, gospodarske storitve in infrastruktura, multisektorske in horizontalne oblike pomoči. Humanitarna pomoč in postkonfliktna pomoč sta usmerjeni v zmanjšanje in odpravljanje revščine ter lakote, protiminsko delovanje in pomoč otrokom v postkonfliktnih stanjih. Drugo prednostno tematsko področje so družbene storitve, kamor spadata vzpostavljanje in krepitev državnih in drugih institucij, potrebnih za razvoj države; znanstveno-tehnološko sodelovanje in gradnja knjižničnih informacijskih sistemov ter sistemov raziskovalne dejavnosti; izobraževanje strokovnjakov (štipendiranje in pomoč pri programih izobraževanja) ter krepitev civilne družbe. Naslednje vsebinsko-tematsko prednostno področje so gospodarske storitve in infrastruktura, predvsem projektiranje, gradnja in obnova infrastrukture ter poslovne storitve (razvoj malih podjetij). Zadnje področje so multisektorske in horizontalne oblike pomoči, kamor spadajo projektiranje, gradnja in obnova okoljske infrastrukture, različni programi glede podnebnih sprememb in zmanjšanja toplogrednih plinov, raba neobnovljivih virov, dostop do pitne vode itd. K temu spada tudi izvajanje civilno-vojaških projektov ter krepitev pravne in dobro upravljane države, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin (ReMRS15 2008).

V letu 2010 je RS za družbene storitve namenil 59,9 % razpoložljivih sredstev, 6 % za multisektorske in horizontalne oblike pomoči ter 4,4 % za gospodarske storitve. Preostali del sredstev je bil namenjen humanitarni pomoči (7,4 %) in drugim (po resoluciji neprednostnim) aktivnostim (Ministrstvo za zunanje zadeve 2011, 11–12). Za MRS je bilo v letu 2011 67 % namenjenih tematsko-prednostnim področjem, in sicer 55 % za družbene storitve, 39 % za multisektorske in horizontalne oblike pomoči in 6 % za gospodarske storitve. 33 % vseh razpoložljivih sredstev je bilo namenjenih za po resoluciji neprednostne aktivnosti (Ministrstvo za zunanje zadeve 2012, 10). V letu 2012 se je količina sredstev, namenjenih za vsebinsko-prednostna področja, povišala na 85 %, od tega 64 % za družbene storitve, 32 % za multisektorske in horizontalne oblike pomoči ter 4 % za gospodarske storitve (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013c, 13).

Na podlagi geografsko prednostnih območij, vsebinsko/tematsko prednostnih področij, ciljev ter obsega in razdelitve financiranja izvajajo projekte in programe slovenskega bilateralnega MRS številni akterji, med njimi tudi NVRO (Računsko sodišče Republike Slovenije 2011, 15–16; Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a), ki je predmet analize magistrskega dela.

5.3 Analiza slovenskih nevladnih razvojnih organizacij v razvojnem sodelovanju

Analiza stanja bo temeljila na primarnih podatkih, ki sem jih kot prostovoljka SLOGE pridobila pri izvajanju empirične raziskave, imenovane »Posodobitev trenutnega stanja izvajanja mednarodnih/bilateralnih trgovinskih režimov s prejemniki ODA in trenutna vloga civilne družbe ter zasebnega sektorja kot akterjev razvoja v novih državah članicah EU« (»Update of the current status of implementation of international/bilateral trade regimes with ODA recipients and the current role of civil society and private sectors as development actors in the new EU Member states«). Delo na projektu se je začelo s pripravo časovnice, iz katere je bilo razvidno, kdo je odgovoren za določeno aktivnost in kakšne so časovne omejitve dela. Prva aktivnost je bilo raziskovanje na področju MRS v RS, kamor je bilo vključeno iskanje in branje relevantne literature. Naslednja faza je bila zbiranje podatkov o slovenskih NVRO, predvsem kontaktov, ki sem jih uporabila kasneje, ko sem vzpostavljala stike za izvedbo ankete¹⁹. Stiki so bili vzpostavljeni preko telefonskih klicev in preko elektronske pošte. Na ta način nam je uspelo pridobiti dvajset NVRO (od kontaktiranih približno štiridesetih), s katerimi sem opravila večino anket osebno, zaradi oddaljenosti posameznih NVRO pa tudi preko navadne ali elektronske pošte. Pridobljene podatke sem nato za vsakega slovenskega NVRO vnesla v tabelo, s čimer smo ustvarili bazo vseh podatkov, ki smo jih kasneje analizirali za končno poročilo. Anketi so sledili poglobljeni intervjuji, ki sem jih opravila s tremi izmed vseh vključenih slovenskih NVRO, prav tako pa tudi s predstavniki Direktorata za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, ki deluje v sklopu MZZ. Poglobljeni intervjuji so bili izvedeni na podlagi vprašanj iz vprašalnika, vendar z določenimi podvprašanji, s katerimi smo želeli pridobiti več informacij. Kot zadnji metodološki instrument smo uporabili fokusno skupino, kamor je bilo vključenih približno 20 %

¹⁹ Anketa je bila izvedena na podlagi vprašalnika, ki je služil kot metodološki instrument raziskave (v prilogi B). Njegov cilj je bil oceniti znanje, sodelovanje in vrste *inputov*, dobiti mnenje o sedanjih in prihodnjih izzivih ter priporočila s strani civilne družbe o izpolnjevanju ciljev ODA (SLOGA 2012).

sodelujočih slovenskih NVRO. Namen fokusne skupine je bil pridobiti mnenja, zaznave, izkušnje na področju razvojnega sodelovanja. Uporabili smo metodo odprtih vprašanj, ki so temeljila na vprašalniku, vendar z veliko prostora za razpravo (SLOGA 2012).

5.3.1 Nevladne razvojne organizacije kot izvajalci storitev

Od dvajsetih NVRO, ki so bili vključeni v raziskavo, jih osemnajst v MRS zagotavlja storitve, ki se razlikujejo po vrsti in kakovosti. 80 % vseh vključenih NVRO upravlja razvojne projekte (konference in usposabljanja za učitelje), 55 % rekrutira prostovoljce, 20 % pa jih nudi tehnično podporo za pomoč ob nesrečah in/ali ob obnovi. Obstaja še več vrst storitev, kjer sodelujejo NVRO, to so pomoč prosilcem za azil, zagotavljanje izobraževanja (globalno izobraževanje, izobraževalni seminarji), usposabljanje, svetovanje, ozaveščanje, krepitev zmogljivosti, pomoč pri oblikovanju državnih struktur, nakup avtomobilov in/ali najem opreme, informacijska dejavnost in pomoč v obliki hrane. Vendar vse te dejavnosti lahko vklopimo v eno primarno dejavnost – razvojne projekte (SLOGA 2012).

NVRO se ne razlikujejo samo po vrsti storitev ampak tudi po državah, kjer nudijo te storitve. Večina NVRO je v zadnjih petih letih zagotavljala storitve in izvajala projekte v Sloveniji (55 % vseh NVRO iz raziskave), v državah Zahodnega Balkana (45 %), v drugih evropskih državah (35 %), v Afriki (65 %), v Aziji (50 %), v Ameriki (45 %) in drugje (15 %). Naslednje razlikovanje se kaže še v področjih, kjer so NVRO aktivni in izvajajo razvojne projekte v sklopu MRS. Slovenski NVRO so najbolj aktivni na sledečih področjih: izobraževanje (85 % vseh NVRO iz raziskave), zmanjšanje revščine (65 %), izobraževanje/svetovanje določenim interesnim skupinam v državah prejemnicah (55 %) in enakost spolov (55 %). Druga področja, kjer so slovenski NVRO manj aktivni, so zdravje (40 % vseh NVRO iz raziskave), okoljska trajnost (30 %), globalna partnerstva (30 %), zdravje mater (15 %) in umrljivost otrok (10 %) (SLOGA 2012).

Povprečna dolžina razvojnega projekta, ki ga izvajajo slovenski NVRO, je od enega do dve let, vendar je to odvisno od vsakega NVRO posebej (projekti trajajo od treh mesecev do trideset let). NVRO pri izvajanju razvojnih projektov sodelujejo tudi z mednarodnimi organizacijami (35 % vseh NVRO), z lokalnimi oblastmi (80 %) in z lokalnimi organizacijami civilne družbe (90 %) (SLOGA 2012).

5.3.2 Financiranje

Slovenski NVRO se financirajo iz različnih virov, ki so prikazani v odstotkih za posamezno kategorijo (zasebne donacije, vladna sredstva, plačilo za storitve, članarine, davki, drugi viri). Približen obseg financiranja 20 sodelujočih NVRO za zadnjih pet let je prikazan v tabeli 5.2.

Tabela 5.2: Viri in obseg financiranja NVRO v zadnjih petih letih

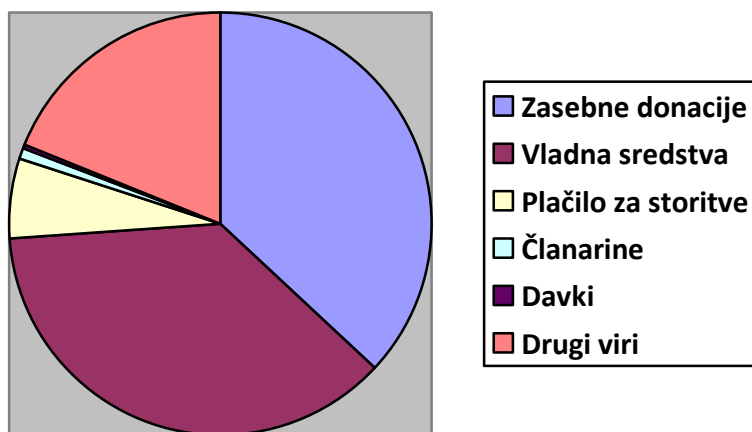
	Zasebne donacije (%)	Vladna sredstva (%)	Plačilo storitev (%)	Članarine (%)	Davki (%)	Drugi viri (%)
1.	0	30	30	1	1	38
2.	70	30	0	0	0	0
3.	95	5	0	0	0	0
4.	0	70	0	2	0	28
5.	25	10	0	0	0	65
6.	40	30	30	0	0	0
7.	10	90	0	0	0	0
8.	30	60	10	0	0	0
9.	17	38	36	0	0	9
10.	95	5	0	0	0	0
11.	50	50	0	0	0	0
12.	100	0	0	0	0	0
13.	10	90	0	0	0	0
14.	3	60	0	1	0	36
15.	54	0	0	0	0	46
16.	4	40	5	0	1	50
17.	18,6	45,69	1,99	0,09	6,5	27,13
18.	90	0	0	10	0	0
19.	20	80	0	0	0	0
20.	0	0	0	0	0	0

Vir: SLOGA (2012).

V tabeli 5.1. je prikazano, iz česa so se posamezni slovenski NVRO financirali v zadnjih petih letih. Vrednosti so podane v približnih zneskih, saj večina NVRO nima popolnoma točnih podatkov ali teh niso želeli deliti. Razvidno je, da se vsaka organizacija financira na drugačen način in v različnih razmerjih, kar je odvisno od zmožnosti in kapacitet vsake organizacije. Večini NVRO, torej 40 %, predstavlja glavni vir financiranja država oziroma vladni razpisi. Od tega samo za 5 % odstopajo zasebne donacije, saj 35 % slovenskim NVRO predstavljajo glavni vir financiranja za razvojne projekte zasebne donacije, enemu izmed NVRO pa predstavljajo državna sredstva in zasebne donacije enak delež celotnega proračuna (torej 50 % vladna sredstva in 50 % zasebne donacije). Enemu izmed NVRO predstavljajo zasebne donacije celoten vir financiranja (100 %), še trem slovenskim NVRO pa prav tako veliko večino (90 % in 95 %). 15 % slovenskim NVRO glaven delež predstavljajo drugi viri, pod kar spadajo evropska sredstva (npr. Sredstva Evropske komisije), UNESCO, ALF in sredstva drugih mednarodnih organizacij, družba, lokalne skupnosti in občinska sredstva. Iz tabele 5.1. izstopa 20. NVRO, ki nima stalnih virov financiranja (SLOGA 2012).

Za še boljši pregled je v grafu 5.1 prikazano povprečje financiranja vseh NVRO za zadnjih pet let.

Graf 5.1: Razmerje financiranja NVRO za zadnjih pet let

Vir: SLOGA (2012).

Razvidno je, da so se NVRO večinoma financirali z zasebnimi donacijami in vladnimi sredstvi. Temu sledijo drugi viri, ki so naštetih že zgoraj, plačilo storitev, članarine in na zadnjem mestu davki (SLOGA 2012).

NVRO, ki se financirajo iz zasebnih sredstev, za to uporabljajo različne akterje – od posameznikov do zasebnih podjetij ali zasebnih skladov. Največ jih je bilo financiranih s strani zainteresiranih posameznikov, ki so namenili sredstva za MRS. Takih NVRO je bilo kar osem. Pet NVRO je dobilo sredstva tako od posameznikov kot od zasebnih podjetij, štiri NVRO so sredstva prejeli le od zasebnih podjetij, dve samo od zasebnih skladov ter le en NVRO od vseh treh akterjev (SLOGA 2012).

Za zbiranje sredstev se NVRO poslužujejo bolj ali manj uspešnih metod. Med najpogosteje uporabljene metode sodita neposredno pošiljanje elektronske pošte, ki temelji na že obstoječi bazi elektronskih naslovov, in neposredni osebni kontakt, kot je srečanje ali sestanek z določeno osebo. Druge pogoste metode sodijo v sfero odnosa z mediji in javnostjo, kamor lahko štejemo različne javne in dobrodelne dogodke ter medijske kampanje na različne razvojne tematike. Redkeje se NVRO poslužijo aktivnosti v šolah, prodaje izdelkov (internetna trgovina), programskega financiranja ali pisem o nameri (SLOGA 2012).

Obstaja tudi možnost zbiranja sredstev v državah, kjer NVRO delajo, vendar so take samo tri, ostalih sedemnajst zbira sredstva le v svoji matični državi, torej v RS. Tudi v tem primeru kot najpogostejši metodi uporabljajo neposredno pošiljanje elektronske pošte in osebni kontakt, vendar delež teh sredstev v proračunu znaša le od 2 % do 5% (SLOGA 2012).

Da lahko NVRO sploh zbirajo sredstva, morajo imeti za to določeno prednost, ki prepriča donatorje v financiranje njihovega razvojnega projekta oziroma dela. Večina slovenskih NVRO kot svojo prednost navaja dobro podobo oziroma sloves svoje organizacije v javnosti, kar pomeni, da imajo odnose z javnostmi dobro urejene ter da organizacija ni doživela kakšne negativne afere. Nekateri menijo, da je prednost tudi velika baza prostovoljcev, ki zbirajo sredstva ali so kot organizacija močan partner za druge zainteresirane strani (tako so odgovorile štiri najmočnejše organizacije). Samo ena organizacija je priznala, da nima prednosti in da ima premalo izkušenj, spet druga kot prednost navaja dobro napisane prijave projektov, ki ji omogočajo pridobivanje večje količine sredstev (SLOGA 2012).

5.3.3 Razmerje in sodelovanje med Ministrstvom za zunanje zadeve in nevladnimi razvojnimi organizacijami

V raziskavi je bil kot metodološki instrument uporabljen tudi intervju z Ministrstvom za zunanje zadeve (MZZ), kar je bilo pomembno, da smo dobili pogled in informacije tudi iz druge (vladne) perspektive (SLOGA 2012).

Za prelomno leto v začetku razvojnega sodelovanja med MZZ oziroma vlado in NVRO se šteje leto 2004, saj se je takrat začelo povečevati njihovo sodelovanje. V ta namen je bil s sodelovanjem MZZ in iniciativne skupine za ustanovitev Slovenske platforme NVRO za MRS in humanitarno pomoč organiziran prvi posvet na temo vključevanja NVRO v programe MRS in humanitarne pomoči v državah v razvoju. Nameni posveta so bili ozaveščati javnost, identificirati zainteresirane NVRO, spodbuditi oblikovanje slovenske platforme kot kvalificiranega sogovornika in okrepiti dialog med MZZ ter NVRO. Posvet je bil še posebej pomemben, ker je MZZ prvič označil NVRO za pomembnega akterja na področju MRS. Vzrokov, zakaj do tega ni prišlo prej, je veliko. Med pomembnejše lahko štejemo, da je bila Slovenija nova donatorica na področju MRS in je šele spoznavala vsebino in pomen MRS. Na začetku se je zato osredotočila večinoma samo na sodelovanje z EU in drugimi mednarodnimi, že uveljavljenimi organizacijami, ki so delovale v MRS. S povečanjem razumevanja se je povečalo tudi sodelovanje, kar je bilo vidno v naslednjih letih. Novo pomembno točko je sodelovanje doseglo tudi leta 2008, ko je Slovenija predsedovala EU. MZZ je tistega leta prvič izvedel tudi večji razpis za (so)financiranje mednarodnih razvojnih projektov za slovenske NVRO (SLOGA 2012).

Letno financiranje s strani MZZ je do leta 2012 postopoma naraščalo. Čeprav podatki za 2012 še niso bili zbrani, se ocenjuje, da je bilo leta 2012 na ravni Slovenije manj sredstev kot v letu pred tem. Tudi sredstva za bilateralno MRS se znižujejo, saj je MZZ v letu 2012 razpolagal s 27 % manj sredstvi kot leta 2011. Vzporedno s tem se znižuje tudi raven financiranja dejavnosti MRS, ki se je v omenjenem letu za NVRO znižala za približno 10 % v primerjavi s prejšnjim letom. Do takšnih razlik in zmanjšanja financiranja prihaja zaradi neugodne gospodarske situacije v RS in tudi širše po svetu, kar neizbežno vpliva na manjši obseg proračunskih prihodkov in posledično manjših odhodkov za MRS. Višina finančnih sredstev s strani MZZ je odvisna od pomena aktivnosti, ki se financira iz javnega proračuna (pomen

MRS v primerjavi z drugimi javnimi politikami). Sodelovanje med koordinatorjem MRS in NVRO mora zato temeljiti na jasnih in oprijemljivih rezultatih, ki morajo temeljiti na nacionalnih interesih RS (odločitev RS, da v izbranih državah in/ali regijah aktivno prispeva k miru, varnosti in napredku). Trenutna finančna situacija in posledično zmanjšanje financiranja vplivata na NVRO predvsem negativno, zato MZZ predlaga višjo raven sodelovanja med vlado in NVRO ter tudi med posameznimi NVRO, ki morajo delovati bolj povezano, ciljno in dolgoročno. Večji poudarek mora biti na izgradnji ustreznih (manjkajočih) kapacitet, na podlagi katerih bodo prepoznani kot kvaliteten sogovornik in nepogrešljivi partner pri izvajanju aktivnosti v MRS (SLOGA 2012).

Vendar pa so vplivi na razmerje in sodelovanje med obema akterjema številni ter tako negativni in pozitivni. Kot glavni element obe strani navajata višino razpoložljivih sredstev za bilateralno MRS in humanitarno pomoč, ki vpliva na obstoj organizacije in delovanje na razvojnem področju. MZZ meni, da na sodelovanje vpliva še sposobnost samih NVRO, da se vključujejo v proces oblikovanja politik in izvajanje MRS RS. Na tem področju je po navedbah MZZ sodelovanje aktivno, saj NVRO sodelujejo pri posvetovanju o pripravi novih strateških dokumentov, kar je postalo celo redna praksa. Napredek je viden na področju civilnega dialoga in v povečanju pomembnosti NVRO kot izvajalca. MZZ vključuje NVRO še na področju ozaveščanja javnosti in pri globalnem učenju. K napredku, torej k še večjemu sodelovanju in vključevanju, naj bi dodatno prispevale »Smernice o sodelovanju med MZZ in NVO na področju razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči«, ki bodo sodelovanje formalizirale ter še bolj okrepile. V razmerju med MZZ in NVRO ima pomembno vlogo Slovenska platforma nevladnih razvojnih organizacij – SLOGA, ki med drugim skrbi za koordinacijo (SLOGA 2012).

Na splošno bi lahko rekli, da se je sodelovanje med MZZ in NVRO izboljšalo, vendar vsekakor ni idealno, zato vsaka stran vidi druge težave in izzive. MZZ meni, da je še vedno premalo dialoga pri načrtovanju in izvajanju projektov ter premajhna angažiranost pri načrtovanju politik, še posebej na regionalni in globalni ravni. Prav tako je premalo ozaveščanja javnosti in natančnosti v formalnem delu pri izvajanju projektov MRS. Vendar MZZ meni, da imajo kljub vsemu NVRO pomembno vlogo pri ozaveščanju javnosti in globalnem učenju/izobraževanju (SLOGA 2012).

Po drugi plati NVRO menijo, da jih vladne institucije še vedno ne vidijo kot enakovredne partnerje in jih obravnavajo samo kot izvajalce projektov, v resnici pa imajo pomembno vlogo na področju globalnega juga, kjer večina slovenskih veleposlaništev sploh ni prisotnih (slovensko veleposlaništvo je v Afriki prisotno le v Kairu – Egipt). NVRO čutijo pomanjkanje zanimanja med predstavniki vlad, organov lokalnih skupnosti, med donatorji, čuti pa se tudi pomanjkanje moči v procesu odločanja o razvojnih politikah, pri določanju razvojnih trendov in razumevanju celotnega razvojnega diskurza. Na tej točki je pomembno omeniti še pomanjkanje javne podpore za dodeljevanje javnih sredstev za razvojno pomoč ter zaznano še vedno premajhno ozaveščenost javnosti in premajhno javno podporo (SLOGA 2012).

5.3.4 Ozaveščanje javnosti, mediji in razvojno izobraževanje

Raziskava je pokazala, da večina NVRO sodeluje pri povečevanju ozaveščanja javnosti glede MRS. 90 % NVRO je odgovorilo, da to počnejo, le 10 % vključenih NVRO za to nima dovolj sredstev in drugih zmogljivosti, saj delajo večinoma le na prostovoljni bazi. Glavni cilj njihovega dela je povečanje stopnje ozaveščenosti o razvojnih problemih (v 80 %), druga pogosta cilja (v 40 %) pa sta vzpostavitev osnovne podpore ljudstva za razvoj in razvojne probleme ter zagotoviti ustrezno podporo za spremembe v uradni politiki RS. Manj pogosto se NVRO odločajo za cilja, kot sta povečanje števila prostovoljcev in aktiviranje državljanov, s čimer bi vzpodbudili družbene spremembe (SLOGA 2012).

Načini, kako doseči zastavljene cilje, se med organizacijami razlikujejo. Največ NVRO (65 %) za promocijo in ozaveščanje javnosti o razvojnih problemih uporablja proaktivne kampanje o razvojnih vprašanjih, ki se jim v družbi namenja manj pozornosti. Nekateri NVRO uresničujejo cilje z občasnejšimi ali priložnostnimi ukrepi (45 %) ali tako, da novinarje redno oskrbujejo z aktualnimi zgodbami iz razvojnega sektorja (30 %). Le 25 % NVRO nudi hitre in z informacijami podkrepljene reakcije na zgodbe v dnevnikih in le 5 % v namen večjega ozaveščanja izdeluje redne biltene in novice (SLOGA 2012).

Ker slovenska javnost razvojnih problemov in pomena razvojne pomoči ne pozna dovolj dobro, so NVRO v ta namen začeli uporabljati različne tipe dejavnosti, s katerimi promovirajo razvojne probleme. 85 % anketiranih NVRO za promocijo uporablja javne dogodke, 60 % NVRO krepi dejavnosti na področju medijev in odnosov z javnostmi (kampanje), 50 %

NVRO izdeluje publikacije in 50 % NVRO organizira usposabljanja, namenjena različnim ciljnim skupinam (k temu spada tudi izvajanje razvojnega izobraževanja). Od vseh NVRO, ki so bili vključeni v raziskavo, jih kar 75 % izvaja razvojno izobraževanje, vendar se razlikujejo glede ciljnih skupin (nekateri NVRO imajo več ciljnih skupin in se s tem ukvarjajo intenzivneje od drugih). Slovenski NVRO z razvojnim izobraževanjem ciljajo v največji meri na mladinske aktiviste in študente, saj se s tem ukvarja kar 65 % anketiranih NVRO, 55 % takšne vrste treningov namenja za druge interesne skupine, kot so mladi politiki, vladni uradniki in novinarji. Najmanj, torej 45 % NVRO, pa na ta način izobražuje učitelje, ki bi lahko znanje v sklopu pouka in predavanj predali naprej učencem, dijakom ali študentom (SLOGA 2012).

Večina NVRO ima več ciljnih skupin oziroma publik, na katere apelira in želi doseči pri njih spremembo. Slovenski NVRO imajo v 60 % kot glavno ciljno skupino mlade ljudi, 50 % so to oblikovalci javnega mnenja v medijih, 45 % predstavljajo vladni ali lokalni uradniki, 40 % pa pedagogi, učitelji in vzgojitelji na različnih ravneh izobraževanja. V manjši meri apelirajo tudi na podjetja (25 %) in strokovna združenja (20 %). Štiri NVRO menijo, da nimajo posebne ciljne skupine, tri pa, da je to v njihovem primeru širša javnost (SLOGA 2012).

Ozaveščanje javnosti ne predstavlja le apeliranje na določeno ciljno skupino, ampak je tudi odvisno od tega, na katerem nivoju dela posamezni NVRO. Večina dela na večih nivojih, kar se kaže tudi v rezultatih raziskave. Največ (60 %) NVRO dela na nacionalnem nivoju – torej področje Slovenije, izmed teh pa jih 50 % dela konkretno na lokalnem nivoju (raven občin in posameznih krajev). 55 % NVRO dela na področju ozaveščenosti javnosti na mednarodnem nivoju, samo 30 % NVRO pa še na evropskem (SLOGA 2012).

Potrebno se je vprašati, kako uspešni so pri svojem delovanju in s čim oziroma kako merijo in ocenjujejo uspeh in vpliv svojega dela pri ozaveščanju javnosti. Kar 60 % NVRO, aktivno vključenih v večanje ozaveščanja javnosti, meni, da je bilo njihovo delo uspešno, če je prišlo do spremembe javnega diskurza, 45 % NVRO uspeh vidi v povečanju materialne podpore organizaciji, ki se kaže kot povečanje prostovoljcev ali donacij. Manj NVRO šteje za uspeh, če razvojni problemi postanejo del uradnih visokošolskih študijskih programov (15 %), 20 % NVRO pa meri uspeh in vpliv na podlagi povečanja števila NVRO, ki delajo v razvojnem sektorju. Glavno merilo je večja ozaveščenost splošne javnosti oziroma javnosti kot celote.

Ker so nekateri NVRO majhni in brez ustreznih kapacitet, jim merjenje uspeha predstavlja težavo (SLOGA 2012).

5.3.5 Zagovorništvo in vplivanje na politiko

Zagovorništvo in vplivanje na politiko sta zahtevnejši področji, ki terjata več priprav in ustrezno izobraženo delovno silo. Rezultati so drugačni kot pri ozaveščanju javnosti, saj se z zagovorništvom ukvarja le 60 % anketiranih NVRO (torej dvanajst NVRO od dvajsetih). Večina zagovorniškega dela vključenih slovenskih NVRO poteka na *ad hoc* ravni in na ravni od primera do primera (45 %) ali na redni osnovi (35 %). Obe vrsti dela ciljata oziroma sta usmerjeni na nacionalno občinstvo. Le 10 % jih dela na redni osnovi, s ciljem vplivati na mednarodno občinstvo (SLOGA 2012).

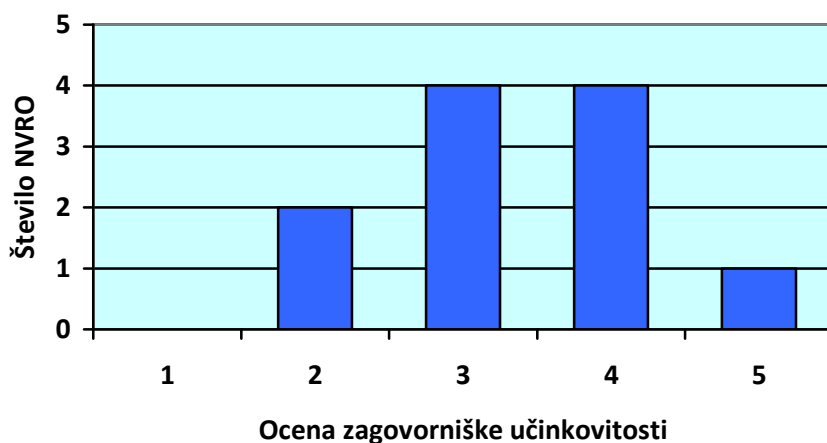
NVRO so si zastavili cilje, ki jih želijo doseči s svojim zagovorniškim delom. V 35 % si NVRO kot glaveni cilj predstavljajo usmerjanje pozornosti na negativen vpliv nacionalnih, regionalnih ali mednarodnih javnih politik o razvoju in zato potrebo po reformi. 25 % slovenskih NVRO si je kot glavni cilj zadalo, da se vlada drži obveznosti za podporo razvoju ter ciljanje k spremembi določenih vladnih politik v smeri razvoja, 15 % NVRO si želi pomagati pri spoštovanju mednarodnih načel razvojnega sodelovanja na nacionalni ali EU ravni (SLOGA 2012).

Pri vplivanju na politiko glede razvojnih problemov NVRO uporabljajo različne mehanizme. Večinoma delujejo v zavezništvu z drugimi NVRO, delujočih na tem področju (40 %), saj so mnenja, da imajo skupaj večjo moč kot vsak posamezno. Drug pogost način vplivanja so kampanje o problemih, ki jim je namenjeno zelo malo pozornosti (40 %). Najmanj NVRO vpliva na razvojno politiko preko kakovostnih raziskav in analiz, usmerjenih na ključne odločevalce (20 %) ali preko izdelovanja rednih biltenov ter novic, da bi povečali pozornost javnosti (5 %). V ta namen NVRO uporabljajo različne dejavnosti, kot so javni dogodki za ozaveščanje javnosti (uporablja 50 % vseh NVRO), mediji, odnosi z javnostmi in kampanje (35 %), predstavljanje vladnim oddelkom, sodelujočim v MRS (30 %), in izdelava publikacij (25 %) (SLOGA 2012).

Da so lahko NVRO uspešni pri zagovorništvu in aktivno spreminjajo politiko, je potrebno, da imajo veliko podpornikov. Glavni podporniki pri zagovorništvu za spremembe politik so tako mladi ljudje (20 %), strokovna združenja (20 %) in pedagogi, učitelji ter vzgojitelji (20 %). Pomembni podporniki so še oblikovalci javnega mnenja v medijih, vladni in lokalni uradniki ter druge NVRO (SLOGA 2012).

Ker je zagovorništvo pomembno a manj razvito področje v RS, je še posebej pomembna uspešnost dela NVRO na tem področju. Za merjenje in ocenjevanje uspeha ter vpliva dela slovenske NVRO uporabljajo različne dejavnike, med katerimi je najbolj pogosta sprememba javne razprave ali diskurza, kar zagovarja 45 % vseh anketiranih NVRO, ki se ukvarjajo z zagovorništvom in spremembo politik. V manjši meri kot merilo za uspeh šteje, da razvojni problemi postanejo del uradnih visokošolskih programov ali posebnih sprememb vladne politike. Ponastavitev vladnih prioritet oziroma prednostnih nalog ter povečanje dodeljenih državnih proračunskih sredstev zaenkrat obsega le 5 % merila za uspeh. Slovenski NVRO so svojo zagovorniško učinkovitost zato ocenili z oceno 3 (izračunano povprečje), kar pomeni, da je učinkovitost povsem povprečna (SLOGA 2012).

Graf 5.2: Ocena zagovorniške učinkovitosti

Vir: SLOGA (2012).

V grafu 5.2 lahko številčno razberemo, koliko NVRO se je ocenilo s posamezno oceno. Z oceno 1, ki je v tem primeru pomenila najboljšo oceno, se ni ocenil noben NVRO. Dva NVRO sta se ocenila z oceno dve, štiri z oceno tri, štiri z oceno štiri ter le en z oceno pet, ki v tem primeru pomeni najslabšo oceno (SLOGA 2012).

Pri sodelovanju med NVRO in MZZ je sodelovanje na področju oblikovanja politik med bolj aktivnimi, saj je posvetovanje o pripravi novih strateških dokumentov postalo redna praksa (SLOGA 2012).

6 IDENTIFIKACIJA STANJA, GLAVNIH PROBLEMOV IN IZZIVOV NVRO TER PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE

Pri identifikaciji stanja, glavnih problemov in izzivov NVRO v slovenskem razvojnem sodelovanju sem se odločila za analizo treh pomembnejših segmentov, torej financiranja, odnosa med NVRO in državo ter javnega mnenja in ozaveščanja. Po obravnavi teorije na področju MRS in obravnavi razmerij med posameznimi akterji sem preverila, kako je to urejeno v RS.

6.1 Financiranje

Na podlagi rezultatov iz raziskave lahko sklepam, da se slovenski NVRO največ financirajo iz vladnih sredstev in privatnih donacij, poleg tega pa tudi iz drugih virov, kot so razna evropska sredstva (sredstva Evropske komisije), sredstva različnih mednarodnih organizacij kot so UNESCO, ALF in druge. Nekaterim NVRO predstavljajo velik delež sredstev tudi sredstva lokalnih skupnosti ali občinska sredstva. Zasebne donacije NVRO najpogosteje namenjajo zainteresirana podjetja in posamezniki, v redkih primerih se slovenski NVRO financirajo iz zasebnih skladov (SLOGA 2012).

Zasebno zbiranje sredstev je pogosto predvsem pri cerkvenih in mednarodnih NVRO, ki imajo svojo izpostavo v Sloveniji, zasebne donacije pa privlačijo programi sponzorstva otrok botrstvo). Zasebna podjetja (še posebej lokalna) se nagibajo k zagotavljanju sredstev za manjše projekte (npr. Bosna in Hercegovina), kot že omenjeno pa zasebni skladi v Sloveniji (še) niso razviti.

Podatki kažejo, da se je financiranje MRS RS v zadnjih letih zmanjševalo in ne bo doseglo pričakovanih vrednosti ter izpolnilo zavez sprejetih v okviru EU. Vzrok za takšno stanje lahko

najdemo v mednarodni gospodarski krizi, ki ni prizadela le RS, ampak več držav po vsem svetu, zato globalna gospodarska situacija MRS predstavlja resen izziv in težavo, saj je svet v obdobju negotovosti in prilagajanja na novo nastale razmere. OECD napoveduje šibko rast in postopno okrevanje, vendar državam kljub vsemu ne bo uspelo doseči zastavljenih ciljev. Nastala finančna situacija torej ne vpliva le na slovenske NVRO, ki imajo manj sredstev, zagotovljenih s strani države, ampak tudi na povečanje globalne revščine, saj je kriza v osnovi prizadela prav najbolj revne narode (Atwood 2012).

Sistem financiranja MRS RS lahko pomembno vpliva na (ne)stabilnost slovenskega nevladnega sektorja. Tako velike in že uveljavljene NVRO pomenijo močno konkurenco šibkim NVRO in NVRO, ki imajo premalo kapacitet oziroma zmogljivosti (Kolarič in drugi 2002, 129). Financiranje posredno vpliva tudi na avtonomijo posameznega NVRO (Rakar in Črnak Meglič 2010, 24). Zaradi nizkega finančnega stanja nekaterih NVRO in posledičnega stalnega boja za pridobivanje sredstev iz različnih razpisov (tako vladnih kot drugih), se NVRO nenehno prilagajajo kriterijem razpisov. Rešitev predstavlja manjša osredotočenost na določene regije in sektorje s strani vlade, saj bi NVRO lahko z inovativnim projektom, ki ni v skladu s prednostnimi nalogami, predvideli rešitev problema, ki ga država ni zaznala ali se ji je zdel manj pomemben, bi pa pomembno vplival na rešitev razvojnega problema izven prednostnega sektorja in izven prednostne regije ali države.

Ugotavljam, da so NVRO v določeni meri še vedno odvisni od državnega financiranja MRS in da storitvene dejavnosti opravlja le manjši delež NVRO, saj storitve v večini še vedno opravlja javni sektor. Predvsem manjši slovenski NVRO (do pet zaposlenih ali samo prostovoljni delavci) nimajo trajnega financiranja ali sposobnosti, da pridobijo dolgoročno finančno trdnost. Vzrok za to bi lahko iskali v pomanjkanju človeških virov in pomanjkanju strokovnega znanja za pridobivanje sredstev, kar vodi do nekonkurenčnosti. Vendar pa je situacija v RS kljub vsemu ugodna, saj polovici slovenskih NVRO iz raziskave vladnih sredstev ne predstavlja večinski delež proračuna, ker se financirajo z zasebnimi donacijami in drugimi viri, kar pomeni, da so od vlade in države v veliki večini neodvisni (SLOGA 2012).

Zanimanje za naložbe s strani zasebnega sektorja (zasebno podjetje, premožen posameznik, zasebni skladi) je še vedno pomanjkljivo. Vzrok je predvsem nestimulativno pravno okolje (SLOGA 2012). *Input* naložb v projekte in programe NVRO bi povečali z znižanjem davkov in pristojbin za sponzorstva in donatorstva, ki jih prispeva zasebni sektor, kar bi lahko ugodno

vplivalo na celotno finančno klimo posameznih NVRO, saj bi se v tem primeru za zasebne donacije odločalo več akterjev.

Za stabilnost v sektorju bi bila bolj primerna rešitev neke vrste letno financiranje, ki bi ohranjalo aktiven status organizacije, ta pa ne bi bila odvisna le od posameznih razpisov in projektov. Neuspeh na razpisu namreč vpliva na obstoj organizacije z zmanjšanjem njenega delovanja, posledično pa lahko povzroči tudi brezposelnost. Druga rešitev bi bila vzpostavitev sistema predhodnega financiranja oziroma financiranja za projekte vnaprej, kar pomeni, da bi bili NVRO razbremenjeni in za izvedbo projekta ne bi potrebovali posojila.

Naslednja rešitev bi bila spodbujanje financiranja iz nevladnih virov, kar bi v končni fazi pomenilo večjo neodvisnost in avtonomijo NVRO. V ta namen bi lahko določene državne institucije predstavile možnosti financiranja iz drugih virov ter vzpostavile spletno stran ali bazo, kjer bi se razpisi dnevno posodabljali, s čimer bi se razbremenila tudi država. Isto delo bi lahko naredil posamezni NVRO, vendar bi se zopet pojavil problem financiranja, pomanjkanje človeških virov in pomanjkanje časa. Organizirana bi bila lahko usposabljanja in treningi, kjer bi NVRO predstavili naučinkovitejši način pridobivanja sredstev, način prijave na razpise in primere dobrih prijav nanje.

Zadnja rešitev je vsekakor skrb za pozitivno javno podobo organizacije, za kar je potrebno vzpostaviti odnose z mediji ter preko njih izboljšati ugled, k čemer vplivajo tudi odsotnost afer in uspešno izvedeni projekti.

6.2 Razmerje NVRO – država

Ugotovila sem, da v primeru RS pri zagotavljanju javnih dobrin in storitev še vedno prevladuje država, zato bi lahko rekli, da imamo vladno-dominantni model, kar pomeni, da ima država še vedno glavno vlogo pri financiranju in pri zagotavljanju storitev, NVRO pa zapolnjujejo vrzeli in se prijavljajo le na razpoložljive projekte in programe (Kolarič in drugi 2002, 127; Leskovšek in Hrženjak 2002, 12). Država dominira pri sprejemanju politik in odločanju, vpliv zagovornišтва slovenskih NVRO pa je povprečen.

V razmerju med NVRO in državo je bilo v začetkih slovenskega razvojnega sodelovanja zelo pomembno oblikovanje Direktorata za MRS in humanitarno pomoč, ki je organiziran znotraj MZZ. Njegova glavna naloga je nacionalna koordinacija MRS RS, vendar ima pod svojim okriljem še druge naloge. Znotraj direktorata sta bila oblikovana še Sektor za politike MRS in Sektor za izvajanje MRS in humanitarno pomoč. Prvi sektor se ukvarja z načrtovanjem in usklajevanjem pobud, strategij in politik na področju MRS, drugi pa načrtuje geografske in sektorske prioritete ter večletno programiranje MRS. Sektor za izvajanje MRS in humanitarno pomoč je organiziran še v Oddelek za izvajanje MRS, Oddelek za humanitarno pomoč in Oddelek za razvojne instrumente zunanjega delovanja EU (Ministrstvo za zunanje zadeve 2013a). Institucionalna ureditev bi dolgoročno lahko pomenila lažjo koordinacijo, sodelovanje ter vključitev NVRO v delo znotraj celotnega direktorata.

V preteklosti so se NVRO srečevali s težavami pomanjkanja preglednosti in jasne odgovornosti s strani vlade, kar je za NVRO pomenilo izziv pri lobiranju svojih interesov. Vendar je vzpostavitev platforme in delujoče mreže NVRO prispevala k izboljšanju odnosov in prinesla zunanji pritisk na vlado (Bister 2005, 10), da je vzpostavila ustrezne mehanizme za MRS (ZMRS, ReMRS15 in drugi dokumenti). Vendar kljub vsemu ne obstaja pravno zavezujoči dokument, ki bi urejal specifičen odnos med NVRO in MZZ. Korak k temu so »Smernice o sodelovanju MZZ RS, NVO in mreže NVO na področju MRS in humanitarne pomoči«, ki pa so še v fazi dogovarjanja in oblikovanja na podlagi dialoga med MZZ in NVRO. Namen smernic je urediti sodelovanje med MZZ RS in slovenskimi NVRO, ki delujejo na področju MRS in humanitarne pomoči (v kar je vključeno ozaveščanje javnosti in izobraževanje za razvoj), okrepiti in nadgraditi to sodelovanje ter krepiti delo samih NVRO (Direktorat za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč 2013). Smernice še niso bile uradno sprejete z obeh strani, saj pogajanja glede vsebin še niso dokončana. Tudi sprejetje smernic bo pokazatelj dejanskega sodelovanja in koordinacije med obema akterjema in predvsem upoštevanja nevladnega sektorja pri njihovi določitvi. Dejanski vpliv in učinek smernic pa bo viden šele čez daljše časovno obdobje, ko jih bodo v svojo strukturo sprejeli in ovrednotili tako NVRO kot tudi MZZ.

Ker se NVRO srečujejo s pomanjkanjem časa, ustrezno usposobljenega osebja in finančnih sredstev, se jih veliko ne odloča za zagovorništvo in se pri tem zanašajo na druge, večje NVRO ali na SLOGO, nekateri pa se priključijo že obstoječim zagovorniškim mrežam in tako izkažejo določeno podporo za spremembo politike, saj so mnenja, da imajo skupaj večjo moč

kot vsaka posebej. Glavni cilj zagovorništva slovenskih NVRO je usmerjanje pozornosti javnosti, NVRO in javnih uslužbencev na negativen vpliv nacionalnih politik o razvoju ter posledično njihov ponoven pregled in reforma. To lahko naredijo predvsem preko kampanj in drugih javnih dogodkov, s katerimi želijo širšo javnost, medije in vlado opozoriti na razvojne probleme, ki imajo le malo pozornosti in bi se jim morala nameniti večja. Čeprav država ocenjuje sodelovanje in vključevanje NVRO kot uspešno, pa se pri oceni zagovorniške učinkovitosti s strani NVRO ne pokažejo popolnoma enaki rezultati, saj NVRO menijo, da so še vedno premalo vključeni in se jih pri sprejemanju odločitev glede razvojnih politik premalo upošteva. Na drugi strani MZZ meni, da bi v idealnih razmerah pričakovali večjo angažiranje pri načrtovanju razvojnih politik ter več aktivnosti na področju ozaveščanja javnosti glede MRS.

Druge raziskave so pokazale podobne rezultate. Če so vprašali glede vpliva na oblikovanje in izvajanje javnih politik predstavnike NVO in druge civilne strokovnjake, so ti odgovorili, da je vpliv omejen. Povsem drugačne odgovore so dobili, če so isto vprašanje zastavili vladnim predstavnikom, ki so zagotovili, da je obseg in kakovost sodelovanja z NVO na visoki ravni (Rakar in Črnak Meglič 2010, 17; Rakar in drugi 2011, 146).

Prvo priporočilo NVRO vladi je, da morajo vladne institucije izvajati in upoštevati svoje obveznosti. Leta 2012 je MZZ razveljavil razpis za razvojne projekte zaradi proračunskega zmanjševanja, potem ko so NVRO že podali predloge projektov. Potrebno je večje sodelovanje in koordinacija z NVRO ter posledično aktivna vključitev v MRS s financiranjem njihovih razvojnih projektov. Kot sem že omenila, bi lahko pri financiranju vzpostavili sistem predhodnega financiranja oziroma financiranja za projekte vnaprej (kot je to organizirano v okviru projektov Evropske komisije). Sedaj NVRO sredstva dobijo šele po končanem projektu, ko so znani vsi odhodki, kar pomeni, da morajo NVRO vzeti posojila za izvedbo razvojnih projektov (SLOGA 2012).

Pri izvajanju razvojnih projektov, financiranih s strani MZZ, bi bilo priporočljivo, da bi vladni predstavniki opravljali terenske obiske projektov, saj bi tako bolje razumeli njihovo izvajanje in predvsem vpliv. Imeli bi priložnost razpravljati o prednostnih nalogah z organizacijami civilne družbe, ki so na terenu prisotne, da bi ocenile dejanske potrebe, te ocene bi služile kot podlaga za boljše razvojne strategije ter ponovno obravnavo nacionalnih prednostnih nalog ter morebitno njihovo spremembo. V prihodnosti je zaradi doseganja večjega učinka in

zagotovitve trajnosti razvoja potrebno podpirati dolgoročne razvojne projekte, torej projekte, daljše od dveh let. O MRS bi bilo potrebno ozaveščati širšo javnost, kar naj se začne že v osnovni šoli in nadaljuje na naslednjih stopnjah izobrazbe (spremembe znotraj Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport). Ozaveščanje bi lahko postalo pomembno sredstvo za delovanje NVRO in sprejemanje njihovih razvojnih projektov, usmerjenih v ozaveščanje in globalno izobraževanje o razvojnih problemih. Čeprav se vlada zaveda pomena NVRO na tem področju, je financiranje še vedno strogo omejeno (SLOGA 2012).

Nekateri NVO imajo premalo sredstev in časa, da bi se posvečali še dialogu z vlado, saj namenjajo večino časa svojemu obstoju in izvajanju razvojnih projektov. Ustrezen ukrep bi bil poseben urad znotraj direktorata, ki bi se znotraj MZZ zavzemal za NVO, kar bi pomenilo, da bi se lahko NVO v celoti posvetili svojim projektom in bi zato bile učinkovitejše (Rakar in Črnak Meglič 2010, 23). Ta organ bi lahko skrbel za drugačno organizacijsko klimo v MZZ, tako da bi bili predstavniki NVRO vključeni v delo MZZ in vlade, kar bi pomenilo, da bi sčasoma tudi ostali zaposleni sprejeli NVRO kot pomemben del, posledično bi to privedlo do aktivnega vključevanja NVRO v odločanje o MRS in humanitarni pomoči. Priporočljivo bi bilo izobraževanje državnih uradnikov o NVRO. Za določen del koordinacije in komunikacije med NVRO in vlado sicer že zdaj skrbi SLOGA, vendar obstaja problem, da določeni NVRO nočejo komunicirati z vlado in se v celoti naslanjajo na pomoč SLOGE. K ustrezni komunikaciji in koordinaciji med NVRO in državo bi zato prispevala večja povezanost med posameznimi NVRO, saj je še vedno moč opaziti razlike, nesoglasja ter razhajanja. Če niso NVRO usklajeni med seboj, se bodo težko uskladili z vlado oziroma državo. Za začetek bi bilo potrebno urediti nesoglasja znotraj nevladnega sektorja in se potem celostno lotiti še komunikacije in koordinacije z državo.

Ugotovimo lahko, da je viden napredek v razmerju med NVRO in državo, vendar kljub vsemu še ni prešel na višjo stopnjo sodelovanja in komunikacije. MZZ sicer prepoznava NVRO kot partnerje v razvoju ter jih v določeni meri vključujejo v svojo delo, vendar njihova vloga in prispevek v MRS še zdaleč nista prepoznana in upoštevana v takšni meri, kot bi morala biti, oziroma kot si NVRO želijo.

6.3 Javno mnenje in ozaveščanje

Iz raziskave je razvidno, da večina NVRO sodeluje pri večanju ozaveščanja javnosti o razvojnem sodelovanju. Tiste, ki tega ne delajo, v to niso vključene zaradi pomanjkanja finančnih, materialnih in človeških virov. Glavni cilj večine slovenskih NVRO je višja stopnja ozaveščenosti o razvojnih problemih ter posledično večja podpora ljudstva za razvoj in razvojne probleme, kar bi lahko povečalo podporo spremembam v javni politiki RS. MRS in razvojne probleme NVRO promovirajo večinoma z javnimi dogodki, kot so kampanje, konference, sporočila za javnost, medijski dogodki itd.; v tem kontekstu izboljšujejo odnos z javnostmi, nekatere izdelujejo publikacije, aktualna pa so tudi usposabljanja učiteljev, ki to znanje prenesejo v osnovne, srednje, višje in visoke šole.

Pod uspešno ozaveščanje slovenski NVRO štejejo, če je prišlo do spremembe javne politike ali če se je NVRO povečala podpora in število prostovoljcev. Kljub temu, da se večina slovenskih NVRO aktivno ukvarja z ozaveščanjem in odnosi z javnostmi, v RS še vedno premalo ljudi pozna termin NVRO. Pri tem so NVRO v veliki meri odvisni od medijev, ki lahko njihovo zgodbo objavijo ali pa tudi ne. Rešitev vidim v okrepitvi sodelovanja med NVRO in mediji tako, da jim NVRO podajo svoja mnenja na zanimiv, atraktiven način, da bodo tudi oni videli v objavi korist zase.

Pokritost določene NVRO v novicah lahko poveča ugled v javnosti in posledično vpliva na javno mnenje. Ljudje bi donacijo raje namenili organizacijam, kot so UNICEF, Karitas ali Rdeči križ, ker so v medijih bolj uveljavljene in so dosegle določen ugled, kot organizaciji, za katero so slišali prvič ali se je v medijih malokrat pojavila. Na javno mnenje vpliva tudi nezainteresiranost medijev za položaj in vlogo NVRO, saj se termin NVRO ni uveljavil, javnost pa večinoma pozna druge akterje civilne družbe, kot so gasilska ali športna društva. Nista pa pomembna samo ugled in položaj organizacije, ampak tudi mnenje o MRS na splošno, saj bi lahko javno mnenje vplivalo na količino sredstev, ki jih določena država nameni za razvojno sodelovanje nevladnemu sektorju. Omenjeno za RS ne velja, saj je količina sredstev, ki jim jih nameni država, odvisna od trenutne ekonomske situacije v državi in političnih ter ekonomskih interesov.

Javno mnenje med drugimi meri tudi EU, za kar uporablja t. i. raziskave Eurobarometra. Ker je vanje vključen tudi RS, sem preko Eurobarometra preverila, kakšno je mnenje slovenskih državljanov o razvojnem sodelovanju in pomoči. Podatki se med leti zelo razlikujejo. Največ državljanom RS se je zdelo zelo pomembno pomagati državam v razvoju leta 2004, pet let za

tem (leta 2009) pa je podpora upadla skoraj za polovico. V letu 2010 se javno mnenje ni bistveno spremenilo, leta 2011 je podpora zopet upadla in dosegla najnižjo vrednost. Menim, da je razlog vsesplošna kriza v RS, ki je prizadela veliko ljudi, ki bi raje videli, da se denar nameni državljanom v stiski kot državam v razvoju. Na tem mestu se še posebej pokaže potreba po večjem ozaveščanju državljanov o razvojni pomoči in razvojnih problemih v državah v razvoju. Da je pomembno pomagati državam v razvoju, meni približno polovica v raziskavo vključenih državljanov RS. Mnenja sem, da se bo situacija v naslednjih letih še spremenila, saj si bo država opomogla in bo v RS manj ljudi v stiski ter bodo bolj odprti za pomoč državam v razvoju. V RS večja podpora javnosti ne vpliva na povečanje sredstev za MRS (European Commission 2004–2005, 2009, 2010, 2011).

Svojo podporo MRS lahko državljanji pokažejo tudi kot potrošniki, s tem da kupijo izdelke iz pravične trgovine (Czaplinska 2007, 5–6). Leta 2011 so državljanje RS vprašali, če bi bili pripravljeni plačati več za hrano ter pijačo in druge izdelke iz držav v razvoju (izdelki iz pravične trgovine), da bi tako podprli ljudi, ki živijo v teh državah. 38 % državljanov RS bi to storilo, 58 % pa jih ni pripravljeno plačati več (European Commission 2011).

Menim, da na percepcijo o MRS v RS vpliva nepoznavanje celotne zunanje politike, za kar je v večini krivo slabo poročanje o MRS in preokupiranost medijev z drugimi (za javnost bolj zanimivimi) temami.²⁰ Skleпам, da so državljanji RS bolj občutljivi na novice, ki prihajajo iz bližnjih držav (npr. držav EU), ostale pa se jih ne dotaknejo v takšni meri. Izjema so ZDA, ki jih dojemajo kot vplivno velesilo. Rešitev bi bila večje poročanje o dogajanju na Bližnjem Vzhodu in v Afriki, kjer nastopi drug izziv, ki zajema pripravljenost medijev za poročanje o želeni temi. V ta namen bi NVRO morali razviti ustrezno strukturo, ki bi se na dnevni ravni ukvarjala z odnosi z mediji in javnostjo, kar bi pomenilo, da bi se NVRO razbremenili, večja osredotočenost na odnose pa bi posledično pomenila tudi večjo uspešnost, k čemer bi lahko prispevala država (ki sama meni, da je stopnja ozaveščenosti premajhna), s tem da bi strukturo financirala ali vsaj v ta namen razpisala več projektov.

Druga rešitev se osredotoča na področje šolstva. Organizirana so že usposabljanja, predavanja in srečanja za učitelje, vendar temeljijo na prostovoljni bazi. Da bi NVRO v sodelovanju z

²⁰ To smo lahko videli tudi letos, ko sta na maratonu v Bostonu odjeknili dve eksploziji in je nekaj ljudi umrlo, več jih je bilo ranjenih, mediji pa so o tem nenehno poročali. Na primer na Bližnjem Vzhodu se takšne stvari dnevno dogajajo, a o njih noben medij ne poroča tako senzacionalistično.

državo dosegli večjo ozaveščenost celotnega prebivalstva RS, bi morali začeti osnovno izobraževanje že v osnovnih šolah in kasneje v srednjih šolah. Izobraževali bi lahko v okviru že obstoječega predmeta, ki bi ga vsebinsko preoblikovali, lahko pa bi oblikovali povsem nov predmet. Menim, da je dobra praksa že zbiranje igrač, ki jih otroci ne potrebujejo, ali šolskih potrebščin za tiste, ki si jih ne morejo privoščiti. Takšne programe bi bilo potrebno vzpodbujati in razširiti. Tudi na Fakulteti za družbene vede UL bi se lahko v sklopu smeri Novinarstvo vzpostavil obvezni predmet, kjer bi se študentje seznanili z MRS in njegovo pomembnostjo ter zakaj je potrebno o njem poročati.

Ker novinarje očitno ne pritegnejo novice, povezane z MRS, morebiti zaradi njihove neatraktivnosti in premajhnega senzacionalizma, bi jim lahko NVRO ali državne institucije ponudili povsem običajne novice, vendar na bolj atraktiven in zanimiv način, ki bi pritegnil tako medije kot javnost. Ker pa zahteva pisanje atraktivnih novic določeno mero specialističnega znanja, bi bilo potrebno kader izbrati in usposobiti, da bi bil kompetenten in učinkovit. Z določenimi mediji bi se lahko dogovorili, da bi jim dnevno/tedensko/mesečno posredovali svoje novice.

Da bi dosegli televizijsko pokritost (televizijo namreč po podatkih iz Eurobarometer surveys uporabi največ državljanov), naj se na razne dogodke v okviru MRS vabi znane osebnosti, ki so za medije zanimive, pri čemer bi afere lahko celo pozitivno vplivale, saj bi tako NVRO dosegli medijsko pokritost, vendar bi vplivale negativno na ugled NVRO kot organizacije.

Glede na trenutno situacijo menim, da bodo tako NVRO kot država morali še veliko narediti v smeri ozaveščanja javnosti in odnosa z mediji, saj še vedno premalo ljudi pozna MRS ter s tem vlogo NVRO v MRS. Širša javnost MRS še ni povsem osvojila in ovrednotila.

6.4 Sklep

Ugotovila sem, da se NVRO pri svojem delovanju v MRS srečujejo s številnimi izzivi. Največji in glavni izziv je torej financiranje in pomanjkanje zlasti nacionalnih donatorjev. Ker se vsako leto povečuje število NVRO, ki delujejo na področju razvoja, se konkurenca med njimi veča. Tukaj veliko izgubijo manjši in manj izkušeni NVRO, ki tekmujejo proti NVRO z mednarodnimi izkušnjami in večjim vplivom (superiornost določenih NVRO). Drugi večji

izziv NVRO predstavlja dejstvo, da so NVRO še vedno razumljeni kot izvajalci projektov in ne kot popolnoma enakovredni partnerji s strani vladnih institucij. Na eni strani imamo torej pomanjkanje zanimanja s strani predstavnikov vlade in lokalnih skupnosti ter donatorjev, na drugi strani pa pomanjkanje moči in vpliva v procesu odločanja o razvojnih politikah. Izziv nenazadnje predstavlja tudi ozaveščanje javnosti in javna podpora na splošno (SLOGA 2012).

Ključna rešitev je torej sodelovanje in koordinacija med NVRO v MRS in ne delovanje vsake organizacije posebej, saj bodo skupaj kompetentne tako na nacionalni kot tudi na regionalni in mednarodni ravni. Med seboj morajo deliti več znanja, izkušenj, informacij ter dobre in slabe prakse, iz katerih se lahko veliko naučijo. Pomembno je tudi nenehno izobraževanje, usposabljanje in iskanje alternativ (SLOGA 2012).

Pomen slovenskih NVRO kot izvajalcev programov in projektov MRS in humanitarne pomoči se sicer veča (SLOGA 2012), vendar če želimo še povečati vlogo NVRO, bo potrebno nekoliko spremeniti način in obseg financiranja nevladnega sektorja (Kolarič in drugi 2002, 137). Krepitev sodelovanja med NVRO in drugimi akterji je odvisna predvsem od rezultatov njihovega skupnega dela in od rezultatov znotraj vsakega sektorja posebej.

7 ZAKLJUČEK

Pred začetkom pisanja magistrskega dela sem si zastavila dve raziskovalni vprašanji in hipotezo, ki so me vodili ves čas pisanja. Namen naloge je bil odgovoriti na zastavljene raziskovalni vprašanji ter potrditi ali ovreči zastavljeno hipotezo.

Moje prvo zastavljeno raziskovalno vprašanje je »*Kako RS izvaja MRS glede na teoretska in programska izhodišča?*«. V odgovoru nanj lahko zaključimo, da RS primarno izvaja MRS predvsem na podlagi nacionalnih interesov in odločitev, da bi v izbranih državah in/ali regijah aktivno prispeval k miru, varnosti in napredku. Predvidevamo lahko tudi, da je RS kot nova država članica začel z dajanjem pomoči oziroma izvajanjem MRS, da bi povečal svojo moč v državi prejemnici ter predvsem v mednarodni skupnosti, saj naj bi dajanje pomoči za državo pomenilo status ene izmed najrazvitejših držav na svetu. Višina finančnih sredstev za MRS s strani MZZ je odvisna od interesov in odločitev na podlagi pomena aktivnosti, ki se financira

iz javnega proračuna, torej pomen MRS v primerjavi z drugimi javnimi politikami. RS izvaja MRS na podlagi dveh sprejetih pravnih dokumentov – ZMRS in ReMRS15. V prvem je RS določil cilje MRS, načine dolgoročnega financiranja ter izvajanje MRS, drugi pa ureja geografske in področnostne prioritete MRS RS ter mehanizme za izvajanje MRS za obdobje do leta 2015 (ZMRS 2006; ReMRS15 2008). V okviru geografskih prednostnih področij RS izvaja MRS na programski (največ s tremi državami; RS aktivno sodeluje pri oblikovanju projektov ali programov) in projektni način (izvajanje projektov v državah, ki so izbrane kot prednostne), ki temelji na treh geografskih prioritetah. Zaradi nacionalnih interesov, kjer so v ozadju predvsem zgodovinski, ekonomski in strateški motivi, je prvo geografsko prednostno področje MRS Zahodni Balkan. Drugo geografsko prednostno področje so države Vzhodne Evrope, Kavkaza in Srednje Azije, tretje pa države v razvoju – Afrika oziroma afriške države (ReMRS15 2008). S tem izpolnjuje svoje teoretsko izhodišče, da v izbranih državah in/ali regijah s projekti aktivno prispeva k miru, varnosti in napredku.

Izvajanje MRS RS dopolnjuje z drugimi mehanizmi (mirovne operacije in misije, ...). Primer takšnega izvajanja je Afganistan, saj RS tam sodeluje tako z vojaškimi kontingenti kot z MRS. S prvim želi vzpostaviti trajni mir in stabilnost, z MRS pa izboljšati in okrepiti podporo celotni civilni družbi v državi. V skladu s prioritetami, RS za omenjena geografska prednostna področja nameni največ MRS – leta 2012 je tako za izvajanje MRS na Zahodnem Balkanu namenila 72 % razpoložljivih sredstev, za države Vzhodne Evrope, Kavkaza in Srednje Azije 3 % in za Afriko 8 %. Izvajanje MRS ima tudi tematsko prednostno izhodišče, ki se deli na humanitarno pomoč in postkonfliktno pomoč, družbene storitve, gospodarske storitve in infrastrukturo ter multisektorske in horizontalne oblike pomoči. Prav tako kot pri geografskih prednostnih področjih tudi tukaj nameni največ razpoložljivih sredstev za izvajanje programov MRS, ki upoštevajo omenjena izhodišča. V letu 2012 je RS namenil 85 % razvojne pomoči, od tega 64 % za družbene storitve, 32 % za multisektorske in horizontalne oblike pomoči ter 4 % za gospodarske storitve. Za programe in projekte humanitarne pomoči in postkonfliktne pomoči je bilo v letu 2012 za prednostne dejavnosti namenjenih 67 % (od tega 64 % za protiminsko delovanje, 22 % za zmanjšanje revščine in lakote ter 14 % za pomoč otrokom v pokonfliktnih razmerah). Opazimo lahko, da RS izvaja MRS v skladu s svojimi teoretskimi in programskimi izhodišči, saj upošteva tako nacionalne interese in motive kot tudi cilje ter prednostna tematska in geografska področja, ki jih je določil z ZMRS in ReMRS15.

Menim, da je RS primarno oblikoval ZMRS (2006) in ReMRS15 (2008) na podlagi svojih nacionalno-varnostnih, ekonomskih in strateških interesov ter na podlagi teh določil prednostna geografska in tematska področja za izvajanje MRS. Z določitvijo Zahodnega Balkana za prioriteto območje lahko namreč posredno vpliva na varnost v RS in tudi v regiji, saj bi se lahko morebitni konflikt razširil preko državnih meja in bi zaradi neposredne geografske bližine za RS pomenil grožnjo. Razvitost Zahodnega Balkana na RS vpliva tudi iz ekonomskega vidika, saj večja izvozna možnost, izboljša dostop do trga v državah Zahodnega Balkana in večja varnost investicij. Ugotavljam, da RS zaradi omenjenih razlogov tej regiji namenja večino razpoložljive bilateralne moči, s čimer poveže svoja teoretska in programska izhodišča. Opazila sem, da je RS v letu 2012 zaradi zmanjšanja razpoložljivih sredstev za bilateralno pomoč ta še strožje usmerila k prioriteta (primer je Afrika, ki je dobila enkrat več pomoči kot leto prej – iz 4 % na 8 % razpoložljivih sredstev). Menim, da je razlog povečanja tudi želja in potreba po izpolnitvi MRC, kar je še posebej pomembno v primeru afriških držav, ki spadajo med najmanj razvite. RS se torej natančno drži sprejetih izhodišč ter jih zaradi manjšega obsega sredstev še zaostreje.

Drugo raziskovalno vprašanje, ki sem si ga zastavila, je »*Kako razmerje med NVRO in državo na področju razvojnega sodelovanja vpliva na delovanje slovenskih NVRO?*«, pri katerem sem ugotovila, da se vpliv lahko razlikuje od organizacije do organizacije, torej je vpliv različen za vsak slovenski NVRO. Menim, da v največji meri na delovanje NVRO v MRS vpliva višina finančnih sredstev, ki jih NVRO za razvojne projekte namenja država oziroma posamezna ministrstva, saj lahko pomanjkanje ali odsotnost sredstev vpliva na nestabilnost nevladnega sektorja in na obstoj posameznega NVRO. Pomanjkanje sredstev vpliva tudi na konkurenčnost pri kandidiranju na posameznih razpisih, saj večinoma zmagajo močnejšega NVRO z večjimi in boljšimi kapacitetami. Vendar to ne velja za NVRO, ki se financirajo pretežno iz zasebnih donacij, saj te z iskanjem drugih virov financiranja zmanjšajo vpliv države na svojo delovanje ter povečujejo samostojnost in avtonomnost. Razmerje med državo in NVRO vpliva tudi na avtonomijo posamezne organizacije, saj so se slovenske NVRO v skladu s prednostnimi področji primorane prilagajati kriterijem, če si želijo zagotoviti sredstva in obstoj. Če bi delovale avtonomno in v skladu z lastnimi željami in cilji, ni nujno, da bi bili ti skladni s cilji in interesi države, kar bi pomenilo, da ne bi imele možnosti kandidirati na posameznem razpisu. Zato ocenjujem, da so uspešnejše slovenske NVRO, ki imajo kapacitete in so sposobne pridobiti tudi projekte, financirane s strani različnih mednarodnih organizacij (predvsem EU) ali finančnih institucij ter zasebnih virov (zainteresiranih posameznikov,

zasebnih podjetij ali zasebnih skladov). Z več raznolikimi akterji NVRO sodeluje, večja je možnost, da postane neodvisna od države in njenih financ, kar posledično vpliva na možnost konkuriranja na mednarodnem nivoju.

Veliko prednost imajo NVRO, ki imajo v Sloveniji le eno izmed svojih izpostav (npr. IRD). Takšen NVRO je večinoma neodvisen od RS in se financira iz drugih virov, med katerimi pa je lahko tudi vlada (ali vladne institucije) neke druge države. Iz napisanega sklepam, da lahko država tako negativno kot pozitivno vpliva na delovanje slovenskih NVRO na področju razvojnega sodelovanja, kar se posledično kaže v njihovi (ne)uspešnosti v MRS. Ugotovila sem, da na delovanje vpliva tudi pomanjkanje zanimanja predstavnikov vlade, saj so NVRO še vedno razumljeni le kot izvajalci projektov in ne kot enakovredni partnerji, ki bi morali biti vključenih na vseh področjih razvojnega sodelovanja, torej tudi pri procesu odločanja o razvojnih politikah, kar je trenutno domena vlade in pristojnih ministrstev, vpliv NVRO pa je omejen. NVRO se zato poslužujejo zagovorništva in z različnimi kampanjami poskušajo vplivati na politiko. Na delovanje NVRO vpliva tudi pomanjkljiv dialog med vlado in NVRO, ki kot vzrok navajajo predvsem pomanjkanje sredstev, časa, vidno pa je še pomanjkanje interesa, saj nekateri NVRO nočejo komunicirati neposredno z vlado, ampak le preko platforme. Pomanjkanje komunikacije in koordinacije med NVRO in državo lahko negativno prispeva k njihovemu delovanju na področju MRS. Menim, da bo na izvajanje MRS pozitivno vplivalo skupno sprejetje smernic, ki bo formalno uredilo odnos in sodelovanje med NVRO in MZZ, vendar pa mora izražati interese obeh strani.

Hipotezo *»Glavna izziva v razmerju med slovenskimi NVRO in vladnimi organizacijami, ki sofinancirajo razvojne projekte, sta koordinacija sodelovanja ter višina razpoložljivih sredstev za bilateralni MRS in humanitarno pomoč«* lahko potrdim, saj med glavne izzive zagotovo spada financiranje, še posebej višina razpoložljivih sredstev za bilateralni MRS. To vpliva na obstoj in uspešnost slovenskih NVRO, predvsem tistih, ki so večinoma odvisni od vladne pomoči in se v manjši meri financirajo z zasebnimi donacijami in drugimi viri. Sredstva za bilateralni MRS se zadnja leta niso večala, ampak se znižujejo, saj je MZZ v letu 2012 razpolagal s 27 % manj sredstvi kot leta 2011. Vzporedno s tem se znižuje tudi raven financiranja dejavnosti MRS, ki se je v omenjenem letu za NVRO znižala za približno 10 % v primerjavi s prejšnjim letom. Kljub temu pa se vsako leto povečuje število NVRO, ki delujejo na področju razvoja, kar pomeni, da postaja konkurenca za pridobivanje bilateralnih sredstev za MRS in humanitarno pomoč vse večja. Zato menim, da predstavlja glavni izziv

koordinacija vedno večjega števila slovenskih NVRO, ki delujejo na razvojnem področju, tako da bodo delo in sredstva kar najboljše porabljeni in porazdeljeni ter bosta doseženi učinkovitost in trajnost razvojne pomoči. Veliko izgubijo predvsem manjše in manj izkušene NVRO, ki tekmujejo proti NVRO z mednarodnimi izkušnjami in večjim vplivom (posledica je superiornost določenih NVRO). Potrebna je višja raven sodelovanja med vlado in NVRO ter tudi med posameznimi NVRO. Ugotovila sem, da je poleg že omenjenih glavnih izzivov v razmerju med slovenskimi NVRO in vlado še več teh, med katere spadata premajhen vpliv NVRO pri sprejemanju politik in odločevanju o MRS ter vpliv slovenskih NVRO nasploh. Pomemben izziv predstavlja odsotnost pravno zavezujočega dokumenta, ki bi urejal razmerje med slovenskimi NVRO in vladnimi institucijami.

8 LITERATURA

1. Abu Ghazala, Haifa. 1995. *The role of NGOs in development*. Dostopno prek: <http://haifaag.com/HaifaAG/files/68/68c030dd-df17-406a-9904-4cb6dbe2b469.pdf> (23. maj 2013).
2. Agg, Catherine. 2006. *Trends in Government Support for Non-Governmental Organizations: Is the »Golden Age« of the NGO Behind Us?* Geneva: United Nations Research Institute for Social Development.
3. Arnold, Tom in Colm Regan, ur. 2006. *80:20: development in an unequal world*. Bray: 80:20 Educating and Acting for a Better World.
4. Aart, Scholte Jan. 1998. The IMF Meets Civil Society. *Finance & Development* 1998 (09). Dostopno prek: <http://www.perjacobsson.org/external/Pubs/FT/fandd/1998/09/pdf/scholte.pdf> (14. junij 2013).
5. Atwood, J. Brian. 2012. *The Euro Zone Crisis and its Impact on ODA*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/DACChairSpeeceeurozone.pdf> (21. junij 2013).
6. Banks, Nicola in David Hulme. 2012. *The role of NGOs and civil society in development and poverty reduction*. Manchester: The University of Manchester, Brooks World Poverty Institute.
7. Bartoli, Henri. 2000. *Rethinking development: putting an end to poverty*. Paris: UNESCO.

8. Bister, Anita. 2005. *TRIALOG Country Report: Development NGOs in Slovenia*. Dostopno prek: http://www.trialog.or.at/images/doku/ngdostudy_slovenia.pdf (19. junij 2013).
9. Bučar, Maja. 2011. Mednarodno razvojno sodelovanje in slovenska diplomacija: primer Jugovzhodne Evrope. *Teorija in praksa* 48 (3/2011): 734–750.
10. --- 2012a. Kaj prinaša pestrost akterjev na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja? *Slogopis* 9 (2012): 10–11.
11. --- 2012b. Involving in the international development cooperation of new EU member states: the case of Slovenia. *Perspective on European politics and society* 13 (1/2012): 83–99.
12. Bučar, Maja in Boštjan Udovič. 2007. Oblikovanje strategije mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije ob upoštevanju načel EU. *Teorija in praksa* 44 (6/2007): 842–861.
13. Bučar, Maja in Marko Milosavljević. 2011. Poročanje o mednarodnem razvojnem sodelovanju v slovenskih medijih. *Javnost* 18 (2011): 83–104.
14. Caruana, Vince. 2003. *NGDOs and Development Cooperation in Malta*. Dostopno prek: http://www.trialog.or.at/images/doku/final_version_ngdo_research.pdf (6. september 2013).
15. CNVOS. 2005. *Nevladne organizacije – akter pri oblikovanju politik?* Ljubljana: CNVOS.
16. Coalition for the International Criminal Court. 2003. *NGO Media Outreach: Using the Media as an Advocacy Tool*. Dostopno prek: http://www.amicc.org/docs/NGO-media_training.pdf (17. junij 2013).
17. Cohin, Rebecca in Kathryn White. 2007. *Understanding and engaging the media for NGOs*. Ottawa: United Nations Association in Canada.
18. CONCORD. 2009. *Aid Watch report: Lighten the load: In a time of crisis, European aid has never been more important*. Dostopno prek: <http://www.concordeurope.org/104-aidwatch-report-2009> (7. september 2013).
19. CoNGO. 2006. *NGO participation arrangements at the UN and in other agencies of the UN System*. Geneva: CoNGO.
20. Czaplinska, Agata. 2007. *Building Public Support for Development Cooperation*. Dostopno prek: <http://eprints.ucm.es/11859/1/PP02-07.pdf> (17. junij 2013).
21. DAC. 2010. *DAC Statistical Reporting Directives*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/investment/stats/38429349.pdf> (23. maj 2013).

22. Degenbol Martinussen, John in Poul Engberg Pedersen. 2003. *Aid: Understanding International Development Cooperation*. London: Zed Books.
23. Develtere, Patrick, Huib Huyse in Jan Van Ongevalle. 2012. *How do we help? : the free market in development aid*. Leuven: Leuven University Press.
24. Direktorat za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč. 2013. *Smernice o sodelovanju Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, nevladnih organizacij in mreže nevladnih organizacij na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči (Predlog)*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/zunanja_politika/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/dokumenti/ (19. junij 2013).
25. Easterly, William. 2005. »Can Foreign Aid Buy Growth?«. V *Leading Issues in Economic Development*, ur. Gerald M. Meier in James E. Rauch, 315–319. New York: Oxford University Press.
26. ECOSOC. 1996. *Consultative Relationship between the United Nations and non-governmental organizations* – Posvetovalni odnos med ZN in NVO, 1996/31, sprejeta 25. julija 1996. Dostopno prek: http://www.un.org/esa/coordination/ngo/Resolution_1996_31/ (12. junij 2013).
27. European Commission. 2000. *General Conditions for the Co-Financing of Development Operation undertaken by European NGOs in developing countries*. Brussels: European Commission.
28. --- 2001. *European Governance: A White Paper*. Brussels: Commission of the European Communities.
29. --- 2002. *Participation of Non-State Actors in EC Development Policy*. Brussels: Commission of the European Communities.
30. --- 2005. *Attitudes towards Development Aid*. Special Eurobarometer 222. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_222_en.pdf (22. junij 2013).
31. --- 2006. *Cofinancing with European Development NGOs: Actions in Developing Countries (PVD)*. Brussels: European Commission.
32. --- 2007. *Europeans and Development Aid*. Special Eurobarometer 280. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_280_en.pdf (22. junij 2013).
33. --- 2009. *Development Aid in times of economic turmoil*. Special Eurobarometer 318. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_318_en.pdf (22. junij 2013).

34. --- 2010. *Europeans, development aid and the Millennium Development Goals. Special Eurobarometer* 352. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_352_en.pdf (22. junij 2013).
35. --- 2011. *Making a difference in the world: Europeans and the future of development aid. Special Eurobarometer* 375. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_375_en.pdf (22. junij 2013).
36. --- 2013. *Eurobarometer Special Surveys*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm (28. avgust 2013).
37. Galaskiewicz, Joseph in Michelle Sinclar Colman. 2006. Collaboration between Corporations and Nonprofit Organizations. V *The nonprofit sector: a research handbook*, ur. Walter W. Powell in Richard Steinberg, 180–204. London: Yale University Press.
38. Green, Duncan. 2008. *From poverty to power: how active citizens and effective states can change the world*. Oxford: Oxfam International.
39. Grimm, Sven, John Humphrey, Erik Lundsgaarde in Sarah Lea John de Sousa. 2009. *European Development Cooperation to 2020: Challenges by New Actors in International Development (Working Paper)*. Bonn: European Association of Development Research and Training Institutes.
40. Führer, Helmut. 1996. *A history of the development assistance committee and the development co-operation directorate in dates, names and figures*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
41. *International Monetary Fund*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/index.htm> (14. junij 2013).
42. IRD. 2013. *Začetek projekta v Afganistanu*. Dostopno prek: http://www.ird.si/Novice_1/Zacetek-projekta-v-Afganistanu/ (8. september 2013).
43. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak Meglič, Maja Vojvonič. 2002. *Zasebne neprofitno – volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Založba FDV.
44. Laag, Benjamin. 2008. *Northern and Southern Non-governmental Organizations and the Development Cooperation of the European Union: Impacts of EU Co-Financing*. Enschede: University of Twente.
45. Larsen, Flemming. 2000. *Globalization, the NGOs, and the IMF: A New Dialogue*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/vc/2000/091900.htm> (14. junij 2013).
46. Leskovšek, Vesna in Majda Hrženjak. 2002. *Spremenjene vloge nevladnih organizacij*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

47. Lewis, David. 2001. *The management of non-governmental development organizations: an introduction*. London: Routledge.
48. Lewis, David in Nazneen Kanji. 2009. *Non-governmental Organizations and Development*. London: Routledge.
49. Mawdsley, Emma. 2007. The Millennium Challenge Account: Neo-Liberalism, Poverty and Security. *Review of International Political Economy* 14 (3/2007): 487–509.
50. --- 2012. *From Recipient to Donors: Emerging powers and the changing development landscape*. London: Zed Books Ltd.
51. McGann, James in Mary Johnstone. 2005. The Power Shift and the NGO Credibility Crisis. *The International Journal of Not-for-Profit Law* 8 (2). Dostopno prek: http://www.icnl.org/research/journal/vol8iss2/art_4.htm (5. september 2013).
52. MDTF–SS. 2006. *Participation of NGOs in World Bank funded projects*. Dostopno prek: http://www.mdtfss.org/documents/EXT/IOC_Minutes_S_Sep_01_ngo.pdf (12. junij 2013).
53. Mrak, Mojmir. 2002. *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV Založba.
54. Mrak, Mojmir, Maja Bučar in Helena Kumar. 2007. Mednarodno razvojno sodelovanje Republike Slovenije. *IB revija* 3–4 (2007): 50–67.
55. Ministrstvo za zunanje zadeve. 2011. *Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije za leto 2010*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Porocilo_MRS_2010.pdf (8. september 2013).
56. --- 2012. *Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za leto 2011*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Porocilo_o_MRS_2011.pdf (8. september 2013).
57. --- 2013a. *Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/zunanja_politika/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/ (18. junij 2013).
58. --- 2013b. *Pakt stabilnosti za JV Evropo*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/ministrstvo_za_zunanje_zadeve/zunanja_politika/pakt_stabilnosti_za_jv_evropo/ (5. september 2013).
59. --- 2013c. *Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za leto 2012*. Dostopno prek:

- http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Porocilo_2012.pdf
(18. junij 2013)
60. Nelson, Jane. 2007. *The Operation of Non-Governmental Organizations (NGOs) in a World of Corporate and Other Codes of Conduct*. Cambridge: Harvard University.
61. Nunnenkamp, Peter, Hannes Öhler in Tillmann Schwörer. 2011. *US based NGOs in International Development Cooperation: Survival of the Fittest?* Kiel: Kiel Institute for the World Economy.
62. OECD. 2008. *Is it ODA?* Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>
(16. maj 2013).
63. --- 2010. *DAC Report on Multilateral Aid*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/development/effectiveness/45828572.pdf> (27. maj 2013).
64. --- 2011. *DAC Report on Multilateral Aid*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/aid-architecture/49014277.pdf> (24. maj 2013).
65. --- 2012. *DAC Report on Multilateral Aid*. Dostopno prek: [http://www.oecd.org/dac/aid-architecture/DCD_DAC\(2012\)33_FINAL.pdf](http://www.oecd.org/dac/aid-architecture/DCD_DAC(2012)33_FINAL.pdf) (24. maj 2013).
66. --- 2013. *Total DAC flows at a glance*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/stats/totaldacflowsataglance.htm> (1. september 2013).
67. Okorn, Virant Tanja. 2010. *Slovenia's International Development Co-operation and Humanitarian Aid*. Dostopno prek: <http://www.slovenia.si/slovenia/state/slovenia-in-the-world/slovenias-international-development-co-operation-and-humanitarian-aid/> (18. junij 2013).
68. Panasevič, Anastasija. 2013. Five Approaches to Development Cooperation: An Analysis of the Lithuanian Case. *Lithuanian foreign policy review* 29 (2013): 39–62. Dostopno prek: <http://www.lfpr.lt/uploads/File/2013-29/2013-29%20Panasevic.pdf> (2. september 2013).
69. Paul, A. James. 1996. *The World Bank & NGOs*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/177/31512.html> (12. junij 2013).
70. Pereira, Leite Sergio. 2001. *IMF-NGOs Dialogue: A Search for Development Partners*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/vc/2001/090101a.htm> (14. junij 2013).
71. Pleško, Aleksandra. 2009. *Razvojna pomoč: kaj, zakaj, komu, kako?* Ljubljana: UNICEF Slovenija.
72. Pliberšek, Eva. 2012. *Institucionalna ureditev mednarodnega razvojnega sodelovanja v primerljivih državah – priporočila za Slovenijo*. Ljubljana: SLOGA.

73. Prodi, Romano in Neil Kinnock. 2000. *The Commission and Non-Governmental Organizations: Building a Stronger Partnership*. Brussels: European Commission.
74. Računsko sodišče Republike Slovenije. 2011. *Učinkovitost sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja*. Dostopno prek: [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K414588D34FC6FEC8C12578E1004868F1/\\$file/MRP_RS_SP05-09_porocilo.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K414588D34FC6FEC8C12578E1004868F1/$file/MRP_RS_SP05-09_porocilo.pdf) (19. junij 2013).
75. Rakar, Tatjana in Andreja Črnak Meglič. 2010. *Odnos med organizacijami civilne družbe in državo: študija primera*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, CIVICUS.
76. Rakar, Tatjana, Tomaž Deželan, Senka Š. Vrbica, Zinka Kolarič, Andreja Črnak Meglič in Mateja Nagode. 2011. *Civilna družba v Sloveniji*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
77. *Razvojni cilji tisočletja*. Dostopno prek: <http://www.milenijski-cilji.org/index.php> (14. junij 2013).
78. Rathgeb Smith, Steven in Kirsten A. Gronbjerg. 2006. Scope and Theory of Government-Nonprofit Relations. V *The nonprofit sector: a research handbook*, ur. Walter W. Powell in Richard Steinberg, 221–242. London: Yale University Press.
79. *Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 (ReMRS15)*. Ur. l. RS 73/2008. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_RESO58.html (17. junij 2013).
80. Ritchie, Cyril. 2002. *NGO cooperation and networking*. Geneva: CCIG.
81. Safeworld. 2011. *The Securitization of Aid? : Reclaiming security to meet poor people's needs*. Dostopno prek: <http://www.saferworld.org.uk/Securitisatio%20briefing%20pages.pdf> (4. september 2013).
82. Sagasti, Francisco. 2005. *Official Development Assistance: Background, context, issues and prospects*. Dostopno prek: <http://www.i20.org/publications/Phase%20III/ODA/ODA%20Sagasti.pdf> (14. junij 2013).
83. Salamon, Lester M. 1987. Partners in Public Service: The Scope and Theory of Government-Nonprofits Relations. V *The nonprofit sector: a research handbook*, ur. Walter W. Powell, 99–117. London: Yale University Press.
84. Samuel, Reeni in Dr. V. Thanikachalam. 2003. Non-Governmental Organization (NGOs) spearheading Public Participation in Environmental Issues. V *Proceedings of the Third*

- International Conference on Environment and Health*, ur. Martin J. Bunch, V. Madha Suresh in T. Vasantha Kumaran, 427–440. Chennai: Department of Geography, University of Madras and Faculty of Environmental Studies, York Universities.
85. Sengupta, Arjun. 2002. Official Development Assistance: The Human Rights Approach. *Economic and Political Weekly* 37 (15/2002): 1424–1436.
86. Sharma, Sundar Kumar. 2010. Reviewing NGOs' media strategies: Possibilities for NGO-media collaboration. *International NGO Journal* 5 (4): 84–87.
87. Silver, Sarah. 2003. *A media Relations Handbook for Non-Governmental Organizations*. New York: Media Diversity Institute.
88. SLOGA. Dostopno prek: <http://www.sloga-platform.org/> (17. junij 2013).
89. --- 2012. *Raziskava "Update of the current status of implementation of international/bilateral trade regimes with ODA recipients and the current role of civil society and private sectors as development actors in the new EU Member states"*. Ljubljana: SLOGA.
90. --- 2013. *Afganistan: O projektu*. Dostopno prek: <http://www.sloga-platform.org/afganistan/projekt.html> (8. september 2013).
91. Slovenska vojska. 2013. *Mednarodne operacije in misije: Afganistan*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/mednarodno-sodelovanje/mednarodne-operacije-in-misije/afganistan/> (8. september 2013).
92. Stability Pact for South Eastern Europe. 2013. *About the Stability Pact*. Dostopno prek: <http://www.stabilitypact.org/default.asp> (5. september 2013).
93. Steinberg Richard. 1987. Nonprofit Organizations and the Market. V *The nonprofit sector: a research handbook*, ur. Walter W. Powell, 118–138. London: Yale University Press.
94. Šetinc, Marjan, ur. 2005. *Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč Republike Slovenije: 2002–2004*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
95. *The World Bank*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/> (12. junij 2013).
96. --- 1998a. *Cooperation between th World Bank and NGOs*. Washington: Social Development, The World Bank.
97. --- 1998b. *The Bank's Relations with NGOs: Issues and Directions*. Washington: Social Development, The World Bank.
98. --- 1998c. *Assessing Aid: What works, what doesn't, and why*. Oxford: Oxford University Press.

99. --- 2013. *Rethinking the Money and Ideas of Aid*. Dostopno prek: [http://siteresources.worldbank.org/INTRES/Resources/469232-1321568702932/AA_Overview_\(ENGLISH\).pdf](http://siteresources.worldbank.org/INTRES/Resources/469232-1321568702932/AA_Overview_(ENGLISH).pdf) (15. junij 2013).
100. Thomas, Alan. 2007. Whatever Happened to Reciprocity? Implications of Donor Emphasis on 'Voice' and 'Impact' as Rationales for Working with NGOs in Development. V *Can NGOs make a difference? : the challenge of development alternatives*, ur. Anthony Bebbington, Samuel Hickey in Diana Mitlin, 90–110. London: Zed Books.
101. Todaro, P. Michael in Stephen C. Smith. 2006. *Economic development*. Boston: Pearson Addison Wesley.
102. Trachsler, Daniel. 2008. Security and Development: Convergence or Competition? *CSS Analysis in Security Policy* 3 (40): 1–3. Dostopno prek: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91947> (4. september 2013).
103. Ulleberg, Inger. 2009. *The role and impact of NGOs in capacity development: from replacing the state to reinvigorating education*. Paris: International Institute for Educational Planning.
104. *United Nations*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/> (12. junij 2013).
105. --- 2010. *The Global Partnership for Development at a Critical Juncture: Millennium Development Goal 8: MDG Gap Task Force Report 2010*. New York: United Nations.
106. *United Nations Development Programme*. Dostopno prek: <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html> (12. junij 2013).
107. Uwhejevwe–Togbolo, Samuel. 2005. *The Role of Non Governmental Organizations (NGOs) in Development*. Dostopno prek: <http://nigeriavillagesquare.com/articles/samuel-uwhejevwe-togbolo/the-role-of-non-governmental-organizations-ngos-in-development.html> (1. marec 2013).
108. Vernis, Alfred, Maria Iglesias, Beatriz Sanz in Angel Saz–Carranza. 2006. *Nonprofit organizations: Challenges and Collaboration*. New York: Palgrave Macmillan.
109. *Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju republike Slovenije (ZMRS)*. Ur. l. RS 70/2006. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r06/predpis_ZAKO4396.html (1. marec 2013).
110. Zavod Krog. 2012. *Afganistan*. Dostopno prek: <http://www.zavod-krog.si/afganistan> (8. september 2013).
111. Yaziji, Michael in Jonathan P. Doh. 2009. *NGOs and corporations: conflict and collaboration*. Cambridge: Cambridge University Press.

112. Waisbord, Silvio. 2011. Can NGOs Change the News? *International Journal of Communication* 5 (2011): 142–165.
113. Werker, Eric in Faisal Z. Ahmed. 2007. *What Do Non-Governmental Organizations Do?* Cambridge: Harvard University.
114. Wing Adler, Madeleine. 1988. Relations between Government and Nonprofit Organizations. V *The nonprofit organization handbook*, ur. Connors, Tracy D., 9.1–10.1. New York: McGraw-Hill.
115. *World Health Organization*. Dostopno prek: <http://www.who.int/en/> (12. junij 2013).
116. *World Trade Organization*. Dostopno prek: <http://www.wto.org/> (12. junij 2013).
117. Woods, Adele. 2000. *Facts about European NGOs active in international development*. Paris: Development Centre of the OECD.

PRILOGA A: Dovoljenje za uporabo podatkov

PRILOGA B: Vprašalnik iz raziskave

CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS QUESTIONNAIRE

The Center for Economic Development (CED), Sofia as a project leader, the Center for Policy Studies at the Central European University (Hungary), the Center for Public Policy PROVIDUS (Latvia), the Institute of Public Affairs (Poland), the Institute for Public Policy (Romania), SLOGA Slovenian NGDO Platform (Slovenia), the Slovak Foreign Policy Association (Slovakia), PRAXIS Center for Policy Studies (Estonia) and PASOS (Czech Republic), as partners are implementing, for the period 2012-2013, the project “Update of the current status of implementation of international/bilateral trade regimes with ODA recipients and the current role of civil society and private sectors as development actors in the new EU Member states”, supported under the European commission thematic programme entitled Non-state actors and Local Authorities in Development, EuropeAid/129494/C/ACT/Multi.

The current questionnaire is a methodological instrument of a project survey which aims to assess the knowledge, involvement and types of input, to get the opinion on current and future challenges and to invite recommendations from the civil society on the occasion of meeting the targets of official development assistance (ODA).

Please know that the answers given are confidential and shall be strictly used for the purpose of survey. Straight and quantitative answers shall be appreciated. Please know that there are no correct or wrong answers, but only different points of views.

I. General Information

1. Name of organization.....
2. Name of respondent.....
3. Position in the organization.....
4. Year when first legally registered.....

II. Participation in Development Assistance by Activities

A. Service provider

1. Would you say that your organization provides services?

Yes No

- 1.1 If so, what type of services do you provide?

- Managing development projects
- Offering technical support for disaster relief and or reconstruction
- Recruiting volunteers
- Other, please specify

2. What countries have you been working in during the past 5 years?

.....

3. If you have been carrying out development projects, in what fields are you active?

- Poverty reduction
- Education
- Gender Equality
- Child Mortality
- Maternal Health
- Health
- Environmental Sustainability
- Global Partnership
- Training/consulting of stakeholders in recipient countries

4. If you manage development projects

- 4.1. What is your average length of your projects (weeks, months, years).....
- 4.2. Do you work with international relief agencies? Yes No
- 4.3. Do you work with local authorities? Yes No
- 4.4. Do you work with local CSOs? Yes No

5. If disaster relief and reconstruction

- 5.1. What is your average length of intervention? (weeks, months, years).....
- 5.2. Do you have an in-house capacity to react within 72hrs Yes No
- 5.3. Do you work with international relief agencies? Yes No
- 5.4. Do you work with local authorities? Yes No
- 5.5. Do you work with local CSOs?

B. Raising funds

**1. What have been the sources of funding for your organization in the past 5 years?
Please give an approximate amount of their share in your budget?**

- Private Donations (Individual or Group) (%).....
- Government Grant (%).....
- Payment for Services (%).....
- Membership fees (%).....
- Tax assignments (%).....
- Other, please specify (%).....

2. If you fundraise from private sources, who are your main donors?

- Individuals
- Private companies
- Private foundations

3. What methods do you use to fundraise?

- Public and Charity events
- Direct mailing
- School activities
- Media campaigns
- Face to face
- Selling products/Webshop

4. Do you fundraise in the countries that you work in? If so, what methods do you use?

- Public and Charity events
- Direct mailing
- School activities
- Media campaigns
- Face to face
- Selling products/Webshop

5. Please give an approximate amount of the share of these funds in your budget?

.....

6. What do you consider your strongest points in fund raising?

- Good public image/reputation of your organization
- Strong partner for other stakeholders
- Large volunteer base for fundraising
- Other, please specify:

C. Public awareness

1. Would you say that your organization is involved in raising public awareness about development issues? If so, what would you say was the main goal of this work?

- To enhance the level of awareness about the issue
- To establish a basis of popular support for development
- To increase the numbers of volunteers
- To provide support for change in official policy
- Other, please specify

2. How does your organization try to promote greater public awareness of development issues?

- By starting proactive campaigns around issues that have little mainstream attention
- By offering quick and well informed reactions to stories that make the news
- Producing regular bulletins or newsletters
- By regularly supplying stories to journalists
- By more occasional and ad hoc interventions

3. What type of activities do you use to promote development issues?

- Public Events
- Publications
- Media, public relations and campaign
- Training

4. Who would you say was your main target audience/s?

- Young people
- Opinion leaders in the media
- Professional Associations
- Businesses

- Government/local officials
 - Trade Unions
 - Educators
 - No specific target
 - Other, please specify
5. **What would you say was the level that you worked on?**
- Local (County level and below)
 - National level
 - European
 - International
6. **By what measure would you rate the success or the impact of your work?**
- Public debate/ discourse changed
 - Increase in material support to your organization (for example, volunteers, donations, etc)
 - Development issues become part of the official education curricula
 - Increasing number of NGOs working in the development sector
 - Others, please specify

D. Advocacy and Influencing Policy

1. **Is your organization involved in campaigns to change public policy? If so, how would you describe your advocacy work?**
- On an ad hoc and case by case level targeting national audiences
 - On an ad hoc and case by case level but targeting international audiences
 - On a regular basis and targeting national audiences
 - On a regular basis but targeting international audiences
2. **What is the main goal of your work?**
- To ensure that the government upholds its commitments for supporting development
 - To bring attention to the negative impact of national/regional or international public policies on development and the need for reform
 - Aiming at amending specific government policies toward development
 - To help uphold international principles of development cooperation in national or EU level
 - Other, please specify
3. **How does your organization try to influence public policies towards development issues?**
- Through campaigns around issues that have little mainstream attention
 - Through well informed research and analysis targeted at key decision makers
 - Producing regular bulletins or newsletters to raise public attention
 - By working in alliance with other NGOs operating in this field
4. **What type of activities do you use to advocate for policy change?**
- Public Awareness raising events
 - Producing publications
 - Media, public relations and campaign
 - Presenting to Government Departments involved in development work

5. Who would you say were your main supporters in advocating for changes in policy?

- Young people
- Opinion leaders in the media
- Professional Associations
- Businesses
- Government/local officials
- Trade Unions
- Educators
- No specific target
- Other, please specify

6. By what measure would you rate the success or the impact of your work?

- Public debate/ discourse changed
- Development issues become part of the official education curricula
- Specific amendments to government policy
- Resetting of government priorities
- Increase in government budget allocated
- Others: (please specify)

7. How would you rate your advocacy efficiency?

1-5 (1 best, 5 worst)

1.....2.....3.....4.....5...

E. Human Resources

1. Which of the following does your organization have?

- Full-time staff
- Part-time staff
- Contracted project based staff
- Volunteers

2. How many people do you have in each group?

- Full-time staff - Less than 5, Between 5-10, Between 10-20, Above 20
- Part-time staff - Less than 5, Between 5-10, Between 10-20, Above 20
- Contracted project based staff - Less than 5, Between 5-10, Between 10-20, Above 20
- Volunteers - Less than 5, Between 5-10, Between 10-20, Above 20

3. What activities do your volunteers do?

- Fundraising
- Advocacy work
- Providing Services
- Mentoring and Counseling
- Training

4. How do you recruit volunteers in your home country?

- By word of mouth
- By organizing public events

- Advertising in Schools and Universities
- Advertising in local newspapers
- Advertising in national media

5. Do you recruit local volunteers to work in the partner country? If so, how do you recruit them?

- By word of mouth
- By organizing public events
- Advertising in Schools and Universities
- Advertising in local newspapers
- Advertising in national media

6. What kind of activities do they do?

- Fundraising
- Advocacy work
- Providing Services
- Mentoring and Counseling
- Training

F. Donors

1. Does your organization ever give out grants? Yes No
2. If so, how often have you made a grant in the past 5 years?

3. Do you give to:

- individuals,
- organizations
- both?

3. What proportion of your annual funds would you estimate are used for this purpose?

- Less than 10%
- Between 10-25%
- Between 25-50%
- More than half

4. What would you say was the main purpose of the grant? Please specify.....

5. If development education, who are your target groups?

- Teachers
- Youth activists and student
- Other stakeholders in development cooperation (e.g. young politicians, government officials, journalists)

6. If campaigning

- How many public campaigns have your organized in the past 5 years
- Have you participated in campaign coalitions.....Yes.....,No

7. Do you see this activity as increasing significantly in the near future?.....Yes.....No

8. What do you use private funding for?

- For own projects
- Donor to third parties

III. Recommendations

1. What are the challenges for the civil society sector related to development assistance? Please specify

.....

2. What initiatives could you propose to the government for stimulating civil society sector's participation in development assistance? Please specify

.....

3. Do you have any specific recommendations to governmental institutions in order to improve their input in relation to the development assistance policy?

Yes (please specify)

.....

.....

.....;

No

4. Do you have any specific recommendations to civil society sector in order to improve its input in development assistance?

Yes (please specify)

.....

.....

.....;

No